

**Ars oratoria Arsepistolandi.
Supraſcriptiones epistolarum.
Et Ars memoratiua Jacobi pu-
blici florentini.**

Colegio viejo - 384 - 78

id est oratorum
et aliorum
quodammodo
et aliorum
quodammodo

Oratorie artis epitoma: vel que breuius ad consumatum
spectant oratorem: ex antiquo rhetorum gymnasio: dicendi scri
bendiqz breues rationes: necnon et aptus optimo cuiqz viro
tytulus: insup et per qua facilis memorie artis modus Jacobi
publicij florentini lucubratione in lucem editus: felici numie
inchoat.

Oratorie institutiones ex veterum instituto per Jacobum
publicium ad Cyrillum cesarem faustissimum delecte.

Prohemium.

Siquis id operis diligens examinatoz
inspiciat: hoc mente secum facile cogi
tabit: qd (vt Marcus tulij ciceronis ora
torum principis verbis ornatissimis vt
videamur) no parum in se habet fructus
copia dicendi et comoditas orationis
Si recta intelligentia ac determinata
animi moderatione gubernet. Quas
ob res illa q ceteri inanis arrogantie
causa sibi assumpsere reliquimus. Na
illi ne parum multa scisse viderentur
ea conqsierunt que nihil attinebat: vt ars difficilior cognitu
putaretur. Nos vero ea que ad rationem dicendi pertinere
videbantur sumpsimus. Non enim spe questus aut gloria moti:
ad scribendum venimus: sed vt industria nostra studiosorum
voluntatibus morem geramus. Nunc ne nimium longa sumat
oratio: de re dicere incipimus. Si id vnum et te Cyrillum: et
studiosos ceteros monuerim: artem sine assiduitate dicendi
non multum iuuare: vt intelligat hanc rationem preceptionis
ad exercitationem comodari oportere. Itaqz breui hac oratione
multa vel necessaria que a Marco cicerone quem precipue in
hoc opere imitamur: necnon a Fabio maximo quintiliano ex
cerpsimus: complexi sumus. Que si tu Cyrille et quilibet illis

a ij

eruditus exercitationi accomodauerit: plurimum in arte di-
cendi se profecisse intelliget. **P**reterea ne rhetorices digni-
tatem et excellentiam silentio pretereamus. **M**arci ciceronis
testimoniū afferamus: in primo de oratore ita inq̄ntis. **Q**uid
est enim tam admirabile q̄z ex infinita multitudine hoīm vnū
existere qui id qd̄ oībus natura datum sit vel solus vel cum
p̄p̄ncis facere possit. **A**ut tam iocundū cognitu atq̄z auditu
q̄z ex sapientibus sentencijs: grauib⁹q̄z verbis exornata oīo
atq̄z polita. **A**ut quid esse potest in ocio iocundius q̄z sermo
facetus et nulla in re rudis. **H**oc enim prestamus vel maxime
feris q̄ colloq̄mur inter nos: et q̄ exprimere inter nos sensata
possumus. **O**b quam rem quis hoc in re miretur sūmeq̄z in eo
laborandū esse arbitretur vt quo vno hoīes maxime bestijs
p̄stent: in hoc hoībus ipsis antecellat: arte et vsu qui omnū
magistroꝝ p̄cepta superat: ac ne plura que pene sunt inume-
rabilia p̄fectemur breui comprehendam⁹. **S**ic enim statuim⁹
perfecti oratoris moderatione et sapientia non solum ipsius
dignitates: sed et p̄riuatorū et plurimoz et vniuersę reipublicę
salutē maxime p̄tinerē. **S**ed nunc instituti n̄ri sumam⁹ iniciū.

De diuersitate nominis artis dicendi a diuersis aliter et
aliter imposita: de suaq̄z descriptione.

Docraticū **E**ucrateg bene appositeq̄z
dicere **R**hetoricā: pontificij vero ci-
uilib⁹q̄z iuris interpretes oratrice dya-
leticam dixisse locuples **M**apiri⁹ au-
ctor est. **E**st enim civilis scientię pars
qua cum assensioe auditorū fm̄ mores
et instituta patrię bene pro virib⁹ dice-
mus. **I**niciali nāq̄z concionali sancti-
onaliq̄z statu foretes: publice q̄z cause
bene in civilibus questionibus dicen-
do comprobantur. **C**ivilis vero q̄stio

dicatur cum fm̄ mores et instituta patrię dicere poterimus.

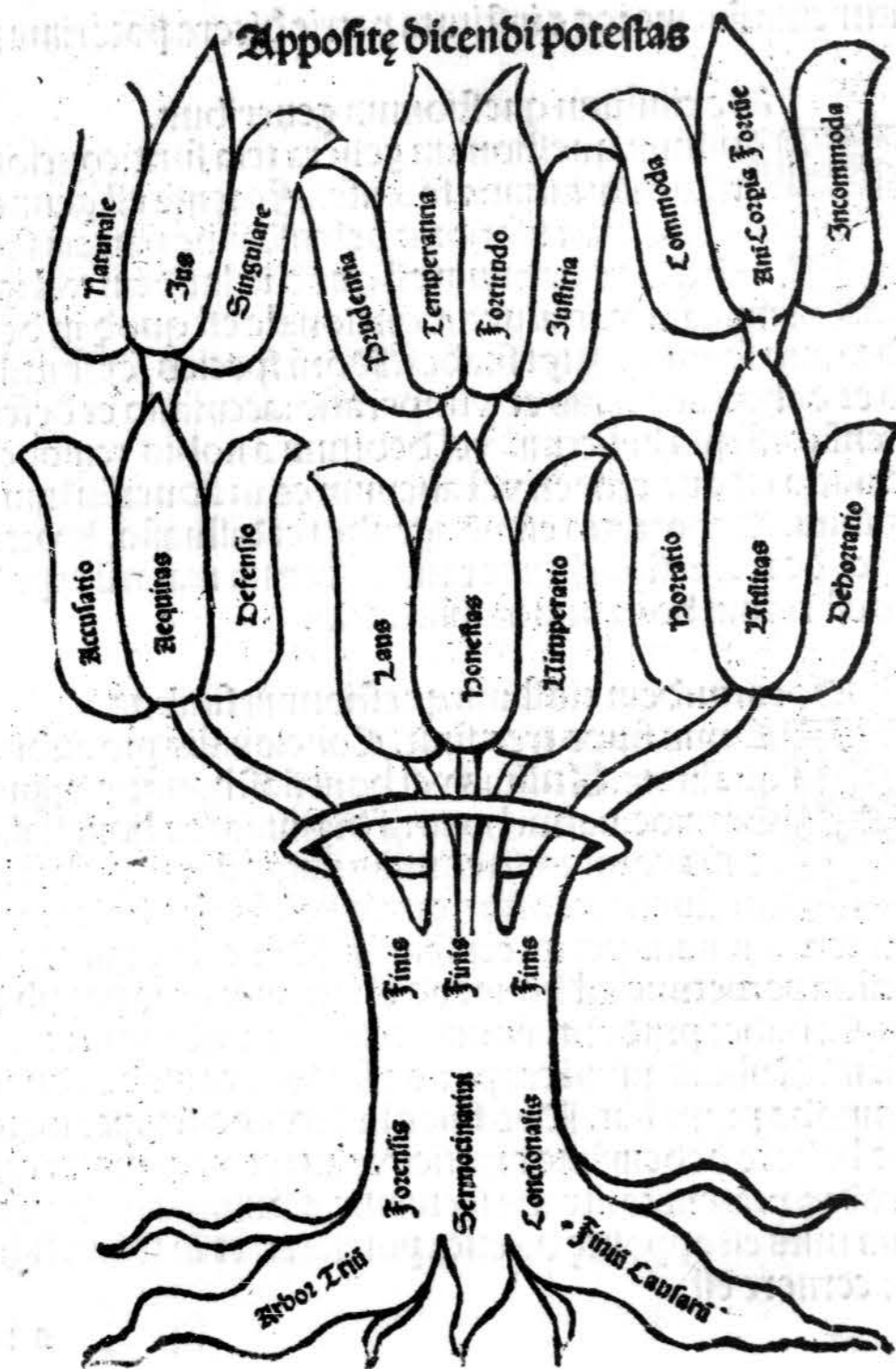
De civilium questionum generibus.

Civilium questionum genera tria sunt: concionale
sermocinatum: et forense. **F**orense est genus qd̄
in iudicio accusatoris defensorisue partem sequit̄
Sermocinatum est quod in laudem vel igno-
miniam versatur. **C**oncionale est quod in delibe-
rando quid sequi oportet suadet. **H**ozū species sex sunt: hoz-
tatio et dehortatio: laus et vituperatio: accusatio et defensio
Defensio est qua delictum vel debitum a nobis remouem⁹.
Accusatio est qua crimen vel alienum es in aduersarium im-
pingimus. **D**ehortatio est nō agende rei dissuasio. **H**ortatio
est agende rei suasio. **V**ituperatio est rerum malarū expositio
Laus est rerum bonarum amplificatio.

De earundem civilium questionum finibus.

Hozū fines tres sunt. **C**oncionalis pro auditorū
qualitate. **U**tilitas vel honestas: honoris dignitas
Sermocinatiui honoris dignitas seu honestas. **F**o-
rensis equitas. **A**equitas naturali et singulari iure
confluere creditur: cuius non modo hoīes: verū
etiā cetera animalia perita censentur. **H**onoris dignitas vel
honestas perpetuus est honor ad aliquem fauore populi de-
latus. **E**a habet prudentiam: iusticiam: fortitudinem: et tempe-
rantiam. **U**tilitas animi corporis et fortune comoda aduocat
et incomoda propulsat. **H**os fines in dicendo semper mente-
tenus habere debem⁹: ne erratici veluti et vagi p̄ter cause
nostre dignitatem contraria sectemur. **C**omunis omnium ge-
nerum finis est apposite dicendi potestas: vt in sequenti figura
facile cernere est.

Decivilium questionum elementis et partibus.

In uiliis questionum elementa et partes sine quibus orator nullus merito dici debet tres sunt: inuentio scilicet: dispositio: et elocutio. Quae reliquarum facultatum communes et a natura partim contributae: memoria uidelicet et pronuntiatio. Inuentio autem dispositio et elocutio sola arte percipiuntur. Inuentio est uerborum et rerum apta negociis excogitatio. Dispositio est horum condecens collocatio. Elocutio eorundem est uenusta exornatio.

Inuentio
Dispositio
Elocutio
Pronuntiatio

Quibus rebus partes nanciscuntur.

Nec natura: preceptis: imitatione: et exercitatione facile consequemur. Natura est ingenita vis et una cum anima cuiusque donata dispositio. Preceptio est recta agendi ratio. Imitatio est emulatio quaedam ad bene appositaeque dicendum. Exercitatio est iugis dicendi consuetudo.

Natura
Preceptio
Imitatio
Exercitatio

Inuentionis in suas partes diuisio civilium questionum parte prima.

In uentio in quatuor potissimas orationis partes resoluitur in exordium: narrationem: confirmationem: et conclusionem. Partitio enim quae prope narrationem per expositionem uel enumerationem ponitur: et confirmatio confirmationis membra sunt: sine his enim confirmationem nullam vim habere certum est. Exordium est quo auditoris animus priusquam rem nouerit ad causam preparatur. Narratio est idonea rerum expositio. Confirmatio est distincta locorum comprobatio. Conclusio est principalium locorum complexio.

Exordium
Narratio
Confirmatio
Conclusio

De civilium questionum qualitatibus.

In uiliis questionum qualitas quadripartita est. Anceps enim admirabilis: honesta: humilisque esse potest. Anceps in quo principium a benignolentia ducimus: e turpi honestoque comixtum est ut fortiter facienti

Anceps

vxorē vicini tradere. Admirabile: insinuatione gaudens: est qđ sine infamia defendi nequit: vt sextū aduersum lucretiam defendi. Honestus: satis p se apud bonos viros valens dicitur cum laude res agitur. Humile: attentū auditorem requirens est cum perparū res agitur. Ceterū cum in concioe nōnunq̄z 7 omnigenum hoīm corona dicendū est. Si quando exordiri volumus: honestatem rei vel breuibuf quid dicturi sumus exponemus. Sin apud bonos viros dicemus: valida locorū comprobatione: testium: scripturę 7 legis assertionē vtemur.

De exordio inuentionis parte prima.

Exordium in principium: 7 in insinuationē diuidit. In principio clara beniuolentię captatio. in insinuatione surrepens 7 occulta indaganda est. Cū causę turpitudine inest: aut cū auditor est infestus persuasus vel defessus: rem pro re: 7 hominē qui diligitur: pro eo qui ledit ponem⁹. Cum enim inuidiose res causę et personę erunt: ad alias confugere oratorium est.

De beniuolentię captatione.

Cum sola beniuolentię captatione principium 7 insinuatō discrepēt: qua ratione eam elicere possum⁹ docendum est. Quinqz autem e locis deducitur a persona scz litigatoris: actoris: iudicis: aduersarij: et ab ipsa re: a qua beniuolentiam trahemus. Si partibus iuris rem nostram equam: aduersariorum iniquam ostendemus: ab aduersariorū persona beniuolum efficiemus auditorem. Si eos in odium: in inuidiam: in contemtionem adducemus. In odium rapiem⁹ si turpes ac nocentes exponemus. In inuidiā trahemus si potētes factiosos nobilesqz dicemus: 7 his rebus magis qz veritate eos p̄fisos aperiem⁹. In contemtionē si humiles: abiectos: desides: ignauos: inertes: secordesqz demonstrabimus. Auditore concialibimus

nobis: si laudez eius ad vtilitatē causę nostre fm mores ipsi⁹ vel lenis: asper: iocundus: tristisue sit cōuertemus. Ab actoris persona: si pauca pro meritis de seipso dicet. Nec aduocati officium: sed testis studium 7 reipublicę causaz se agere significabit. A persona litigatoris beniuolentiā trahemus: si qualis in alios fuerit demonstrabimus: incomoda, pferem⁹. Sexu etatē: cōditionēqz aperiemus.

De docilitate 7 attentatione captanda.

Res magne: admirabiles: inaudite: nouę de quib⁹ nos verba facturos dicemus: vel ad religionem reipublicam priuatamqz spectantes: docilem: attentumqz auditorem. Si etiam vt animaduertat: orabimus: rem breui complectentes facient.

De exordij vicijs: 7 quādo exordio suspēdendū sit.

Exordium quo pluribus in causis nulla vel leui cōmutatione vti possumus: vel quod nimium longuz separatum: ac nimium ornatum: viciosum est. Eo superfedendū ducimus: cuz causa turpis: auditor persuasus vel defessus erit. Insinuatione tamen vti poterimus: aliter atqz parati cum fuerimus firmissimus aduersariorum argumentis primum nos responsuros: dicem⁹ ac irrisione fessum auditores recreabimus. Natura vero occasio: locus: tempusqz sententia: persona: continētia cachinni ridiculum ridiculo: ac mendaciū mendacio notare: risum liberalē excitat.

De elementis 7 legibus exordij.

Exordium non e personis 7 causis: sed earum adiunctis in expositionem: rationem: comprobationem: ac illationem deduci solet. Personis vero adiuncta dicunt affinitates: amicitie: regiones: ciuitates: preceptores: discipline 7 artes. Adiunctę causę dicunt: tempus: habitus: opinio fama: rerum: expecta-

tio vulgi. Ad potentissimas vero questiones auditorem in exordijs cause preparabimus.

Narrationū genera tria sunt. Unum quod in iudicio. Secundū re gesta. Tercium exercitio comprobatur. Narratio exercitativa.

Exercitativa negotiorum et personarum est. Negocia vero argumenta: historie vel fabule dicunt. Fabula nil veritati consonum habet. Argumentum veritati consonum esse debet. Historia rerum verarum est. Narratio personis attributa. Diuersos: etatum: conditionum sexuumque affectus referre debet.

Breuis erit narratio: non que minus: scilicet que non plus quam ad suadendum expediat dicit. Que factum esse non quemadmodum factum sit generaliter exponens quod etiam non dictum est per ea que exposita sunt intelligi possit. Apertam vero rerum gestarum: ordo et expositio reddat.

Narratio iudicialis.

Narratio que ad veritatem pertinet: quid quoque loco proferat ostendere debet. Maxime probabilis esse poterit. Si que veritati inesse: et fide facere solent complectet. Si personarum dignitates: et cause factorum extabunt. Si ad eorum qui egerint naturam: ad vulgi et eorum qui audient opinionem referent. Si occasione ordine et probationum seminibus corroborant.

De elementis narrationis.

Narratio a persona: causa: loco et tempore initium ducet. Ea vel tota pro nobis: aut contra nos: aut ex his composita erit. Pro nobis cum ratione: contra nos sine ratione exponetur que ante rem vel post rem: vel a re ipsa pro nostre cause comodo incipere po-

terimus finem forensi eius initium questionis ostendet.

De confirmatione generis primi civilium questionum quo ad tertiam partem inuentionis scilicet forensi.

Abunde satis hactenus dixisse videor: que ratio enarrandi: et exordiendi in causis civilibus sectanda sit. Nunc iam ad confirmationem forensium causarum omnis preceptio conuertatur. Narratione igitur exposita que nobis cum aduersariis conueniant quid in controuersia relinquat: quibusque locis quod intendimus probare velimus: sic ostendemus. Rem ab inuito domino subtractam esse: conuenit cum aduersariis. Furtum ne aupeculatum commissum dicamus: id est in controuersia. Peculatus autem crimine rerum teneri: tribus rebus hac luce clarius ostendam. Ad eam autem rem comprobandam: cum nil eque ac status cognitio proferat: de eo principio dicendum est.

De statu siue constitutione.

Est autem cause status: qui ex prima conflictione nascitur: ut legisti rem sacram: non legi. Utraque iam pars hic consilium ac stat: unde et status dictus est. Sunt autem status generales tres. Inficialis: cum statim quod obicit negatur. Qualitatis cum factum constat: sed facti qualitas ignorat. Legalis cum e scripto controuersia nascitur.

De statu inficiali: siue coniecturali.

Inficialis status: Argumenta rerum et personarum sunt. Rerum comprobatio: Cause: Temporis Loci: Spacii: Instrumenti: Occasionisque dicit: Personarum: Genus: Natio: Patria: Sexus: Vita: Etas: Nomen: Educatio: Habitus: Fortuna: Condictio: Natura: Aictus: Studium: Affectio: ac consilium est.

De statu qualitatis.

Qualitatis status duobus modis comprobatur: quum partibus vel sine partibus iuris: factum asserimus. Iuris partes sunt due: nature scilicet et consuetudinis. Nature ius est quod natura omnia animalia docuit. Huius partes sunt obseruantia: vindicta: veritas: religio et pietas. Pietas est per quam sanguine coniunctis: patrie et beniuolis: officium et diligens tribuitur cultus. Religio est que superioris cuiusdam nature (quam diuinam vocant) ceremoniam affert. Veritas est per quam immutata ea: que sunt aut fuerunt aut futura sunt: dicuntur. Vindicta est qua omne quod obfuturum est defendendo propulsat. Obseruantia est per quam homines aliqua dignitate antecedentes: cultu quodam et honore dignantur. Consuetudinis ius est quod in morem: vsus vulgiq; vetustas approbatione produxit. Eius partes sunt pars: pactus: iudicatum et lex. Pars est quod in omnes equale est. Pactus est quod inter aliquos conuenit. Iudicatum est de quo sententia lata est. Lex est quod in eo scripto: quod populo expositum est ut obleruet: continet. Sine partibus iuris qualitas: per concessione: translationem: comparationem: remotionemq; criminis comprobatur. Concessio est qua per purgationem vel deprecationem nobis ignosci postulamus. Purgatio necessitate: fortuna vel imprudentia: haud consulto: factum esse arguit. Deprecatio licet consulto factum constat: pro pristinis tamen beneficijs: comparatione: translatione: aut criminis remotione ignosci postulat. Deprecatione utemur: cum est consulto factum esse dicimus: tamen pro pristinis beneficijs ignosci nobis postulamus. Ea officiorum ratione et rebus iudicatis ignoscendi causas querat: ut si plura aut maiora officia: q; maleficia videbunt constare. Si nobilitate officio: virtute se tuebit. Si ea virtute: qua in se utendum dicitur in alios vsus fuerit. Si alijs quoq; fili in causa ignotum demonstrabimus.

u. 3. folio post hoc

p. purgatio q. persona p. no. la. in alt. yte. nichil in scandalis q. p. n. et y. no. d. q. multo. Adde illud si rederit iustis no. obdetur p. r. yte. in h. cautelas p. n. os. y. de p. causas. Conuande p. n. et p. to. ordina. y. n. p. p. na. no. p. 3. p. ti. ti. 24.

Si nulla ignominia iudex: si eum absoluerit notabitur. Si non nouum aut iniquum exemplum exteris aut posteris statuemus. Concessione reus se et deliquisse dicet: et se purgationis partibus leuare nitetur. Aliud enim imprudenter: aliud necessario aliud forte factum esse demonstrare occupatus esse debebit. Accusando: fortuna: necessitate: et imprudentia queratur: an culpa in ea ventum sit. Quomodo vis illa vitari et leniri potuerit. Coniecturis queremus: an quid contra facere potuerit expertus sit: nec fortuna aut necessario: sed consulto factus demonstrabimus. Quod si fortuna aut necessitate ad id ventum sit: an satis idoneam cause excusationem afferre videatur inquiremus. Qui motu animi se fugisse rationem edicet: animi vitio non imprudentia: necessitate: aut fortuna deliquisse dicet. Et ostendet non satis presidij in fortunam: necessitatis: et imprudentie excusationem debere esse. Nec probationum semibus: loco ratione et tempore: in medium adducto: dolo etiam gesta esse comprobabunt. Comparatione queret: utrum satius fuerit agere id quod reus fecisse dicet: utrum venustius: facilius: conducibilius. An sibi eius rei vindicande potestas fuerit. Remotione querat: is ne in que causa confert quantum ipse reus demonstrabit potuerit. Quoue modo honeste sine periculo resistere potuerit aperiemus: an quod alieno inductu fecerit concedendum videat. Deinde coniecturis proprio consilio factum esse ostendemus. Tum que de fortuna et necessitate dicta sunt ad comprobandum vel diluendum afferent. Translatione querat: iure ne crimen in eum transferat: an eque magnum sit: atq; id quod reus fecisse dicat: utrum in ea re peccandum fuerit in qua alius ante peccarit. Oporteat ne de ea re iudicium fieri: quod in iudicium non venerit. Accusator interrogabit quid futurum sit: si ceteris idem concedat: et rem: locus: tempus: ad agendum inueniendive criminis causa adducemus.

De statu legali.

Legalis status rō in sex partes distributa est. Scrip-
tuz 7 sentētias: obsistentes leges: ambigū: tran-
slationē: ratiocinationē 7 diffinitionē. Scripti 7
voluntatis controuersia est: cum scriptoris mens
cū scripto ipso dissidet: vt lex ait. Liberi parentes
alant: aut vinciant: quū non aluit infans: huiuscemodi causa
oriet. Verū qui se scripto tutabit. Comoditatez breuitatēqz
scripti cū laude enodabit: quāqz detestādū 7 periculosum sit
a scripto recedere. Exemplis: rationibus: 7 auctoritate enol-
uet. Qui vero scriptoris voluntatē seruandā dicet: aduersa-
rij scriptū: cum partibus iuris quo pacto alienū sit improba-
bit. Iniquūqz eē dicet: scriptū 7 litteras sequi: scriptoris aut
mentē negligere. Obsistentibus legibus lis orit: cū altera
lex vetat: altera pmittit quippiā fieri: vt lex. Mulierē accu-
sare nō posse 7 lex: Quē vltionē 7 mortē filij psequit cum se
matrē probauerit ad accusationē admitti certum est. Sed in
his cōsiderandū an altera melius: atqz equius iubeat: vetet
permittatue quippiā fieri. Obsistentē legē demde enodam⁹
eamqz ad nostre cause comodū: iuris partibus trahem⁹. Ex
ambiguis orit: cū in duas aut plures sentētias scriptū interp-
tari potest: vt Titius heres meus: sempronie vxori mee an-
nulos decem quos elegerit dato. Quod in ambiguis interp-
tabimur partibus iuris equū: aduersarioz iniquū ostēdem⁹.
Ex translatione causa constat: cū aut qd imutandū: quod indi-
gnū accusatorē: iudicem: actionē: aut tempus asserim⁹: vt nō
debes apud p̄tore: sed apud consulem fidei cōmissum pete-
re: maior enim p̄toria cognitione summa est. Ex ratioci-
natione controuersia constat: cum propria lex nō repperitur
7 simili vtemur. Cum enim de ea re nihil scriptuz est ratione
pronūciandū ducimus. Qua querit an quod in vno: in plu-
ribus: qd semel sepius: qd ante postea: qd in parte in toto p-
nunciandū. Ex diffinitione causa cōstat cum querit quo no

mine factū appellet: vt si rem priuatā e loco sacro sublegerit
Diffinitione querendū est: furtū ne an sacrilegū admissuz
dicamus. Nec omnia sepe decidunt: equis testib⁹: religioso
iureiurando: signis: tabulis: fama: ac questionibus.

De testimonijs.

Frequēs 7 proorsus necessari⁹ testiū vsus: eozuz
maxime attestationib⁹ comprobaf: quozū p̄clarū
genus: spectata auctoritas: egregia dignitas: pre-
clara fama: mores: p̄bitas: fides: cōditio: fortuna
7 grauitas: omnib⁹ exemplo 7 ornamēto esse con-
suevit. Testes aut aut voluntarij: aut electicij credunt. Vo-
luntari⁹ vt timidus: incōstans: cupidus: milleqz passionib⁹ 7
affectib⁹ p̄pedit⁹ refellef. Multa igit de anteactis: insecutis
loco: tpe: 7 rei qualitate interrogabim⁹. Eozqz odio: ḡra: pe-
cunia: p̄cario illectas p̄firmabim⁹. Ei⁹ aut rei numer⁹ 7 testiū
qualitas: argumēto esse poterit. Si enī iure ciuili cōprobat⁹
numerus testiū deerit: paucitatē: nec vt spectatos testes ad-
mitterem⁹. Sed vt incōstantes: 7 cupidos his argumētis refel-
lemus. Si enī testis suphabū dabit factionē 7 cōspirationē di-
cemus. Si humiles p̄ducent 7 abiecti: aut gratia: aut metu:
aut pecunia corrupti dicent. Si potētes gratiā oportet incel-
sere. Stultū crebris interrogationib⁹: vt aduersus fidez sue
attestationis vacillat decipiem⁹. Fracundū vt cupide dicat
irrisione hyronia: vel cōiucio cōcitabim⁹. Ambitosū maioz
pprijsqz meritis: honore 7 glia: inflāmabimus. Prudēs rō/
nib⁹ refutādus: vel aliquo vrbano dicto refrigerādus est.

De iurisiurandi veritate.

Reclare iurisiurādi religionem excogitarūt maio-
res nrī. Mai⁹ enī ad decidēdas lites remediū hz
7 auctoritatē firmiorē qz res indicate. Qd vel liti-
gantiū pactione: vel iudicis auctoritate litē exer-
centib⁹ tradit. Id aut offerim⁹: reijcim⁹: exigimus

recipimusqz. Recepturū se dicere nulla aduersariorū interpellatione improbū et suspitione plenū est. Paratus enī de causa sua p̄nūciare irreligiose dicit: nisi vita: fama: et moribz se tueat. Qui reijciat a multis cōtemni iurisiurādi religionē dicit. Cū enī epicurus negaret deū rerū humanarū curā habere: nec vlla harū passione affici. Qui desert modeste agit: cū causę sue aduersariū iudicē facit. Cui desert si iurare non vult: dicit inuide ab aduersario quēri: in qua causa vincere nō pōt: q̄ri possit qui a causa cadere refugit iurandū nūqz deserat.

De tabulis.

Tabulas accusare et refellere ac scelus signatorum improbare cōsuetū est. Hic autē ignoratiā allegabimus: si aliquē signatorē defuisse dicem⁹. Aut pri⁹ testatorē aut testē defunctū ostendemus.

De signis.

Ignis quāpluribz rem infectā factāqz cōprobabimus. His plus qz testibz credēdū dicem⁹. Testes enī gratia: p̄cario: precio: metu Simultate sepe numero corruptas ostēdem⁹. Signa eo pacto rez: vt gesta est: exponere cōprobabim⁹. Aduersari⁹ ecōuerso nihil eē exēplo ostēdet: q̄ malign⁹ interpretis signis et cōiecturis deprauare nō possit. Si enī in loco admissi criminis dephēsus erubuerit: expaluerit: titubauerit: incōstāter locutus fuerit: p̄ciderit: aliqd pollicitus fuerit. Cōscia maleficorū hoc factū asserat. Si nihil horū fecerit vsqz adeo ad maleficia p̄meditatū accessisse dicit: q̄ quotidiano vsu et cogitatiōe cōfirmat⁹ qd̄ posset sibi accidere: nlla lese p̄sciē signa demonstrauerit. Quare sine testibz idignū eē signa vim aliquā p̄batiōis habere.

De rumore et fama.

Rumores primuli sermones in populo sine certo auctore dispersi dicunt. Famam increbescētes et iam ad auctos ac p̄mīgatos rumores appellam⁹. Qui rumoribz et fame fidē adhibēdam dicit: publicum

consensum ciuitatis: et cōmune oīm testimoniū esse eā asserat: quę nunqz ni subsit aliquid exoriri exemplis demonstrabitur. Qd̄ si virtute clar⁹ reus iam habit⁹ fuerit accusator facta nō iniquā hoīm existimationez spectandā asserat. Sermonē enī sine auctore disp̄sus eū dicit cui malignitas inicuū: augmentū crudelitas dederit: qd̄ etiaz innocentissimo cuiqz fraude inimicorum accidere posse falsa vulgantiū exemplo demonstrabimus.

De questionibus.

Tormentis nullā fidem adhibendā dicemus: q̄ retentiores alij alijs sunt in dolore. Quare p̄siderandus est quō et quis tortus sit: an credibilia dixerit: an p̄stanter pseuerauerit. Accusator maiores nros tormentis et cruciatu corporis dicit voluisse homines cogi: vt q̄ infamię et mortis metu p̄ticescerent: dolore fateri cogent: vni⁹qz noxij pena ceteris exemplū et rationē bene beateqz vinēdi asserat. Haud ab re igit sc̄tissimarū legū interptes q̄stioni fidē non semp nec tñ nunqz habendā statuere. Rem enī fragilē et periculosa q̄ sepe veritatē fallat rati qua ratione ordinē: qualitātē: modū: tps et personā cōsiderandā esse censuere. Si enī vni⁹ criminis noxij plurimi audiendi sunt a timidiorē in dolore et etate recētiore incipiendū est. Nec in oī tñ causa nisi cū capitalia et atrociora maleficia q̄ non aliter nisi tormētis explorari p̄nt. Prius enī verisilibus argumētis probationūqz seminibz fm personarū condictionē ad questionez deueniendū putant. Primo qlis vox accusati sermo: p̄stantia: trepidatio: et opinio finez q̄stioni cognitōis subtilitate asserre solet. Emeriti et veterani milites eminentissimorūqz viroz filij et p̄nepotes q̄stioni non subijciunt: qui etiā sine accusatoribz in custodia recepti sunt: q̄stionibus cogēdi nō censent. His igit sitibusqz locis forēses causas cōprobare et infirmare consuetū est. Sermocinatine et p̄cionalis plurimis varijsqz argumētationibz spectādę vel refellēde

b

De p̄dane Rej

diligentia nra parta: velocitate: viribus: forma dignitate: me
broruqz pceritate 7 dispositioe nobis auxilio erunt. Copara
tione ite prestantiu viroz laus preclara efficit. Sume quoqz
res: aut magnitudie pstantes: aut nouitate prime: aut genere
ipso singulares: sumam nobis laudem vendicabunt. In
pcionali demostratioqz genere exordiendi 7 enarradi ratio.

N his aut duobus generib9 civilium questionu
principiu a natura rei auditorisqz psona aut a re
ipsa trahem9. Narratione vero a reb9 externis:
7 animi tandem bonis exquiremus: que locis supe
rioribus caute confirmari vel dilui poterint.

De argumentatione.

Cos ex arte coparatos argumento corroborabi
mus. Est aut argumentu inuentu aliqd ex genere
rem probabiliter aut necessario demonstras. Dis
aut argumentatio: aut p appodosi: aut p inductioz
aut per rocinatioz tractanda est: hoc est per plenas
argumentatione: per imperfecta ratiocinatione: p imperfecta
inductione. Est aut inductio oratio q de rebus dubijs captat
assensionem. Dicitur aut vt socraticis placet imperfectu epicer
rema sine medio oronem claudens: vt Socrates apud xeno
fonte et aspasia vius est. Appodosi euidentis pbatio dicit vt
furtu factu ab eo qui in domo fuit. Rocinatio est oratio ex ipa
re aliquid pbabile eliciens: ea quincupartita est scz expositoe
expositionis coprobatione rone coprobationis: exornatioe et
illatioe vel coplexione. Expositio est qua sumatim ostendim9
qd sumatim pbare volum9. Coprobatio est causa que ostedit
veru esse qd intendim9. Ratio coprobatois est oratio rone
expositionis corroboras. Exornatio est qua vtimur rei hone
stande vel collocupletandc causa. Dec: exemplo sili: reb9 iudi
catis amplificationib9 7 exornationib9 pstat. Coplexio est que
breuiter pcludens expedite ptes argumentatiois coplectitur

Veru si expositio pspicua est coprobatione 7 rone supsedem9:
vt si sumopere sapietia petenda est: stulticia vitanda est: vehe
menter aut sapia petenda: maxio igif ope stulticia vitanda est
Qd si causa paru locuples erit exornatioz relinquem9. Vicia
aut hec in expositoe vitanda sunt: ne qd ab aliquo fit: ab oib9
fieri dicam9. Heu qd raro fit nunqz fieri ostendam9. heu aliqd
reb9 omittat: heu addat. Rones non puenientes expositioni
viciose dicunt que non necessarie pbabilesqz q ide dicunt qd
in expositoe dictu est: vel alteri cause pueniunt vitande sunt.
Dis aut argumentatio vel necessaria vel pbabilis esse debet
Probabile id est qd fere solet fieri: aut in opinione multoru
positu est: aut qd habet in se similitudinez quandā veri vel falsi
vt si mater est diligit filiu. Similitudo p trarijs 7 parib9 maxime
spectat. In p trarijs vt si his qui prudeter leserunt non ignosci
puenit: his qui necessario pfuerunt hre gratia no oportet. Ex
parib9: talis est homo indoct9 vt equus indomit9: na ille non
habenis nec hic roni obtipare vult. Omne pbabile aut signu
est: aut credibile. Signu dicim9 cu sub aliquo sensu cadere pot
Credibile qd sola opinioe auditoris coprobatur vt nemo est
qui non liberos suos incolumes cupiat: vel iudicato asseritur
id e re auctoritate aut iudicio coprobata. Id trib9 in generib9
spectat religioso scz comuni 7 approbato. Religiosu est qd in
rati legib9 iudicant. Comune est qd oes sequunt 7 pbent vt
maiorib9 natu assurgam9. Approbatu est qd cu dubiu esset et
qle hri oportet: sua hoies pstituerunt auctoritate. Coparabile
est qd in reb9 diuersis silem aliquā ratione imagine: collatioe:
vel exemplo pinct. Imago est oino demonstras corporu aut
naturaruz similitudinem. Collatio est oratio rem cu re similitudine
pferens. Exemplu rem auctoritate: aut casu alicuius hois vel
negocij firmat aut infirmat. Necessaria argumentatio per co
plexionem: enumeratione: aut simplicē conclusionē tractatur
Coplexio est in qua vtru pcesseris rephenditur vt si improb9

gumtū e bqd
e fanes fidey q
egne y betuz
log sedes argu
ment

Dutio

est cur vteris: si prob⁹ cur accusas. Enumeratio est in q̄ plurib⁹ expositis & ceteris infirmatis vna relinq̄tur q̄ necessario p̄fir/
matur. Conclusio simplex ex necessaria p̄secutione p̄ficatur vt
vos me hoc fecisse dicitis ego tūc trans mare fui: relinquitur
ergo vt non mō non fecerī: sed ne quidez facere potuerī. His
igit̄ silibusq̄ locis oīs necessaria & probabilis argumētatio eli
cienda est. De amplificatiōe & p̄ria sua pte cohortatione.

Amplificatio in cohortationē & p̄questionē diuidit̄
Cohortatio est oīo auditoris aīn ad indignationē
p̄citans. Prim⁹ loc⁹ sumit̄ ab auctoritate cū oīdit̄
q̄ntē cure ea res fuerit dijs īmortalibus: qui locus
sumit̄ ex sortib⁹: oraculis: vaticinijs: r̄nsis: ostentis
p̄digijs: regibus: sapientissimis hoībus: senatu: populo: legū
scriptoribus. Scōs ad quos p̄tineat q̄e bona attingat: cōme
morat. Tercius quid si idē oībus concedat̄: multos eiusdē au
dacie futos exēplo apiet. Quarto multos expectare qd̄ statuaf̄
vt illi⁹ exēplo audaciores & ip̄une ad maleficia accedāt. Quinto
ceteras res p̄silio etiā vbi acciderit corrigi posse: hoc nisi p̄ui
deatur ne accidat: frustra auxilia implorabim⁹. Sexto volun
tario facinori haud veniā contribuendā: ip̄rudentiē nōnunq̄s
concedi p̄uenire. Septio maleficiū: tetrū: nephariū: crudele:
tyrannicū vi & manu gestū: ab equali iure alienū ostendemus
Octauo ab īmanissimis barbaris & bestijs remotissimū: cū fa
ctum dicef̄ in maiores natu: in hospites: in vicinos: in amicos
in eos qb⁹ cū vitā egeris: in mortuos: claros: nobiles: honoro
sos: in eos q̄ neq̄s alienū ledere: neq̄s se defendere potuerūt.
Nono cōpatione hoc atroci⁹ demonstraf̄. Decio q̄ ante rem
in re & post rem sūt colligim⁹. Undecio ostendim⁹ ab eo factū
a quo si ali⁹ fecisse p̄hibendū erat. Duodecio indignemur q̄
nobis primū acciderit neq̄s ante alicui p̄tigerit. Terciodecio
iniurie p̄tumeliā iunctā demonstrabim⁹. Quartodecio oram⁹
q̄ audiunt vt iniurias n̄ras ad res suas referāt. Quintodecio
dicim⁹ inimicis etiā & hostib⁹ n̄ris q̄ nobis acciderint indigna

videri.

Conquestio est oratio auditoris misericordiam captans
Prim⁹ locus est per quē quib⁹ in bonis fuerint: &
quib⁹ in mal⁹ sunt ostendit̄. Scōo in tpa distribuitur
per quē quib⁹ in mal⁹ fuerint & fusa sunt consideraf̄
Tercio carptim vnūq̄q̄s deploraf̄ incōmoduz vt
in morte filij: pueritiē delectatio: indoles: amor solaciuz: edu/
catio. Quarto res turpes: hūiles & liberales p̄ferunt. Quinto
p̄ter spem in miserijs demonstraf̄ esse. Sexto p̄ter merita in lu
ctu positū aperiem⁹. Septio oram⁹ vt de his q̄ cari sūt cū eos
viderint recordent̄. Octauo modū quo crimen admissum est
declaram⁹. Nono qd̄ oportuerit nō esse factū vt nō extremū
sp̄m ei⁹ accepi: nō sepulcrū p̄didi. Decio ad mutas & exptes
animi res oīno referet̄. Undecio inopia: infirmitas: solitudo
demonstraf̄. Duodecimo liberoz aut parentū aut sepeliendi
corporis sui cōmendatio sit. Terciodecio disunctio eius quo
cū libētissime vixeris deploraf̄. Quartodecio q̄ ab his quib⁹
minime p̄ueniat male tractemur. Quintodecio humili & sup
plici oīone oramus vt n̄ri misereant̄. Sextodecio non nostra
sed reipublice & eoz qui nobis cari sunt incōmoda deploram⁹
Decimosextimo animū nostrū in alios misericordē: amplum:
excelsum & patientem incōmodorum significamus.

De conclusione inuentionis: parte quarta & vltima.

Conclusio id est exit⁹ & determinatio totius oīonis
triptita est. Nā constat enumeratione: indignatiōe
& conquestione. Enumeratio est per quā colligim⁹
& ordine cōmonemus quibus de reb⁹ verba fece
rimus: in qua a confirmatione sumemus iniciū.
De varie citabuntur vt artificij suspitionē: tediū: et satietatez
effugere: & memoriā reficere: qd̄ artificiosius est. Et quid p̄tra
aduersariuz dixeris: quidue contra afferatur ostendemus vt
confirmationis & rephensionis iteratiōe memoria reintegret̄.
Enumerare aut̄ poterim⁹ ex n̄ra p̄sona. Tū vero personā aut

rem aliquā inducere vt quid quoquo loco dixeris admoncas. Tum etiā personā aut rem aliquā inducere cui totā enumerationem p̄dones. Alias aut argumentationes sigillatī transire alias ad partitōis singula genera referre: alias ab auditore q̄ desideret querere: alias hęc facere per comparationē suarū 7 contrariarū argumentationū. In enumeratione aut id eligat qd̄ erit grauissimū. In indignatōe 7 conq̄stione aīn auditoris mitē misericordēqz aut asperū 7 īmitez ostendem⁹: quo facili⁹ ad indignationē: conq̄stionē eoz anios exuscitare possim⁹.

De dispositōe inuentōis partiū ciuiliūqz questionū pte sc̄da.

Saperest vt de sc̄da parte rhetoricę id est de dispositione dicemus. Ea est que certo in loco inuenta digerit. Dispositio quippe duplex est: altera nāqz artis p̄cepta: altera casū t̄pis sequitur. At si a narratione: aut ab aliqua firma argumentatiōe: vel si fm̄ principiū a p̄firmatione incipiam⁹: cui narrationez si ratio postulat subdam⁹. Si causa n̄ra magnā videbitur h̄re difficultatem vt nemo equo aīo principiū audire possit: a narratione incipiem⁹ 7 ad principij sententiaz si comodū videbitur mox reuertemur. Si narratio parū pbabilis erit ab aliq̄ firma argumentatione exordiemur. In p̄firmatione 7 p̄futatione firmas argumentatiōes: tū mediocres nup̄ime firmissimas adducem⁹. Quę aut ab institutōe artis p̄ficiscit partiū orōnis et argumentatōis ordinē seruabit. Partes itē exordij 7 singula queqz mēbra huius artis rōne digeret. *De elocutione inuentōis partiū ciuiliū questionū parte tertia 7 vltima.*

Verū nunc iam ad vltimā hui⁹ artis partē id est elocutionis p̄cepta hinc nos conuertamus. Orationū characteres dicendi: figurę ac formę tres sūt. Grauis sc̄z que etiā materia: personarū qualitate: graui 7 magna constructione: numeris: modulis: amplificationib⁹ 7 exornationib⁹ constat. Mediocris q̄ humiliora non tñ infima inserit. Attenuata q̄ vsqz ad purū 7 quotidianū descendit ser

monē. Quib⁹ generib⁹ elocutionū materia: sentētis: p̄sonis: 7 numeris etiā vates libros suos distinxerē. Letez p̄xima vitia vitanda sunt. Suffulta enī turgida 7 dissoluta: 7 fluitās exanguis ac arida oratio detestanda credit. Quę his reb⁹ fugere poterim⁹ que grauitatē: fidē: splēdorē orationi: dignitate: cōpositione 7 elegātia accomodare solent.

De elegātia necessario obseruāda in elocutione.

Elegātia: que facit vt vnūq̄qz pure 7 latine dici videat. In latinitatē 7 explanatiōe distributa est. Latinitas sermonē, platione 7 scriptura puruz: cōgrua structura cōseruat. Barbarinū enī 7 soleocisimū vitare docet. Soleocisim⁹ verba cōsequēti vel sup̄iori: aut vtriqz nō accomodat. Barbarissimus verbuz vitiose effert. Explanatio v̄sitate verbis 7 p̄p̄ijs aptā 7 dilucidā reddit orōnē. V̄sitate dicunt q̄ quotidiano sermone: 7 trita doctoz cōsuetudine noscunt. P̄propria dicunt: q̄ ei⁹ rei verba sunt: aut esse possunt qua de loquimur.

De cōpositione decoris gr̄e obseruāda in elocutione.

Cōpositio est lepida dictionū cōplexio q̄ hyatu 7 traiectione veritatis oēs ptes elocutionis cōlit distinctas 7 p̄politas facit. Quę quidē cōpositio: nisi diligēter sit ab oratore obseruata oīs pene splēdor verborūqz cōcinnitas tota intereat necesse est. Quid enī sine cōpositione elegātia: aut verborū sniarūqz ordinationes valeāt: nō satis intelligo. Sed qm̄ hęc cōpositio: nis ps̄ in tres ap̄ oratores repiat diuisa ptes: ordinē: iuncturā 7 numez. In primis iuncturā: quia circa litteras consistit 7 syllabas duri expediendā. *De iunctura.*

In iunctura igit: que apta que dā atqz cōcinnā litterarū syllabarūqz in cōtextu verborū est collocatio: ab omni offensione aurium procul remota: multa sunt vicia fugiēda: q̄ a Socrate 7 a Theopompo sūmo studio sunt vitata: a cicerone autez

et demosthene: nō nisi cū nimis frequēter in orationē incidūt
Sepe etiā si modeste intercūrrāt: orationē nūc molliorēz nūc
graviorē efficiūt. Nā vt in saporib⁹ quēdā interdūz suauiter
amara sunt: sic in oratione aliqua asperitatis intersonātia ma
gis grata est. Unde si vel sniaruz necessitas exigeret aut pun
ctis quibusdā cursus distingueret vocalium nec spū vno nec
eodē pferret: modo id raro et modesto fieret: nō mō hoc non
rephendēdū esset: sed qñqz etiā laudandū. **Primū** igit ex
ordine pceptū est tale. Cauendūz esse: ne creber vocaliū con
cursus: qui hyantē inconsonā atqz insuauē exprimēdi sonori
tatez pareat: incidat in oratione: quod fit si pcedēs in vocali ter
minet dictio: et subsequēs ab eadē aut alia incipiat vocali: qd
maxime in **A E I O** vocalib⁹: quia maiorē habent sonū: erit
euitandū: vt amo amantē deū. **A**estrā laudo amicitia. **E**gre
dere ex domo aliena. **E**gredere ex vrbe elata. **V**ocales vero
que magis exilē habent sonū: minorē faciunt hyatū: vt hono
ra illustres viros. **E**xcolite virtuosos hoīes. **N**on tñ magis
inconcinne vocales sese recipiūt: qz si cēdem concurrant vt
sollicita ausonia **M**aria. **E**lige egregios bellatores. **C**ōueni
irritates ad discordiā ciues. **C**ornu vnicum in castris extat.
Secundū est pceptū qd multaz silititer litteraz cōcursiones
effugere debem⁹: que quandā vel legendo vel punciādo
difficultatē afferre vident: vt **J**acob bonus et **J**ob beatus:
dei leges diligēter obseruāt. **D**avid diuinos dedit psalmos
ioseph fuit pharaonis interpres a fratrib⁹ facinorose vedit⁹
Aniaduertat **T**itus tyrannus que ppetrauit: et penitebit tan
dē tantē tyrannitatis. **S**emiuvocaliū vero līaz cōcursiones
ppter .x. modicā vident vel legēdi vel punciandi difficulta
tē afferre: vt xpm dñm nostrū maxmū nos omnes homines
summopere debemus excolere. **E**t vero quia duarū in se lit
terarū vim et sonum cōplectitur: difficilez ac hyantem in con
cursione videtur afferre pronunciationē: vt chartaginensū

dux **X**antippus trux: felix **X**erxes: et virtutis lux **X**enophon
fuit. **S**ilititer .x. et .s. ineptā punciationē reddūt. vt deceptus
Xerxes grecie bellū intulit. Unde nō solū in verbis diuisis.
sed etiā in cōpositis .x. et .s. litteraruz vitandus est concursus
Quare si forte accidat: vt hęc ppositio ex cū dictione ab s in
cipiente cōponat. s. littera de medio est abijciēda: vt exurgo
exulto et sitia. **N**ec solū in his duab⁹ litteris magna est asperi
tas: sed .s. etiā .c. si crebre cōcurrāt: iuncturā deformē cau
sant. vt **N**unc suauissime suadebat: nūc vero terribilis tuto
rib⁹ suis satis grauis erat. **O**mnīū itaqz līarū siue vocaliū si
ue cōsonatiū nimie cōcursiones vel assiduitates euitādē sunt
q̄ insuauē pfecto sonoritatē reddere solēt. **Tercīū** pceptuz
Qd syllabarū silititer earū dē et cōsimiliū cōcursiones et nimie
assiduitates sunt euitādē: qm̄ non taz insuauē qz ineptaz red
dunt orationē: vt **C**assius curās custodire cōmunē cōmoditatez
et ceteri etiā de re certa certantes **C**esarē ceperunt. **I**tez meē
mētis mēorie modū ita iponā. vt meē meditationis me imini
me peniteat. **I**te poetē potētiā ponētes in possibilib⁹ et hone
stis reb⁹ laudant. **I**te ciuitas q̄ a regib⁹ regit: regio amore foe
lix est. **S**ilitr ne idē sit dictionū imediate se sequentiū exitus ca
uendū est: vt illoz bellatorū ac imperatoz fortuna laudatur
quorum probitas ciuiuz optimoz saluti intenta est. **I**te **F**or
tunatorū imperatorum optimozqz rectoruz virtus magis
qz fortuna laudat: **S**imiliter ne sequens dictio ab eadēz inci
piat syllaba in qua pcedens terminat perspice: vt ille legit
Amor mortalis in te integer est. **Q**uod quidez vitiū nōnul
li **C**iceroni obiecerunt: sed hoc vitiuz non est attribuendū si
grauitatis causa fiat: nisi cuz hoc dicendi genere crebro vta
mur. **Q**uartū pceptū qd etiā dictionū nimia cōuersio et assi
duitas diligēter est euitanda: vt nō est rōnis ratio rōnem illi
adhibere: qui in lentētijs ferendis rōne nō vtimur. **N**emo
quidē ita eloquētiē ignarus est: cui⁹ animus non fastidio ali

quo afficiat si quod huiuscemodi audierit: nisi ornat⁹ causa vt
repetitione: cōplexione: traductione: cōduplicatione: p̄tinua
tione ⁊ h̄mōi in orationē cadant. Dictionib⁹ equidē ex oībus
grāmaticē orationis partib⁹ sumptis vti debem⁹: longis: sua/
sionibus: dilucidis: sonantib⁹: electis: idoneis: comodis: pro
prijs: aptis: cōcinnis: vsitatis: vt oratio ita splēdēs: idonea: ⁊
resonās ex ipsis efficiat: q̄ aliqua verborū obscuritas aut ora
tionis difficultas in dicendo nō cōmittat: que vel auditorū au
res vel legētū aīos aliqui offendere possit. Quintū p̄ceptū
q̄ nimia verborū suspēsiō et p̄lixitas in oratione est vitiosa: que
res tā etsi in p̄hemis interdū cōcedat: i ceteris t̄n orationis
partibus rephēdi solet. Sextū p̄ceptū q̄ figura q̄ thematis
dicat in simplicib⁹ nō vtamur: nec i cōpositis nisi i quib⁹ apud
auctores id p̄missum sit: vt postea vero q̄z p̄ posteaq̄z vero.
Inq̄z vicē: p̄ iuicēq̄z septēq̄z triones: p̄ septētrionesq̄z: satis
boni viri officio fecit: p̄ satisfecit. Et q̄dā ad hūc modū a no
bis diuidunt p̄pterea nō rephēdunt q̄ a s̄m̄is poetis ⁊ ora
torib⁹ sunt recepta. Septimū p̄ceptū hoc int̄ cuz ⁊ t̄n refert
⁊ t̄n duplicatū: vt multis locis admonet cicero. Qd̄ ea p̄ticu
la orationis: cui hęc cōiunctio cū antefert: vel cām vel cōcomitā
tiā: vel id qd̄ apertius est certiusue significat: vel t̄pis priori
tate: vel maiorū rerū dignitatē. Tum vero aut officiū antece
dētis cause: vt alternationē aut rem miu⁹ notā: aut tempore
posteriorē importat: aut minorē dignitatē ac momentū affert
nisi aliquid sequat: quod huic rōni aduerset: vt poti⁹ multo
magis studiosius: ⁊ que sunt h̄mōi. Exemplū primi. Cum tuo
in me amore summo: tum beneficio semper tui memoriā p̄
me feram. Exemplū secundi. Cū mutuo inter nos amore: tuz
reipub. causa p̄petua rerū omniū societate deuincti sum⁹. Ex
emplū terciū. Cū tuis in oēs beneficijs: tuz volūtate in poste
rū prona ad omnia viri officia pater patrię iure optime dice
ris. Exemplū quarti. Cū dicit temporis prioritatē. Cuz olim

in parentē pietatē insignē animaduertim⁹. Tum in patriā nō
minori studio futurā speramus. Exemplū quinti. Cū vitā p̄
tua salute: tū opes oēs p̄fundere nūq̄z dubitabo. Quod sitū
in eadē orōne geminet aut in diuersis: cōcomitantiā siue dif
ferentiā signat. vt cicero tū natura: tū cōsuetudine ad oēs res
honestas flāmato studio rapiebat. Sepenumero t̄n nimia ob
eundi negocij oportuna celeritate oppressi: aut occupationi
bus alijs distracti: aut parua adhibita diligētia: incōsulte in
cōcursionē ⁊ assiduitatē vel litterarū vel sillabarū vel dictio
nū vel vtrarūq̄z incidim⁹. Qd̄ etiā apud ciceronē tū eloquē
tię principē: tum etiā harū cōpositionis rōnū ⁊ p̄ceptoz opti
mū artificē aliqui cōperiemus: sed t̄n est curandū diligenter
⁊ quod fieri possit vt ipsa conuersationis ⁊ nimia assiduitatis
vicia declinemus.

De ordine.

Ordo est quedā verborū orationūq̄z inter se: vt na
turalis vel artificialis dispositio. Circa quē obser
uādū est: ⁊ sit hoc octauū in ordine nostro p̄ceptū.
Quod semp̄ oratio crescat ⁊ augeat: vt qd̄ sequit̄
magis eo sit qd̄ antecedit: vt nobilis ⁊ egregius.
Magnificus ⁊ illustris. Crudelis ⁊ imanis. Fur ⁊ sacrilegus.
Augeri quidē vult oratio ⁊ insurgere: nō minui hoc verū cū
verba ad eandē sint rē relata. Qd̄ si ad diuersas nullū admit
tit viciū: qui ab hac ordinis rōne discedit: vt cū aliū sacrile
gū prius dixeris: aliū de hinc furē appellas. Exaugēde aut̄ ac
multiplicāde orationis rō: triplex reperit̄ apud oratores. Una q̄
p̄tinet ad vnicā orōnē multis verbis coadornatā. Altera q̄
ad plures multis ex partib⁹ grāmaticē orationis amplifican
dis. Tercia que est accomodata eplis ⁊ orationib⁹ atq̄z cete
ris oratoz dicēdi rōnibus: nō solū verborū copia exaggeran
dis: verū etiā negocijs rerū locupletādis. Prima ergo coau
gnētandē orationis animaduersio est: vt in nostra oratione
coacernem⁹: mltā noīa substātina vel p̄pria vel appellatiua

ht. 36. planasf.
hat p̄ma

Azo e muge da

h̄y tatis. adde
p̄ti planasf.
p̄cepto

aut etiā adiectiua positiua: compatiua ⁊ suplatiua: aut verba
personalia aut impersonalia: aut participia in oībus tēpibus po
sita: aut gerundia aut supina: aut pronomina primitiua aut de
riua: aut aduerbia positiua cōpatiua ⁊ suplatiua: quę di
ctiones huiuscemodi ita gradati collocent: vt alteraz altera
⁊ aliā alia subsequat: q̄ maiorē vim ⁊ efficaciorē vehemētiam
importet: vt orōnis suā magis adauctā efficiet. **Ut** in hoc
exemplo. **Cū** iusticiā eā ipsaz aptissime cōstare videam⁹: ex q̄
oppida: ciuitates: puicię: nationes: regna atq; impia guber
nant: cōseruant: amplificant: oēm igit cogitationē: diligētiaz:
actiones: fortunazq; nr̄as: nos deniq; totos libēter expone
re debem⁹: vt ea ip̄a iuris equitas diligēter excolat. **De** secu
da coaugmētādę orationis specie exemplū tolle. vt ego pro
pter magnū ciceronis in me amorē: ⁊ ppter insignes eius vir
tutes: atq; ppter magna ⁊ multa sua benemerita eū plurimū
diligō. **Itē** ego enī cuz propter magnū ciceronis in me amo
rē: quę semper optimū fuisse cognoui: tuz etiā sua erga me be
nemerita: quę ab ipso quidē multa ⁊ magna recepi: eum pfe
cto mirifice diligō. **Ecce** quō oratio pcedēs ex relatiuis in
terpositis multiplicat. **Sic** enī ex oībus orōnis partibus ora
tio multiplicari pōt. **Sed** de oībus ponere exempla. **Item** ⁊
de terciā augmentandę orationis specie: non tam prolixuz ē
q̄ laboriosuz. **De** hoc aut relatiuoz exemplo ⁊ alijs oratio
nū partibus: circa multiplicādas orationes: quō opportune
cōcurrāt in suis proprijs dicet locis. **Nonū pceptū.** Quod
dignitas rerū attēdi debet ac nature: vt quę in eodē genere
dignitate nature pstant: ea minus dignis in orōne ante fe
rant: vt viri feminis: ortus occasui: dies nocti: secunde res
aduersis: honestę turpib⁹: ⁊ multa ad hūc nature modū simi
lia. **Hoc** verū cū aliqua verba sese imediate sequunt. **Nihil**
enī ipedit: si a se distantia fuerint: ⁊ in diuersa orationis posi
ta parte: aut ad diuersuz tēpus ordinēq; relata: quę minores

dignitatē habeāt posse digniorib⁹ anteferri: vt in hoc exem
plo. **Cū** ingens agmen pu^m mulierū: de hinc viroz in manus
hostiū puenisset: secuta est subito cunctis in rebus captiuitas
Idē inseparatis videri multo facilius est. **Decimū pceptū**
Cauēdū est ne verba in orōne ociosa sint: ne supuacua: ne ni
hil agētia: qd̄ vitū qui euitare volet: semp genus suę speciei
anteponet. vt castor: ⁊ pollux: frēs gemini cū finitimis belluz
gerebant. **Supuacue** igit ⁊ inepte diceret gemini frēs. **Nam**
cū oēs gemini frēs sint: nihil op⁹ erat: cū gemini dixisset frēs
adiocere. **Undecimū** qd̄ verba reb⁹ de quib⁹ loquimur sint
accomodata ne plus minusue q̄ dignitas rei postulabit signi
ficare videant. **Nā** qui agricolā illustrē: aut regē parcū inter
laudandū appellat: nō mediocriter viciū icurrit: qm̄ illic ad
iectiuo ampliori: hic angustiori q̄ rei natura poscat vtatur.
Duodecimū qd̄ nō abutamur vni⁹ verbi significatione p al
tero: in quib⁹ nulla similitudo reluceat. vt si fundū eruditū ap
pelles: aut militē sine armis instructū icedere ad bellū dicas
Op⁹ itaq; erit ppiā significationē vboz a grāmaticis repe
re: ⁊ rez naturas cōsulere: quis ornat⁹ reb⁹: de quib⁹ sit acco
modād⁹. **Decimūterciū**: qd̄ inter adiectiuū ⁊ substātiuū aliq̄
interponant dictiones: quę pfecto ex oībus partib⁹ grāmati
cę orōnis cōmodissime sumi possunt. vt amplissimā. **MS. T.**
E. facultatē rationēq; dicendi ingenio studio atq; doctrina
consecutus est. **Itē** summā equidē **Maria** leticiā suscepit cū
sibi ab angelo filiū dei se pariturā nunciatus est. **Item.** Tam
multa legisti libroz volumina q; in virū tandem peritissimū
euasisti. **Itē.** **Magnū** supra vires onus desumpsi: qui de re
bus diuinis dicitur⁹. **Cauēdū** tñ ne nimīū abinuicē sepa
rent q; orōnē obscuraz faciant vt in hoc exēplo. **Nulla** satis
probata apud ciues suos virtus est. **Nō** tamē semper concin
nū esse videt: q; adiectiuū a substātiuo intermediamus: si me
liorē psertim sonoritatē habere videat vt cōtinuo collocent

quod euenit potissimum: si adiectiuum et uocatiuum in genitiuo positiuum: aliud adiectiuum et substantiuum cui subordinatum fuerit interlocutum. Aut cum adiectiuum comparatiuum una cum substantiuo fuerit in genitiuo positiuum. Aut cum aliqua magna alicuius rei uehementia importet. Et etiam aliquando adiectiuum positiuum vel superlatiuum in omnibus casibus positiuum decenter contigue tractari potest. Sed potissimum participia omni tempore cum in comitatu vel subsequente continentur: sine intermedatione collocari solent. Exemplum de adiectiuo et substantiuo in genitiuo posito. ut eximia pristini nostri amoris magnitudo me uehementer adhortatur: ut parum tui beneficii retributio a me tibi referatur. Item. Excellens tue familie dignitas: et preclarus spectate uirtutis splendor: et exardescens fruende uirtutis desiderium ad studium te plurimum incitare debet. Exemplum ubi adiectiuum comparatiuum eum substantiuo in genitiuo ponitur. ut neminem uideo callidioris ingenij: perspicacioris intelligentie: accuratioris excogitationis: ingeniosioris scientie: studiosioris diligentie: amplioris doctrine: prestantioris eloquentie: quod. **M. T. L.** extitisse. Exemplum ubi magna uehementia importat: quod contingit in ablatiuo. ut Qui egregias bonarum artium disciplinas summa uoluntate: accuratissima contemplatione: et quotidiano studio complexi sunt: eas quas exinde sperarunt emolumentorum rationes facilliter consecuti fuerunt. Exemplum ubi adiectiuum positiuum ponitur cum substantiuo in omnibus casibus sine intermedatione. ut **Marcus Aurelius** uir officiosus et prudens: cuius uirtus tante est intelligentie: tante integritatis: tante constantie: tanteque modestie: ut ei tanquam fido socio et homini sapienti plurimum debeatur. Illi igitur ad te perficiscetur ut hominem rectum et ingeniosum artificem: ita tibi commendo ut meum affinem et gratum hominem. Nam et ego ipso claro genere nato et insignibus moribus expolito: atque alijs magnis uirtutibus preedito in omnibus meis negocijs familiariter fretus sum. Exemplum de adiectiuo superlatiuo: ut **Lucius Crassus** uir peritissimus: cuius ut hominis

integerrimi fides mihi explorata est: a me plurimum diligis: nam et sibi tanquam homini amicissimo et procuratori vigilantissimo rationes meas agendas libere committere soleo: nec unquam ipsum optimum amicum derelinquam: quem admodum ego ipso **Lucio Crasso** uero officiosissimo uero familiarissime: ita etiam a te peto ut cause sue tanquam si mea res ageret: te maxime accommodare uelis: quo gratum mihi nihil efficere poteris. Exemplum ubi adiectiuum participia omni tempore sine intermedatione ponuntur: ut cum in senatu causam tuam agere cepissem: **salustio** decernente: consulibus audientibus: perfectis legationibus: ceteris magistratibus fautoribus: senatus est dimissus: obmissis etiam alijs creandis magistratibus: itaque res in alium diem delata est: de qua quicquid actum fuerit te certiore reddam. **Decimum quartum preceptum:** quod orationes ab adiectiuis sepius quam a substantiuis incipere debeantur et hoc a positiuis comparatiuis et superlatiuis: simplicibus et compositis. Item a relatiuis substantie et accidentis. Item a participijs in ans vel in rus vel in dus vel in tus desinentibus. Item a pronomibus primitiuis et deriuatiuis de quibus omnibus exempla per ordines sequuntur. Exemplum de adiectiuo positiuo. Magnam ego a te beneficium me recepisse profiteor: pro quo uniuersam meam tibi operam defero. Item. Immortalia enim in me benemerita liberalissime perfecta sunt que nulla unquam mea delebit obliuio. Exemplum de comparatiuo. Maius mihi officium prestare non potuisses: quam illud quo tu me hodierna die amicissime perornasti. Exemplum de superlatiuo. Maximum profecto illud tuum erga me promeritum quo ego a te cumulatissime exornatus sum: reputo mihi summum summo opere gratissimum. Exemplum de adiectiuis compositis: ut multa: per magna: preclara: premaxima: preclariora: quam maxima: quam iocundissima quam amplissima. Exemplum de relatiuo substantie. Qui tibi ex me fructus debentur cum idonea mihi facultas offerret: eos profecto quam ueriores suscipies. Exemplum de relatiuo accidentis. Qualia enim ab alijs officia recepimus: talia plerumque reddere solemus.

Exemplū de participio in ans: vt inuigilātes virtutib⁹ hoies
⁊ bonarū artū studijs iugiter insudantes: maxima semper fui
beniuolentia profecutus. Exemplum de participio in rus: vt
daturū operā virtutibus albertū nostrū qđ scribis: mirum in
modū gaudeo. Exemplū de participio in dus: vt excolendus
ab omni hoim genere penitus est christus qui omniū hoim est
conditor ⁊ bonoz elargitor. Exemplū de participio in tus: vt
consecutū se opera mea cōmoditates qz plurimas Ciceronem
tibi retulisse vehementer letor. Exemplū de pronomine pri/
mitiuo. Ego semp tibi amicissimus esse volui: quia tu me semp
plurimū peramasti. Item. De quidē in amicitia si aliquando
experiri volueris: amicū profecto tibi comperies optimū atqz
paratissimū. Exemplū de pnomine deriuatio. Mea quidez
diligentia tibi semper futura est paratissima: quia tuam in me
beniuolentiā cognoui mihi semp qz promptissimā. **Decimū**
quintū pceptū. Quāqz ab adiectiuo appposito vel supposito
principium sumere orationis cōmodissimū sit: qā tamen aliqñ
accidit vt dictiones alie multipharie non minus in orationis
principio optime iacere ⁊ pulcre resonare videntur: non incō
modum visum est ab eis principium orationis constitui posse
que profecto dictiones ex oī genere atqz manerie octo partiū
grāmaticē orōnis cōmodissime sumi potuerunt: vbi adiectiuā
tiones non tibi cōmode succedēt: qđ per plura videre exēpla
pulcrum iudicabis. Exemplū de nomine proprio in principio
orationis posito. Brutus quē in his tibi litteris cōmendo: cū
mihi sit oīm amicicissimus: tum etiam maximis est virtutibus
exornatus. Exemplū de nomine appellatio. Hoies enī illos
quos duplices esse cognoui: vt vniū verbis dicant: altez aut
resentiant: nisi ipsi aliqua probabili fortasse ratiōe ad hanc fi/
ctionem cōpellantur: apud me semper parum valere debere
cōstitui. Exemplum de verbo actiuo. Amabo te semper atqz
sumopere diligā: quoniā tu omnia pro me liberaliter effecisti.

Exemplū de passiuo. Videor enī te videre cū tuas lego ias:
sed doleo cū appelloz imerito te negligens: cū scribendi facul/
tatem non habuerim. Exemplū de verbo interest: vt interest
plurimū viroz prudentiū internoscere que ad eoz republicā
recte gubernandaz pertinere videantur. Exemplū de verbo
placet ⁊ similib⁹. Placuit semper ac libuit maximopere prin/
cipibus sapientibus accuratissime pscrutari: quid superiorib⁹
alijs principib⁹ acciderit: vt suppeditet eis quid eueniet: aut
eos agere oporteat. Exemplū de gerundio. Agendum est assi/
duo vt officiosum aliquid consequamur. Exemplū de supino
Relatu multozū nobis significatū est maximum officiosum te
virū esse factuz: quo plurimū certe gaudemus. De participio
supra in proximo dictū est pcepto. Exempluz de ppositione
Ad. x. kal. maij ad urbē cum venissem vt de multis ac varijs
rebus tecū cōmentarer: te repire non potui. quas igitur res te
corā agere volebā: per lras absens breuiter significabo. Itēz
extra iocū sunt ea profecto que tibi scribo: que certe sunt a te
diligentissime consideranda. Itē. Post deū nrm oipotentem
⁊ parentes qui me genuerunt neminē habeo quē magis te di/
ligam: magis excolem: magis obseruem: neqz maiori qz te be/
niuolentia cōplectar. Item vsqzquo spūm perducere potero
non cessabo me tibi gratissimū demonstrare. Itēz. Ab oibus
hoibus hi merito deridentur qui clarissimas bonarū artium
disciplinas vilipendunt. Itē. Corā te cū affuero ea tibi decla/
rabo que ⁊ gratissima fore ⁊ cōmodissima tibi videbunt. Itēz
de oibus rebus que ad te ptinent: quasqz mihi curandas pce/
cepisti quid egerim ex his litteris cognosces: qz tibi casparin⁹
meo noie consignauit. Exemplū de aduerbio Meri literas ad
te scripsi: hodie vero atqz nunc de te cogito: cras etiā meis te
litteris visitabo: diligenterqz res tuas ptractabo: vt aliquādo
intelligas me semp ⁊ iam olun de tuis ornamentis ⁊ cōmodis
maximope cogitare. Itē. Verū enim uero nisi tandem meliorē

uiuendi constitutionē desumpseris: aspicio te maxima subiturū
incomoda. Itē. Forsitā parua hęc incomoda quib⁹ in pñtiarū
afficeris: in maximū tibi emolimentū in posterū redundabūt.
Itē. *A*ix fere me cōtinco quin ad te aduolē ⁊ ea tibi significē:
quę si feceris tibi plurimū pducent. Exemplū de interiectione
*H*eu mihi cur ego tuis oibus incomodis non affuerim: nā ma
ximis te pfecto curis atqz modestijs fortasse liberassem. Itē
*H*em bone ihesu ita exoro vt nobis perpetuo sis adiumento
Itē. pape ita ne se res habet vt narrasti marce tuli. Itē. Atat
q̄s hñic nrę reipublicę futuras iminentes calamitates narrat
sempronius. Itē. *A*ha ita ne ab his decipiend⁹ ego semp sum
quoz rōnibus plurimū me accomodare soleo. Exemplum de
coniunctione. Et tecū libenter adessem ⁊ me tibi libentissime
accomodare: si magnę meę atqz assidue cogitationes ac occu/
pationes hoc mihi permitterent. Itē. Si in hoc meo negocio
adiumentū mihi tuū pstitueris: perficiā pfecto q̄ te beneficiū
mihi pstitisse letaberis. Itē. Igitur cū plurimū mihi semp ob/
fuiti noli expectare vt pro his tuis in me iniurijs debeā ma/
gnis te meis beneficijs exornare. Itē. Numqz vllū fuit tps in
quo non maximā atqz firmissimā tuorum in me benemeritoz
memoriā continue cōplexus fuerim: pro quibus equidez iam
tibi cumulate satisfecisses: si idoneā tibi satisfaciendi facultatē
mihi cōparare potuissem. Itē. An tibi ego vnqz nulla in re cō
tradicturus sum: qui te mihi semp oibus in rebus qzfacillimū
pbuisti. Itē. Saltē verbis te mihi cōmodare velis te obsecro
si re ipsa adiumento mihi esse non possis aut non velis. Et qz
plurima ad hunc modū de oibus partibus orationis poteris
excogitare exempla. *D*ecimū sextū pceptū: q̄ distributinis
⁊ partitiuis nominibus comodissime vti possumus: cū aut ali
cuius negocij partitionē quandā facere volumus: aut certaz
aliquā animi determinationē declarare nitimur. de qua rōne
hoc exemplū conspiciere potes: q̄ *C*atho et. *L*. *C*lodius a me

plurimū diligunt: neqz enim imerito eos maximi facio. Nam
tum alter mihi doctrinā misstrauerit: alter vero magnas mihi
rerū facultates prestiterit: non possum abduci quin cū alteri⁹
virtute adauct⁹ sim: alterius aut copijs adiutus existā: alteri
maxime debeam: alterū etiam admodū diligam: quoz vtro
magis gaudeā: aut magis vti velim non facile diuidico. *P*re
terea sepe numero euenire videmus: vt in comparatiōe rerū
multarū: aut aliud alio laudabilius vel turpius demonstrare
aut cōmodius aut deterius psuadere: aut iustius vel iniqui⁹
significare volumus: tunc cōparatiua vident oīno necessaria
*D*e quo tibi hoc exemplū trado. Si ex oib⁹ hoibus q̄ maximā
tibi beniuolentię coniunctionē profitentur: vnū tibi potissimū
adoptasti qui dignitatē tuam maximopere tueretur: neminez
pfecto cōmodiozem diligere potuisses qz pomponiū: cuius
studiū pro auctoritate tua collustranda tam maximuz extitisse
constat: vt neqz maiorē operam: neqz studiosioz curam: nec
ardentioz beniuolentiā: nec promptioz quidez diligentiam
quisqz prestare tibi potuisset. *I*nsuper id quidez concinnū est
si in omni pene modo dicendi frequentem⁹ superlatiua nomi
nalia vel participialia aut aduerbialia: quod multis ex causis
a nobis fieri idoneū esse videtur. Nam cū in primis ipsa sup/
latiua ppter magnā rerū resonantiā magis splendida reddat
orationē: tum etiā efficiunt vt dicētis sententia longe verioz
et efficacioz esse videatur. *P*reterea ipsa superlatiua dicendi
stilū reddunt magis amplū: magis longū: magis opimuz. *Q*uō
cū ita sit: apte satis superlatiua quę vsui tuo se accomodabūt:
arbitratu tuo ptractare potes. *D*e quib⁹ hoc exemplū tibi pa
tefacio. *Q*uō anthonio tam familiarissime semp fretus sum: tā
sūmope eū diligā: vt ego sūma cū ipso sum familiaritate pūm/
ctus: non est pfecto mi lentule: q̄ vlla moueri debeas admi/
ratione: nam cū is ⁊ sūmo mihi semp amore pstitit: ⁊ vigilan
tissimaz pro rebus meis diligentia declarauerit: ⁊ amplissimā

mihī libertatis beneficiā patefecerit: vt nullū sumus hoīs
amantissimi liberatissimiq; officiu; p̄termiserit: neq; vllū ma
ximū pro salute mea periculū subterfugere voluerit: iniquus
esse duxi: nisi ego etiā virū me sibi q̄z gratissimū: ⁊ oībus suis
cōmodis ⁊ ornamentis q̄z promptissimū demonstrarē. **De**
cimumseptimū p̄ceptū est q̄ oīo frequēter obliqua sit id est a
posteriorib; in recta p̄structioe incipiat: siue id qd̄ verbo sup
ponit: verbū ipm̄ antecedit siue postponat. Exemplū primi:
vt Meminē posse ad eloquentiā accedere Crassus inquit nisi
qui multarū rerū prius scia instruct; sit. Exemplū scđi. Hanc
vnā esse ad bene beateq; viuendū compendiorū viam inquit
Socrates: vt tales sim; quales iudicari apud alios volum;. **De**
decimū octauū p̄ceptū: qm̄ genitiuus in orōne rhetorica
sepenumero occurrit necessario tractand;: eius igit; p̄tractādi
ratio erit diligenter p̄sideranda. Genitiuus ergo p̄postere col
locetur: vt illis dictionib; quib; subordinat; est p̄ponatur
concinnā p̄fecto sonoritatē importat: et magno orōni clarius
intelligendi adiunēto esse videt;. De quo hoc tibi exemplū
describo. Cū ciceronis scripta quorū innumerabiles p̄stant cō
moditatis oportunitates: eos semp̄ plurimū oblectarūt quorū
anū; officiosis reb; semp̄ fuit exposit;. non igit; mirū est si ei;
marci. **T** volumia a me ipso accuratissimo quidē studio fuerit
p̄tractata. **I**te. Xpi p̄cepta qui diligenter obseruant: eternā
gloriā optie consequunt;. **I**te. Oratoris p̄mi p̄cepta a multis
maximope celebrant;. **I**ta datiu; casus in cōpositione orande
orōnis p̄postere positus bonā reddit sonoritatē: vt xpo qui se
tradūt optimā viuendi rōnez eligūt. **I**te. Maiori quidē cure
dignitas tua mihi esse nō potuisset cū aliō nihil dies noctesq;
q̄z de rōnib; tuis excogitē. **Decimū nonū** p̄ceptū: q̄ casus
tpales qui a plerisq; in ablatiuo casu collocari solebāt ab ora
toribus in accusatiuo cōsueuerunt tractari: vt ⁊ melior fieret
resonantia ⁊ efficacior p̄staret orō. **E**t q̄ hoc sit celeberrimum

sequens videre potes exemplū. Ego enī multos annos exco
gitavi qua rōne hoc fieri posset q̄ oēs christianorū principes
atq; potestates iniurijs: odijs: ac simultaribus obmissis: tanta
essent amoris caritate p̄iuncti: vt ex oībus ipsis tā validissim;
fieret exercit; q̄ ipsi maxia potentia fieri infidas gentes atq;
barbaras oppugnare possēt. **Q**ue hui; cōmodi cogitatio mea
quia tā honesta ⁊ optabil; esse p̄stat: non cessabo dies noctesq;
mecuz anio peruolnere: si quid fortasse conducibile ex hac re
posset elici. **Q**d si aliqñ factū aut constitutū esse videres: tunc
vite cōmutatio (vt mihi videor) molesta mihi accidere nō pos
set. **P**oterit similiter accusatiuus non tpalis in compositione
orationis p̄postere poni: vt. **C**hristū qui vere diligunt: eorū
aias eterne beatitudini consecrant. **I**tem. **S**tudiosos equidē
homines iutor imitari: vt virum me doctum reddere possim;. **De**
agesimū p̄ceptum. Ablatiuus in concomitantia positus
cum orationes plurimū dilucidare videtur: tum etiam nar
rationum breuitati potissimū est accomodatus: qui ablatiuus
huiusmodi sepenumero deducitur: aut a nominibus proprijs
hoīm locorū ⁊ prouinciarum: aut ab appellatiuis nominibus ⁊
verbalib; ⁊ p̄cipijs: aut ab adiectiuis distributiuis ⁊ ceteris
etiā positiuis cōparatiuis ⁊ superlatiuis atq; pronominiuis
primitiuis ⁊ deriuatiuis coniunctis cum noībus appellatiuis
cognominibus ⁊ verbalibus atq; participijs. **D**e quibus hec
pauca exempla conspice: vt superiorib; iam p̄scis tporibus
florente roma numa pompilio rege: respublica tunc recte gu
bernabatur. **V**erū fluentibus annis lucio filla ⁊ lucio murena
consulibus: intereūbante caio mario nouo consule designato
ciuilis discordia crudeliter insanire cepit: qua in longū nimis
deducta cōmunis salutis ciuitatis acerbissimum est passa detri
mentum: deinde paucis post annis potentiorib; rerū potitis:
dominante luxuria: nimia exorta iam ambitione: imperandi
cupiditas p̄ualescere cepit: sed auctore cicerone: sapientia in

notandas. Una enim hæc ratio cōsiderāda est: q̄ istis genitiuis
quinqz p̄nominū mei: tui sui: nostri ⁊ vestri minime vti debe-
amus: nisi cū expressuz substātiuū habere nō videant: qui p̄fe-
cto h̄mōi genitiui absqz substātiuō exp̄sso posito tunc regunt̄
ab huiuscemodi adiectiuis: qui aut copiosaz quandā abūdā/
tiā important: aut promptū amorē uel odiuz significāt aut ef-
ficacē aliquā cupiditatē demōstrant: vt in hoc patet exemplo
Cuz Manfredus Sonciēsis fidei amore plenus: mei studio-
sissim⁹ ⁊ tui amatissimus: cuius dignitatis ego suz magis au-
dus q̄z sui affines: p̄ meas tibi l̄ras cupiat se plurimū cōmēda-
ri. ego autē amore sui maiora facere: hoc a te peto : vt ipsum
Manfredū tua benignitatis gratia recipias exornandū: hoc
tibi psuades neminē te tui amatiore esse habiturū. Altera est
consideranda monitio. Qd̄ hæc quinqz deriuatiua p̄nomina
meus: tu⁹: suus: noster ⁊ vester: quāqz p̄ se constēt esse adiecti-
ua: alia tñ eis adiectiua sibi idonea addēda sunt: quę illoz ad-
iectiuoz substātiua ita adiument: vt eoz substātiuoz prestan-
tiā aut dignitatē aut amplitudinē aut naturā aut cōueniētiā
magis demōstrēt ac longe clariorē ⁊ magis p̄mptā orationis
suāz explicēt. De quo hoc te expediet exemplū. Optima enī
mea erga te tuosqz oēs beniuolētię cōiunctio: ⁊ clarissimę tuę
tuozqz virtutes ac etiā amplissima tua ī me meosqz beneme-
rita efficiunt: vt officiosa nostra beneficioz receptoz mēoria
ūnotabilib⁹ nostris in nos officijs mutuo correspōdere teneat
Ex quibus quidē duab⁹ cōsiderationib⁹ habes : q̄ p̄noia pri-
mitiua atqz deriuatiua ad multiplicādas orationes plurimū
valent: ⁊ cōmode rhetoricā exaugēt elocutionē. De quo etiā
sequēs tolle exemplū. Eximia equidē illa tuę liberalitatis am-
plitudo: ex qua me plurimū exaggerasti: iure ip̄o a me depo-
stulare videt̄: vt non solū res oēs meas: sed etiā meipsuz to-
tum pro omnibus tuis cōmodis ⁊ ornamentis exponere te-
near. Præterea ex relatiuis substātię ⁊ accidētis: nostras aut

multiplicare aut continuare: aut variare cōmodissime oratio-
nes possumus: quę licet orationes sine relatiuo p̄ferri simpli-
citer possent: adiuncto tamē sibi relatiuo longe fiunt copiosio-
res longeqz aptiores. Possem⁹ enī sine relatiuis nude ac sim-
pliciter orōnē in hunc explicare modū. Ego propter magnuz
Ciceronis in me amorē: ⁊ propter insignes ei⁹ virtutes : atqz
propter multa ⁊ magna sua benemerita eum plurimū diligo
Sed ex relatiuis substātię interpositis sic multiplicari potest.
Ego enī cū propter magnū Ciceronis in me amorē: quē semp
optimū fuisse cognoui: tum propter eius virtutes quas cele-
berrimas equidē ⁊ insignes esse conspicio: tum etiā sua erga
me benemerita: quę ab ip̄o multa quidē ⁊ magna recepi: euz
profecto mirifice diligo. Item sine relatiuis accidentis nude
ac simpliciter sic dici posset. Cū Marcus Lato pro salute sue
patrię multa quidē egerit: nō igit̄ īmerito ipsuz bonū semper
ciuē fuisse dicimus. Quę oratio ex relatiuis accidētis sic mul-
tiplicatur. Cum talē Marcus Lato ratione reipublice se ci-
uē semper prestiterit: qualē benemeritę reipublice posside-
re desiderant: tantaqz benemerita in patriā suam contulerit:
quanta rectus ciuis iure ip̄o conferre debet: totqz p̄ cōmu-
ni salute pericula p̄pessus fuit: quot alius quiuis solit⁹ esset su-
stinere: nō igit̄ īmerito oēs Latonē ipsuz bonū virū ⁊ optimū
iudicare possunt. Relatiua etiā accidentis: vt sunt talis: tan-
tus: tot ⁊ his similia: multiplicant orationes cū post illas ora-
tiones ex huiuscemodi relatiuis confectas: necessario sequat̄
illa coniunctio infinitans vt vel q̄: aut sua correspondentiā
qualis: quant⁹: quot ⁊ similia: q̄ cōiunctiones vel relatiua sint al-
terius sequētis orōnis principiu: ⁊ sunt causa q̄ aut vna alia
oratio: aut plures etiā orōnes subsequant̄: vt in his patet ex-
emplis. Numa Pōpilius romanoz rex officiosissimus: tales
se reipub. gubernatores prestetit: tantū romane patrię adiūxit
totqz Ro. ciuibus beneficia cōtulit q̄ vniuersā Romanoꝝ

exquiro. **Exemplū** vbi tria verba finita: quoz singulus singule orationi inseruiat in fine orationis terminat. vt **Quā** ea qui de rōne ad studiū sciētiā accessim⁹: vt bonarū artium virtutē cōsequamur: danda est igit opā diligēs: ne ex ipsis studiis nisi postq̄ virtutē illā quā assequi desideram⁹: adepti fuerimus: recedam⁹. **Exemplū** vbi verba finita tria nūero vnice orationi inseruiētia in fine orationis collocant: que sententiā confirmatiōre efficiant. vt ego quidē tantope te diligo: colo: magnifico: q̄ totā causā tuā libētissime suscepi: curavi: perfeci. **Idē** etiā an̄ verbū finitū vnū vel plura vba infinita collocari vt supra ex aliquib⁹ habes exemplis. **Et** tria nūc tibi subnectere curabo: vt oēs enī hoies qui recte viuere volūt: deū i primis colere debēt: ⁊ diuina p̄cepta seruare tenent. **Itē** Singularia enī tua i me officia merito efficiūt: vt habeā mēoriā tuę dignitatis: quā diligenter obseruari studeo. **Itē** **Marcū** enī **Ciceronē** ex magna ei⁹ facultate tantū facere posse: q̄ meam causā ei⁹ vni⁹ opera ⁊ diligētia me assequi posse cōfido. **Sili** etiā p̄ oīa rōne verba passiōe significātia in fine orationis comode sunt collocanda. **De** quib⁹ pauca p̄pter cōformitates actiuoz tibi exempla trado: vt illi p̄fecto viri ab oibus facillime diligunt: quoz virtutes clarissime cōspiciunt. **Itē** **Litte** re a te mihi sepe numero mittunt: ex quib⁹ oēs tue vitę rōnes optime declarant. **Itē** a nobis sepe noua itelligunt: que cū de bono statu significant: maxima p̄fecto cū iocūditate audiunt. **Verba** itē neutralia: deponētia: cōmuniā: impersonalia tam actiue q̄ passiue vocis: ⁊ plura alia verba in fine orationis posita: elegantiā reddere solent. **Exemplū** de neutrali verbo. **Est** enī viroz bonoz atq̄ prudentiū: vt oibus faueāt ⁊ inseruiant nemini noceant: ⁊ officiosis rebus inuigilēt. **Exemplū** de deponēti: vt iā et si ob sūmas occupationes meas: vel frequentī familiaritate nostra: vel s̄fariū visitatione minime vroz tuoz tñ beneficiorū reco: dor: quoz nullis quidē temporibus

obliuiscor. **Exemplū** de cōmuni. vt p̄stātissimas bonarū artium disciplinas assidua studēdi exercitatiōe cōplectaris: maxiope te hortor: quoniā hęc sunt ex quibus hoies plurimū venerant. **Exemplū** de verbo impersonali actiue vocis. **Ea** me opinione atq̄ viuēdi ratione spero fore: vt nūq̄ me peniteat. **Exemplū** de verbo impersonali passiue vocis. **Mihi** quidē cū nihil p̄scribas a nobis alienū esse factū in oib⁹ estimat ⁊ tuuz remissuz scribendi officiū plurimū coarguit: ⁊ vehemēter etiaz accusat. **Itē**. **Ab** amicis equidē tuis itur quotidie: venit: vigitat: atq̄ cōtendit: vt quo desideras pueniat. **Exemplū** vbi verba benefit: malefit: satisfit in fine orationis cōmodo terminant. vt tu vide q̄ magni inter nos intersit atq̄ referat: vbi enim affinibus tuis atq̄ amicis pro suis in te officiis malefit: a nobis beniuolis nostris plurimū benefit atq̄ semp cumulatissime satisfit. // **Agelsumū** quintū p̄ceptuz est: q̄ sicut verba finita in fine orationis posita: egregiā quandā habere resonantiā ⁊ gratam afferre solere intelligētice terminationem cōstat: sic infinita etiā verba cū sint in fine p̄sertim orationis comode collocata: legentiū aures admodū oblectāt: ⁊ apertā p̄fecto s̄narum ⁊ animoz explicationē rēsentāt. **Animaduert** tas igit qua rōne: quoue ordine ipsa infinita p̄sonalia aut impersonalia: siue singula siue bina siue trina vel cōtigua: vel intermedia in fine orationis collocent. **De** quib⁹ hęc pauca que sequunt exempla dabo. **Et** primū sit exemplū de verbo infinito i fine posito: vnice orationi inseruienti. vt si viri boni volum⁹ eē nō debem⁹ aliquid cōmittere: qd̄ alijs hoib⁹ nostra culpa possit obesse. **Exemplū** vbi duab⁹ inseruit orationibus: vt cū hęc p̄sens vita humana admodū breuissima cōstet: ⁊ alia quā aīa sequit sit futura sempiterna: si animę nostrę cōsultū iri desideramus: vtili⁹ est nobis a deo q̄ hominibus adamari. **Exemplū** vbi duo verba infinita in fine posita duabus orationibus inseruiūt: vt cum tu semper diligētissimus extiteris: non solum

salutē meā: sed etiā oīm meoz incolumitatē velle querere mi
hi ego etiā videor: vllū nō modo officiū: sed vllū etiā i tuos
diligentiā sine maxima culpa posse p̄terire. Exēplū vbi tria
verba infinita in fine orōnis contigue posita vnice orationi
inseruiūt: vt cū nihil hoibus optatius euenire debeat q̄z di
uinā sibi gratiā velle posse cōpare: certe vt eā hoies sibi adi
piscerent oīa vellent studere agere debere. Exēplū vbi plu
ra verba infinita ab vno verbo finito depēdēt: vt in supiori
bus te lris admonui: quid te agere oporteret: quid cōstitue
re: quid curare: q̄due in oī rōne deliberare. Exēplū vbi ver
bū infinitū fore ab antiquo verbo suo fuis qd̄ nunc nō est in
v̄su: qd̄ semp cōsequēs signat sc̄z futurū esse: vt 7 nullo modo
tēpus p̄sens significare solet: in fine orationis cōmode col
locat: vt **M**arcus enī **L**icero qui maximis a te officijs se ex
ornatū eē p̄fitef: amplissimas tibi gr̄as agit: desideratqz ali
qñ fore: vt cumulativissime tibi satisficiat: id enī agat libētissi
me: qm̄ ipm̄ gratissimū eē cognoui: hoc igit̄ exploratū habeas
veli: **L**iceronē semp tuū eē fore. Participia p̄terea gerūdia
7 supina in fine itē orōnis aptissime poni possunt. Sed de his
exēpla videre poteris infra i p̄cepto: vbi dicem⁹ de p̄cipio.
¶ **R**egulū sextū p̄ceptū. Qd̄ ante verbū vel p̄cipiū in fi
ne orōnis collocatū p̄sepe aliq̄ dictio longa ponat: que plura
dictio p̄ter egregiā illā honoritatē quā affert verbū vel parti
cipiū positū in fine: efficit etiā orōnis stilū magis extensū ma
gisqz opimū. Que dictiones ex oibus p̄tibus gr̄maticē ora
tionis deduci possunt de qua rōne pauca tibi exēpla p̄ponā:
reliq̄ tu facillime cōsiderabis. Exēplū vbi nomē adiectivū
suplativū ante verbū in fine orōnis terminatū cōtigue locat
vt si bonaz artū disciplinis operā accuratissimā adhibueris
fructus ex ipis q̄z amplissimos consequeris. Exēplum vbi
adverbū suplativū iuxta verbū in fine orōnis ponit: vt nul
lū enī agendi aut cogitandi locuz p̄termittens res tuas dili

gentissime curavi. Exēplū vbi participiū ante verbū p̄tigue
locat: vt **Q**uintū enī fabiū ita p̄ dignitate tua vidi laborantē
vt eū virū equidez diligentē existimē. Exēplū de gerundio
ante verbū collocato: vt **L**ū bonarū artū disciplinas necessa
rias esse ad bene beateqz viuendū existimē: ea igit̄ rōne virtu
tib⁹ a nob̄ inuigilandū est: vt dū ipsis recte fruemur aduerse
fortune min⁹ succūbendū sit. Exēplū de supino iuxta verbū
posito: vt **E**go enī hac sp̄ opinioē duct⁹ fui: vt i vero ingenio
veraqz doctria plurimū dignitatis 7 emolimēti p̄stitutū putē
¶ **R**egulū septimū p̄ceptū est circa hoc verbū **S**um es est:
qd̄ ita verbū cōmodissimū esse p̄stat 7 necessariuz vt in oibus
eius modis: p̄tibus: numeris: 7 p̄sonis tātas afferat oportuni
tates ad multas 7 varias orōnes in dicendo p̄tractandas: vt
oīm pene verbox p̄ 7 adimniculū merito iudicari possit. Nā
p̄terea tpa verbox passiuoz: deponentiū: cōmuniū: 7 neutroz
defectiuoz: tum etiā infinita: p̄cipia: gerundia: 7 supina: ipso
v̄bo q̄z sepissime tm̄ indigent vt aliqñ vim suā cōmode quidē
exp̄mere nō possent: nisi verbū ipm̄ sum es est: eis ipsis admi
niculet: 7 in oī orōnis pte suuz p̄staret adiuvamentū. Et omit
tendo exēpla in quib⁹ dictio est aliqñ p̄tinentiā iportat: aliqñ
officiū significat: 7 aliqñ p̄prietatē demonstrat. Exēplū ponā
mus vbi dictio est post p̄cipiū in fine orōnis cōmode locari
solet: vt **M**arc⁹ enī brut⁹ in causa nr̄a ita diligens est q̄ oēs
p̄fecto rōnes q̄ nobis p̄desse p̄nt studiosissime p̄tractans est.
Itē. Tantā enī operā quint⁹ hortens⁹ eloq̄ntie studijs adhi
bitur⁹ est q̄ orator qd̄ celeberrim⁹ p̄pe diē futuri⁹ est. Exē
plū vbi dictio est: post gerūdiū collocat vt hoc a nob̄ diligent
obseruandū est vt bonarū artū studiuz officiosissime a nobis
p̄tractandū est: aut studēdi officiū enitendū est. Exēplū vbi
duo est post supinū ponit: vt **Q**d̄ a te mihi mandatū est studi
osissime quidē p̄fectū est. **I**tē **H**oc enī est facile dictu: sed non
facile factu est. **N**otari etiā q̄ p̄ infinitivū esse apte collocantē
p̄cipia oīm tempoz que 7 elegantē h̄nt consonantiā: 7 **G**ratas

intelligentie terminatione relinquunt: ut hec que sequuntur exempla declarant ut accuratissima illa quidem agendi cura quam vidimus curionem pro te esse sustinentem: satis nos admonere videtur ut ipsius curionem in rebus tuis iudicemus esse diligentem. Item. Quid mihi de rebus tuis curandum mandasti veli tibi persuadeas id me libenter esse facturum: et multa ad hunc modum similia exempla. // Vigentesimum octavum preceptum. quantum in rhetorica oratione struenda hoc sit preceptum preter cetera diligenter observandum ut in fine orationis verbum aliquod collocet quod orationem splendidam: prestantem: ac plurimum resonantem efficiat: prope tamen contingit ut verba illa que in oratione concurrunt collocanda: aut brevia sint: aut parum efficacia: aut quasi muta: aut parum resonantia: aut fuerint adiectivum aliquod et substantivum commode interfecata: et alie multe dictiones que vel longiores vel breviores esse possent: in fine orationis longe aptius videantur terminari: non erit incommodum si alias commodiores dictiones in fine orationis collocemus: que equidem dictiones ex omnibus partibus grammatice orationis verbis et interiectionibus exceptis ut in sequentibus descriptis exemplis videre potes: apte quidem desumere poteris. Exemplum de nomine proprio in fine orationis ornate terminato: ut litteras tuas ad me detulit anthonius que tuo nomine mihi assignandas sibi consignaverat. **Ad.** tulius. Exemplum de appellativo: ut preclarissimas equidem virtutes adamarunt semper prestantissimi viri et officiosi homines. Exemplum de appellativo in tus et in tio terminatis que egregiam elocutionis suavitate efficiunt ut tanta quidem erat casparini barficij pgamei. in legendo elocutionis sonoritas: et in commutando humanitas ut neminem unquam offendere potuisset: illa eius dicendi ac persuadendi communicatio quam ex eius pronuntiatione melle dulcior fluebat oratio. Exemplum de nomine primitivo in fine posito. Tua quidem erga me officia perpetuo commemoratu digna id efficiunt ut non minus te diligam ac si mihi proprius esses frater. Exemplum de derivativo. **Ad.** maxime te semper adamabo: quam amore me semper observasti commiseratino. Exemplum de comparativo in fine posito. Non potuissem

in rebus tuis fieri diligentior: pro quibus equidem tantam adhibui curam ut nulla a me potuisset adhiberi maior. Exemplum de suplativo. **Ad.** in rebus sedulo me tibi cooperies paratissimum quam in omnibus etiam meis cognovi te mihi sepe obsequentissimum. Item pompeius vir in omnibus rebus subtilis considerandis fuit prudentissimus. Item. **Ad.** hoc recepi a te suavissimum. Exemplum ubi oratio in nomine aliquo egregium et insigne terminatur: ut **Que** ad me scribis sunt egregia: et hoc opere precepi laudat: **Sic** laudat si oratio dictionem habeat universalem negativam in fine: ut nullus et nemo: vel affirmativam ut omnis et quilibet. Exemplum de negativa. **Que** te magis diligam habeo neminem. Exemplum de affirmativa. **Que** vir bonus facit laudat omnes. Exemplum de participio nomine in fine posito ut horum que mihi proposuisti velle neutrum: sed tamen si elaborandum est in alterutro ut nobis omnino suscipiendum sit alter: placet magis superius: cum presertim necessario eorum a nobis ingrediendum sit alter. Exemplum de pronome primitivo in fine orationis posito: ut quis erga te semper extiterim ego: facilius longe potes iudicare tu quam tibi persuadere poterit is ille qui optime nostri conventioni plurimum studet esse detractum. Exemplum de pronome derivativo. **Quoniam** tibi promptissimum atque omnibus in rebus obsequentissimum animus fuerit meus: hoc relinquam a te iudicandum tuo. Exemplum de participio in fine orationis terminato: ut sum prope die ad te venturum que plura tecum ad utriusque nostri commoditate pertinencia commentatur. Exemplum de gerundio in fine posito. **De** tuis rebus a me nullum profecto tempus pretermittit et agendi et cogitandi. Exemplum de supino: ut **Quanto** ope te diligam est profecto pro difficile dictum. **De** quorum participiorum gerundiorum et supinorum ratione infra in precepto de participiis dicemus latius. **Ad.** eda nunc sunt nonnulla de adverbis exempla in fine ornate orationis collocatis. et primo de adverbio temporis. Scio te mihi amicissimum fuisse sepe. Item. **Ex** amplissimis tuis virtutibus magnam te virum existimaui sepe. Item nunquam potui quicquam agere quin tu mihi fueris contrarius sepe. Exemplum de adverbio loci. **Optime**

cognouisti me nō solū amicū tibi extitisse int⁹ & foris: sed etiaz
me tibi defuisse nusq̄ aut quicq̄ me tibi de negasse nusq̄. Ex
emplū de aduerbio optandi. Hannibal romanū imperiū pluri
mum defatigauit q̄ italiā nunq̄ attigisset vtinā. Exemplū de
aduerbio negādi. Multa enī mala nup̄ p̄flata & agitata fuisse
dī: sed plurimū gaudeo hoz te attigisse nihil. Exemplū de ad
uerbio affirmādi. Ita res est vt nobis narraſti p̄fecto. Exem
pluz de aduerbio dubitādi. Que nobis fuſa dicebas fortasse
nobis euenire possent fortuitu. Exemplū de aduerbio iurādi
Nō faciaz mediūſtidi⁹ neq̄ dicā hercle q̄ mihi p̄babiliter nō
videbunt. Exemplū de aduerbio q̄litalis. Tua in me beneme
rita nō solū retribuā ſingulati: sed etiā tibi ſatiffaciā cumulatī
ac multiphariā. Itē Qm̄ eo fato nat⁹ sum: & talē meā fortunaz
eſſe itelligo vt nemo mihi quicq̄ p̄ſolat niſi qd̄ in magnū ſuū
emolumentū redūdari arbitroz. Coſtitui igit̄ mecū velle dein
ceps viuere meati. Itē. Tuas l̄ras legi libēter: & audiui tabel
lariū diligēter: qui ſtatū tuū mihi narrat p̄polite atq̄ ſuauiſter
& cōes etiaz caſus q̄z ferres fortiter & moderate. Exemplū de
aduerbio ordis. Multa ſum p̄ l̄ras meas tibi ſignificatur⁹ de
inceps & te ſp̄ amatur⁹ magna in te bñficia collatur⁹ p̄terea
vnde meā in te voluntatē que optia eſt beneficioz loco ſuſci
pies interea. Exemplū de aduerbio remiſſiuo. Cū tantē mihi
non ſuppeditēt facultates tibi ſatiffaciā paulati: & qua rōne id
meli⁹ fieri poſſit pedetentī. Exemplū de aduerbio intensiuo.
Exopto q̄z plurimū vt ad me venias penit⁹ qd̄ opus eſt oīno
Exemplū de aduerbio ſilitudinis. Sicuti optia fide te admo
nui: velim facias ita. Inter cetera aut̄ aduerbia cōparatiua et
ſuplatiua in fine orōnis poſita concinnā faciunt ſonoritatem.
Exemplū de aduerbio cōparatiuo: vt Qd̄ rogas vt negociū
tuū curare velim diligentis: hoc tibi p̄ſuadeas velim nulla
quidez rōne agi potuiſſe ſtudio ſi⁹: nec curari amantius q̄z eſt
actū: nec p̄fici accurati⁹. Exemplū de aduerbio ſuplatiuo *Uir*
d̄ eo enī te vitā agere prudētiffime: cū oīa q̄ ad bene viuendū

ptineant p̄ſcrutaris accuratiſſime: atq̄ p̄ſequis diligētiffime
Itē. Que mihi mandaſti p̄feci oīa cumulatiffime. Nunc po
nenda ſunt p̄poſitionū exēpla: & p̄rio de p̄poſitōe ante: vt. Ex
hoc maxio tuo in me bñficio te plurimū diligo qd̄ ex amplifi
mis tuis etiā virtutib⁹ fecerā multo ante. Exemplū de p̄poſi
tione citra. Scribo frequēter amicis n̄ris qd̄ nō fecerā multos
ānos citra. Exemplū de p̄poſitōe p̄tra. Tanto enī oīm hoīm
p̄ſenſu cicero romanoz p̄ſul creat⁹ fuit vt in ipſo magiſtratu
creando neminē habuerit p̄tra. Exemplū de p̄poſitōe vltra.
Recepi duas a te l̄ras & tres rationes nec vltra. Exemplū de
p̄poſitione corā. Sed hec multa explicatur⁹ ſum apertū illo
corā. Exemplū de p̄poſitione clam. Que agere conſtitui ita
p̄babilia eſſe cōſtant vt nihil ſum factur⁹ clam. Exemplū de
p̄poſitione palā. Oīa p̄fecto que officioſe recteq̄ ſunt p̄ſit
oībus ſignificari palā. Poſtremo pauca vide de coniuñctōe
exēpla: et primo de coniuñctōe approbatiua in fine ormandē
orōnis terminata: vt. Qd̄ mihi mandaſti diligenter p̄ficiam:
nā ita meruiſti quidē. Exemplū de coniuñctōe collectiua rati
onali vel illatiua. Quid faciā ergo decept⁹ ſum igit̄. Reliquū
eſt itaq̄ vt deinceps accuratiſſime mecū conſiderez quibus
credā: quosq̄ cauere debeā. Exemplū de coniuñctōe dubita
tiua. Studebis ne: ocio marceſſis ne. Exemplū de p̄iunctōe
diminutiua. Qd̄ ſi tu ad me accedere non potes: literas mihi
tuas que de his reb⁹ quas ſcire deſidero me admoncant veli
mittes ſaltes. Sui p̄lixior in hac quā conſtituerā p̄ceptiōne
ſed multitudo exēplorū: & quidē domeſticoz circa oēs grā
maticē orōnis partes incidentium: huiuſcemodi in cauſa fue
runt p̄lixitatis. *Uigefimū nonū p̄ceptū*: q̄ verbo ſubiun
ctiuo interdū pro indicatiuo vtamur: vt illud a te velim pro
volo. Et iſte eſt frequēſ & elegans apud oratores mos. Illud
ſi feceris pro facies. Similiter futuro infiniti verbi in iri deſi
nentis interdū pro p̄ſenti eiūſdē vtimur: vt factū iri pro fieri

et hec est electissima preceptio: nemini dubium est. Trigesimum
preceptum est circa multiplicandam ex verbis orationem. nam quaeque
verba siue in principio siue in medio siue in fine orationis collo-
cata tanta in dicendo oportunitate habeant ut ex unico verbo
oratio perfici possit et illustrari: tamen multo magis ex pluribus multi-
plicatis verbis et augetur et maxime resultat oratio. Cum igitur aliquis
vehementer aliquem mentis conceptum explicare cupit aut rem
magis claram et magis apertam demonstrare volumus: multiplicatis
verbis id efficere poterimus. Exemplum ubi sententia ex verbis
sumptim explicatur: ut. Quam litterarum virtutes tales esse constant ut
totus mundus ex ipsis gubernetur: te hortor atque rogo ut ad eas
tibi comparandas cures ut virum ex ipsis te prestantissimum reddas
quae quidem sententia sic ex verbis multiplicari potest: quam litterarum vir-
tutes tales esse constant atque huiusmodi spiritus extiterunt ut ex
ipsis uniuersus terrarum orbis gubernetur: adiuetur: et conseruetur
non solum te plurimum adhortor atque moneo: verum etiam pro summa
nostra familiaritatis coniunctione maxime te rogo: exoro: obte-
stor: atque te vehementissime petendo ut pro ipsis litterarum orna-
mentis cumulatissime tibi comparandis tantopere cures: labores
insudes: inuigiles. atque incubes ut virum ex ipsis te reddas pre-
stantissimum. Item aliud exemplum. De nostra re publica. bona equidem spem
aspicio: nam qua ratione res omnes agerentur audiui: intellexi: interfui
vidi: cognoui. Itaque a nobis sedulo excogitatur: tenetur: prouidetur:
deliberatur: agitur: et nihil pretermittitur ut communi saluti detrimenti nihil
patiat atque diutissime conseruetur. Tricesimum primum preceptum
est circa participia: gerundia: et supina in compositione orationis artifi-
ciose tractanda: quae quidem participia gerundia et supina ea ratione a
verbis deducuntur ut tam ipsorum verborum quam etiam nominum adiectiuorum
vim: efficaciam: et rationem magnam complectantur. Possumus ergo
nostrum dicendi stilum ex participiis in omnibus eorum temporibus aut casibus et
in principio et in medio ac in fine orationis collocatis ornate ele-
ganterque pretere: atque negotiorum sententias quae ex plura nimis

dicendi ratione sepe numero contractant: ex ipsis participiis comple-
cti: tum etiam ex gerundijs atque supinis in omni eorum terminatione
orationem rhetoricam possumus aptissime componere. De quibus omnibus
ex ordine exempla subsequuntur. Exemplum de participio praeteriti temporis
Complectens ego amplissima tua in me benemerita: beniuolenti-
memoria sum quotidie perscrutans: qua ratione partibus tibi officijs
considerare possum: nec est tamen in praesentiarum potestas mei sedulo
de te cogitantis: et tua in me beneficia continua cum recordatione
repetentis ut quod ego in te fieri desiderem: ex sententia perficere
valeam. Exemplum de participio praeteriti temporis. Imitatus ego
libenter illorum praesentium vitam qui viri habiti sunt officiosi: securus
sum libenter mores ciceronis: studia bonarum artium sedulo imi-
tantis: nam praefecto ciceroni omnibus studijs a pueritia dedito ita
omnes commodissime elocutionis diuitiae et officiosissime bene vi-
uendi rationes successerunt ut omnes homines tantam eum eloquentiam
consecutum esse aspiciant quae eum cumulatim equidem oratorem
faciliter comprobant. Exemplum de participio futuri temporis in
principio in medio et in fine orationis posito. Dubitatur sum tam
diu de negotio nostro: quam diu recepero litteras. MS. Bruti mihi
significaturi quod de re ipsa factum fuerit: cui bruto pro nobis ma-
ximopere laboranti eam ipsam meam ea spe commisi et commendavi ut
sperem ipsum eam hanc nostram diligenter curaturum: et dignitatem
nostram tandem conseruaturum. Exemplum de participio futuri temporis in
duo. Vitupanda res ut scribis tibi delata est quae nullo quidem
pacto: ex sententia tua fuerit attingenda: quae dyonisiu quem multis vi-
ciorum criminibus inquinatum esse dicis: meis officijs complecten-
dus susceperim: cuius rei eam recte intelligas veli: nam cum mihi
acerbissimis molestijs affecto: ac etiam maioribus afficiendo: ma-
ximo mihi dyonisi ipse adiumento fuerit: iustum esse iudicavi ut
mutuis sibi officijs responderem. Itaque ipsum dyonisiu ea quidem
ratione mea fide recepi defendendum. Iniquum enim nimis extitisset:
si meam debitam sibi operam denegasset. Exemplum de gerundio in di-

Quod ad te scripsi illud exercendi potius quam ostentandi ingenij
causa feci: et amandi tui occasione mihi propositum est ut nihil quod
tibi producere existimem difficile mihi videri posset: et utinam ea
esset mihi agendi oblata facultas ut aut solandi aut iuandi
rationes aliquam possiderem quod si hoc esset nullum profecto locum ornandi
pretermittere. Exemplum de gerundio in do. Qui reipublice gu-
bernationem suscipiunt facilitatem in audiendo: humanitates in
agendo: promptitudinem in satisfaciendo seruare debent. neque
enim reipublice deficere deberet dicendo: consulendo: argumen-
tando: persuadendo: commoneo: inuadendo: nec si opus fuerit mortem
effugere debet in periculo commoratio. Exemplum de gerundio in
du. Cum ea quidem ratione natus sum ut aliquid spiritus dignum viro a nobis
tractandum sit. non est ergo nobis negligendum sed diligenter po-
tius procurandum ut officiosum spiritus aliquid sit agendum: nec tamen contra
naturam est pugnandum: sed in recto quidem proposito spiritus est perma-
nendum: et ut sapientis mos est christi est assentiendum. Exemplum
de supino in tu terminato in oratione rhetorica commode tractando.
Cum sepe numero a me quesitum esset quod apud maiores nostros
sapientes viros visitatus fuisset: intelligebam ab ipsis reipublice. in
primis esse satisfactum: sed postquam ab ipsis ex nimia eorum arrogan-
tia et intolerabili potentia itum est ad arma: ab ipsis postea desitum
est reipublice recte gubernare: optime igitur ab illis urbibus actum est et
sapientissime constitutum: quod tales ciues habere volunt: ut alius alium
potentia superare non possit. Exemplum de supino in tu. Magna
fuit disceptatio inter. Q. Ciceronem et. M. Tullium eius fratrem. Alterum
eloquentia eo pacto a natura hominibus esset inscita ut dicendi pre-
ceptione opus non esset: an ars de dicendo aliqua dari possit. Quod
enim Cicero dicebat eloquentiam ea ratione a natura esse hominibus
datam ut ipsi homines naturaliter se exercentes quicquid vellent
persuadere possent. Marcus autem rationes ostendebat ex quibus
commodissimum esse extabat dicendi artem fuisse inuentam maxime
necessariam et optimam esse factum: quod homines ipsam discerent.

De Rep. 1^a

In Rhetorica
sit ne resazua

ac pertractaret: quoniam omnia sunt ex arte ipsa faciliores dictu et elegan-
tiores quidem instructu. // Tricesimum secundum preceptum est quo naz
pacto participia orationes amplificat et rerum sententias breuiter comple-
ctunt. Participia enim tum multas in dicendo nobis afferunt como-
ditates: tum etiam sunt optime accomodata: ut oratoria dicendi
ratio admodum augeat: et rerum sententiarum que amplam verborum co-
piam expeterent: breuibus quidem verbis ex ipsis participiis in-
tercedentibus comprehendant: sicut hoc loco et nuda exempla: et
etiam ex participiis amplificata conspicias. Exemplum ubi sententia ex parti-
cipiis breuiter comprehendit. Scipio Africanus romanus consul
creatus: urbem romanam a barbaris oppressam in pristinam liberta-
tem vindicauit. Hec quidem oratio ex participiis sic multiplicat:
et nihilominus orationes ex eisdem participiis breuiter comprehen-
dunt. Publius Scipio Africanus amore reipublice. conseruandae
vehementer incitatus: vna omnium senatorum voce atque consensu con-
sul creatus. Hannibal Italia crudeliter deuastante, profugauit
Carthaginem nimis perniciose ciuitatem euertit. Numantiam roma-
nos molestissime defatigantem superauit: et romanam acerbissima bel-
lorum calamitate oppressam: a turpissima barbarorum obsidione li-
berauit: et in pristinam libertatis dignitatem vindicauit. Exemplum
ubi eadem oratio ex multis participiis augmentat. Marcialis
Valerius vir equidem vigilans: intelligens: prudens atque sapiens:
amicis consulens: succurrens: fauens: gratificans et beneficiens: cuius fi-
des virtus et amicitia iam diu mihi animaduersa: perspecta: cogni-
ta ac explorata est: cum ad te profectus et tibi coram iudicio tuo eius
rationes sit declaraturus: ordinaturus: acturus atque commentaturus
te rogo ut eum recipias tua benignitate amanter adhortandum:
iuuandum ac defendendum. Exemplum ubi gerundia atque supina
rhetoricam elocutionem exaugent. Quoniam a preceptoribus nobis
est data ratio studendi: cogitandi: intelligendi: discendi: scribendi:
agendi: commentandi. Est igitur nobis diligenter animadu-
erendum: curandum: atque peragendum: ut consulendo: consolando

atq; iuuando: cumulate ipsis nris admonitorib; satisficiam;
vt q; hoc a nobis sic actū ac vsitatu eē intelligāt: id optimū co-
gnitu factū atq; vsitatu eē diiudicēt. Tricesimūterciū pce-
ptū est circa aduerbia: q; vt te minime fugit i dicēdo sunt ido-
nea ⁊ quodāmodo necessaria: ad amplificādū orōnis stilū ad
modū accomodata. Nā quēadmodū adiectiua noia sūt eorū
substātiuis: ita cōmoda ⁊ sibi famulātia: ⁊ ipoz substātiuoꝝ
vim naturā ac pprietatē explicāt ⁊ aperiuūt. Ita etiā aduerbia
sūt optime interpretātia: qualē efficacīā: qualē facultatē: qualez
substātiā: q̄lēq; vehemētiā: ul' vba ul' pticipia secū appor-
tent. Si igit; verbis ac pticipijs cuiuscūq; t̄pis constēt in nra orōne
rhetorica tractatis: idonea quidez aduerbia siue positiua siue
cōpatina siue suplatiua adiūxerim; orōnē pfecto nraz cōmo-
dissimā efficiem; ⁊ ipsi; orōnis snias reddem; explicatioꝝ. vt
hoc tibi mōstrabit exemplū. MS. enī Cicero vsq; ab adolescē-
tia accurate quidē aduertēs: q; res hoies potissimū prestātissi-
mos efficere soleret: ⁊ vt magno aīo insignit; plurimū sperās
Romanā rēpu. aliqñ se recte gubernaturū: pnotauit egregias
bonaz artū disciplinas: eas illas potissimū cōstare q; ciuitates
atq; puicias optime gubernarēt. Statuit ergo snias illas ab
eo eē penit; obseruādas atq; sūmope celebrādas: q; cū studio
eēt accurati; iuigilās q; ceteri: tāta sibi sciaz ornamēta cumu-
latissime nact; est: q; ipse sūm; orator copiosissime fact;. Roma-
nā rēpu. pstatissime gubernauit: ⁊ mltā libroz volumia ceteris
futuris hoib; erudiēdis cōmodissime descripsit: ⁊ nomē suū
imortalitati diuinit; cōmēdauit. Tricesimūquartū pceptūz
est singulare. Qd sepe loco aduerbi; ponim; adiectiuū cū sub-
stātiuo in ablatiua casu: dūmodo aliquā magnā aī vel alteri;
rei vehemētiā adiectiuū cū substātiuo iportet: ⁊ imēdiatē aī
verbū vel pticipiū collocet: q; quidē pceptio orōnē efficit splē-
didā ⁊ sniam reddit efficacē. Ut in hoc intueberis exemplo.
Marc; enī Cicero vsq; ab adolescētia ad egregias bonaz ar-

tiū disciplinas exardescēti aīo cōspirās: maxie sperās amplissi-
mas se exinde cōmoditates accuratissimo ei; ingenio psecutu-
rū: ita erat ipsis sciaz studijs assidua diligētia dedit;: q; ipse tā-
sūma studioꝝ ornamēta fuit p̄tinna exercitatioe psecut; vt ce-
teros oēs oratores celeberrimos vtute supauit. Tricesimū
quintū pceptū. Qd aliqñ ppter nimū anī affectū ⁊ vehe-
mētiā duplicam; ⁊ elegāter quidē hoc aduerbiū: etiā. vt Te
etiā atq; etiā rogo. De aduerbijs aut; cū ⁊ tū: quo nā pacto cū
generalitatē significat: ⁊ tū specialitatē importat: ⁊ qua rōne i
elocutione rhetorica sint tractāda: quāq; ordinati; hoc i loco
de eis tractandū esset: vidim; supra i septimo i ordine pcepto
Tricesimūsextū pceptū. Qd aduerbia positiua cōpatina ⁊
suplatiua rhetoricā elocutionē plurimū exaugēt: vt in hoc ex-
emplo patet. Laute etiā prudenter cōmode liberaliter atq;
magnifice in dignitate p̄toria te semp habuisti: neq; etiā accu-
rati; aut virili; ul' cōmodi; a te fieri potuisset q; est actū: de iu-
sticia: q; p̄tissime rectissime atq; magnificētissime gubernasti.
Quo aut; pacto aduerbia orōnes multiplicēt: quoniā illud si-
ne cōiūctionū in primis ⁊ relatiuoꝝ adiūmēto efficere nō pnt
infra in pcepto dicā de cōiūctionib; qd de multiplicatione.
erit. Tricesimūseptimū pceptū circa cōiūctiones sequitur
Nā cōiūctiones multis ex causis in nostro dicendi genere ac-
cidūt necessarię. In primis enī coniungunt dictiones nomi-
nū verboꝝ participioꝝ p̄nominū p̄positionū ⁊ aduerbioꝝ.
Coniungūt orōnes atq; sentētiās. Valent insuper plurimum
ad ormandū atq; amplificandū orōnis stilū. Et quāq; cōiū-
ctiones oēs in cōstituta dicendi cōpositione locū habent: qz
tñ copulatiue disiūctiue ⁊ aduersatiue cōiūctiones in orōne
oratoria crebrius ac aptius q; ceteris ptractant;: aliquid ergo
de ipsis potissimū videt; esse cōmemorādū. Unde copulatiue
cōiūctiones atq; disiūctiue sep̄numero in orōne rhetorica
interferunt; quo vetustatē etiā atq; vehemētiā non parua;

important: vt apud oia oratorum volumina refertissime demō-
strat. De quo hoc tibi exemplū erit index. Cū mecum diligēter
animaduertā mi iohānes: et quātā bonorum opportunitatē: libe-
raliū artium sciē hoībus afferre cōsueuerūt: et quātā sit ceber-
rimi ingenij tui suauitas: illud mihi occurrebat: vt ad ipas lit-
terarū virtutes te vehemēter adhortarer: in quibus si accuratissi-
me incūberes et multas et magnas emolimentorum opportunita-
tes tibi compares. Nā siue oblectationē siue admirationē si-
ue animi requiē desideres: aut honorē aut laudē aut gloriā
expetas: vel diuiciarū copias: vel bonorum opportunitates: ul-
rerū facultates adoptas: hęc oia pfecto: sciarū emolimenta
suppeditare p̄sueuerūt. Rectā ergo atque p̄comodā viuēdi ra-
tionē imitaberis si ipa studiorum ornamenta vigilatissima diligē-
tia p̄sequeris. Nūc de aduersatiuis cōiunctionibus nō erit sermo.
Nā cōiunctiones aduersatiue hęc cōstare vident: licet quibus
quāquā: et si tāetsi: etiāsi: et iametsi: de quibus. **AD.** Cice. nūquā vsus
est hac dictione lz p̄ cōiunctione: quā dicitio est ambigua quā verbū
etiā significat. Nēc tñ ipa dicitio lz ab ipso Cicerone vsurpata
est p̄ vbo significatē licitū est. vt in hoc exemplo. Quā exactis iam
bellox calamitatibus: optata pace nobis fui lz: mihi ergo dein-
ceps p̄ lras tecū iocari lz: Raro etiā vel rarissime poti⁹ apud
eundē Ciceronē hęc dicitio quibus repta est. Alię vero videlz
quāquā et si tāetsi etiāsi et iametsi sunt in ipsi⁹ Ciceronis volumi-
nibus frequētissime. De quibus hoc tibi exemplū adduco. Et si
quibus oratoria facultas opportunitatis accessiones parere valeat
mi Ruperte: nō solū explicare: s; etiā vix tibi p̄numerare pos-
sem: quia tñ ea me semp̄ tātope delectauit vt magnā illi faculta-
ti operā adhibueri: et nō paruā etiā ex ipa opportunitatis cō-
moditatē mihi cōpauerim: cōstitui te ad eā cōpescendā pluri-
mū adhortari debere: quā quāquā tibi viro admodū peritissimo
maxime nota iā esse debeat: qui multa p̄fecto p̄tractasti: tñ te
hortor quibus sumope: vt ad eā tibi cumulatissime comparandaz

sumis viribus incubas: tāetsi hęc mea apud te adhortatio mini-
me necessaria videat: qui vt a quibus pluribus audiri ad oēs bona-
rū artium disciplinas ardētissim⁹ eē iudicaris. p̄ge igit vt cepisti
et hęc benedicendi rōnē ita vt ceteras agis studiorum virtutes:
fac dies noctesque cōplectaris. **Tricesimo octauū p̄ceptū** quod
interdū hęc cōiunctiones: Cū si: et si si postponit dictionibus: qui-
bus p̄poni cōiter cōsueuerūt. vt **Oēs cū honesta facim⁹** nihil
est quod vereamur. Ad nos si tēpestine accessisses: oia nūc trās-
acta essent. **Præterea cōiunctio copulatiua et interdū elegāter**
p̄p̄rijs interponit noībus in oratione laudis: vt et **Cato et Cicero.**
Idē in vitupio attēdi pōt. Insuper interdū sup̄sedere solemus
ab his duabus cōiunctionibus vt et quia vt in hoc exemplo. **Doneo** quā
te digna sūt facias. **Abi** tñ et si quia vel vt itelligat: tñ cōmittit
quia nō exprimat. **Tricesimo nonū p̄ceptū** ē circa multiplicandā
ex p̄iunctionibus: ex aduerbijs: et ex relatiuis orationē. Nā aduer-
bia et cōiunctiones atque relatiua substantię et accidētis vna cū ipis
aduerbijs et cōiunctionibus cōtractata: plurimas filiorum orationes mul-
tiplicādo cōiungūt. Aduerbia enī ista: tā tantū tantope tātis p̄-
adeo vsque adeo ita tādiu toties eaten⁹ et cōsilia: ea quidē rōne
multiplicāt orationes: quia post vnā orationē aut plures ex ipsis ad-
uerbijs cōfectas: necessario succedit ista cōiunctio infinitas
vt vel quia: aut sequit aliquid horum aduerbiorum quoad quātope
quādiu quoties et cōsimiliū: quare equidē dictionū: quilibet orationes
multiplicat. **Ut in sequenti declarabit exemplo.** **Quę** tua in
me benemerita ptulisti: eorum tantā video cōstare magnitudi-
nē vt parē officiorum gratiā merito tibi referre debeā. **Nēc** quidē
sua ex tribus vt vides ē orationibus fabricata: hęc poteris ad. xij.
vsque orationes multiplicare: p̄ aduerbia cōiunctiones et relatiua.
Quoties autē ul' aduerbiū ul' p̄iunctio ul' relatiuū repetit: toties
vnā tibi sup̄addit orationē. vt sic. **Quę** tu in me b̄merita cōtuli-
sti: eorum tantā video constare magnitudinē: ex quibus ita cōmo-
dissime exaggerat⁹ suz quia res oēs meas ea quidē rōne consta-

bilui: vt nullā calamitatis mutationē: q̄ duratura sit: recipe
posse videant: vt nisi bñficioꝝ imemor haberi velis: qđ. ego
semp tantope effugere conat⁹ suꝝ: vt nihil vnq̄z magis euitā/
dū cē duxeri talē officioꝝ gratiā merito tibi referre debeā: vt
tuis me bñmeritis: q̄ mēoria pfecto cōplector sempiterna: cō
dignū extitisse faciliter iudicare possis. ¶ Quadragesimū pce
ptū circa ppositiōes cōsistit. P̄positiōes em eo i primis ne
cessariē dicunt q̄ his verbis q̄ aut sunt impfecta: aut nō satis
potētia: vt sniaz per se pfectā efficere possunt: ad eā pficiendā
r̄ lōgiore pducēdā plurimū adimniculant. Huic accedit q̄ ip̄e
p̄positiōes possūt in p̄cipio in medio r̄ i fine orōnis cōmo/
dissime collocari. Sed omniū p̄positiōnū hęc due: Erga r̄ in: p̄
ter ceteras in orōne rhetorica locū habēt: q̄ r̄ ad ornādas ora
tiones r̄ breuiādas sniaz optime sunt accōmodatę. Nā sepe/
numero totiēs verbū in orōne cōcinnē taceri pōt: quotiēs ha
rū duarū p̄positiōnū: erga r̄ in: aliqua fuerit in orōne tractata
nisi fortasse qđ sepissime fieri videm⁹ vum apportaret duaruz
p̄positiōnū p̄ r̄ cōtra. De qua rōne exēpla sequunt. Si tanta
Solonis in suā repub. atheniensem benemerita fuerūt: quan
tā. ¶ Africani erga rempub. Romanā extitisse legim⁹ certe
quēadmodū Africano romani ex immortalib⁹ ei⁹ in ipsos bene
ficijs p̄petua deditiōne tenent. Ita etiā atheniēses ipsi Solo
ni ob innumerabilia ipsi⁹ erga eos officia: sempiternis equidez
demeritis astrigunt. In hoc ergo dicēdi genere qđ exposui: il
le due p̄positiōes: in r̄ erga: sustinēt vicē hui⁹ p̄positiōnis p̄
Alię vero due p̄positiōes postea sequētes scz in r̄ erga: ver
boꝝ locū tenent: que nisi in orōnibus interposite fuissent: ne
cessitas orōnis postulabat: vt in loco ipsarū p̄positiōnū exp̄ssa
verba fuissent interposita. ¶ Quadragesimū primū p̄ceptū
Qđ interdū p̄positiōes que cōmunit̄ p̄poni cōsueuerūt
postponant: quales sunt: in sub ad apud p̄pter p̄ r̄ ob r̄ siles
vt in his exemplis. Omnib⁹ in reb⁹ honestas app̄ime placet
Nemo est qui nō diuina sub potētia cōstitutus sit. Atticā ad

urbem postq̄z accessi forte mihi Socrates occurrit. Nolona
apud menia Hannibal a Marcello in fugā versus est. Tuaz
p̄pter cām oēs carem⁹ patria. Oēs cōtra hostes reipub. semp
infest⁹ p̄pter defensionē libertatis nr̄e fuit. Vestra p̄ benino
lētia nihil tā mihi difficile est qđ nō libēter suscipiā. Junonio
e phano multa signa erepta sunt. Nostris ex agris pec⁹ omne
abactū est. Ciuilē ob cām multas cōtētiones sucepi. Rege ab
opulēto exceptus suꝝ. Idē intelligendū est de aduerbijs ordi
nis: q̄lia sunt. Dehinc deinde deinceps interdū interea p̄te/
rea r̄ itē. vt Tua dehinc erit cura ne quid detrimēti accipia: r̄
ad hūc modū reliq̄. Hac rōne latinā orōne i his r̄ siles⁹ mode/
ste si vtimur cōcinniore efficim⁹: mō ea sint ab illustrib⁹ orato
rib⁹ r̄ poetis recepta. Cōsueuit aut̄ Cicero nōnūq̄z hāc p̄posi
tione cū huic ablatiō quo postponere: vt quo cū: p̄ cū quo:
qđ male cōsonatiē cā eū fecisse arbitror: nos vero i mecū tecū
secū nobiscū vobiscū cōsuetudinē hāc retinem⁹: sed in qui cū
p̄ridē iste mod⁹ loquēdi aboleuit. Similiter hęc p̄positiō de iter
dū a Lice. suo casui postponit vt in. ii. ad Herenniū est i uquit
Attrū enī ea res sit siles ei rei qua de agit: qđ itē a nr̄o vsu dis
cessit. ¶ Quadragesimū secundū p̄ceptū est circa p̄positiōes
que orationes multiplicat. P̄positiōes equidē qm̄ ad ora
tiones simul adiungēdas sep̄numero vias aperiūt ne aliquā
sine ipsis nostruz mētis cōceptū cōmode pficere posse m⁹: id
circo ip̄e p̄positiōes crūt a nobis in coniungēdis multipli
candisq̄ orōnib⁹ plurimū cōsiderādę. Exemplū vbi snia sine
p̄positiōnib⁹ simpliciter explicat. Cū p̄tor vrbān⁹ creatus suꝝ
tuā mihi p̄sentia necessariā esse duco: vt ipsaz p̄retur ā meli⁹
gubernare possim. Que sic ex p̄positiōnib⁹ multiplicata ē sentē
tia: Cū p̄pter eximia reipu. negociōꝝ magnitudinē a d vrbēz
accessissem atq̄ i a senatū me cōtulisset: ibi a senatori b⁹ cōtra
volūtate meā: r̄ p̄ter opinionē p̄tor vrbān⁹ creat⁹ suꝝ: in quo
eqdē gubernādę p̄ture magistratu prudētia mihi tuā necessa
riā esse puto. ¶ Alij. p̄ceptū sit circa interiectiones: que taz

etfi crebri⁹ apud poetas q̄z apud oratores p̄trectent: aliqui tñ
cū aut aliquā leticiā magnā: aut cū molestiā: aut admirationē:
aut indignationē: aut spem: aut timorē: aut aliquas h̄mōi ani
mi passiones significare volumus: eas etiā in nostra dicendi
rōne possumus tractare: hoc scilicet modo. *Proh bone ihe/
su clemētiā tuā iploram⁹ tantas heu tanqz acerbissimas atqz
intollerabiles belloz 7 penurię calamitates semp ita p̄picie/
mur. Ah qz infelici celoꝝ cōstellatione nati sum⁹: si taz gra/
uibus molestiis semp excruciarī debeam⁹. Sed heu benignis
sime de⁹ tua deniqz clemētia cōfisi vniuersaz tuę misericordię
bonitatē sūmis p̄cib⁹ obsecram⁹ vt tantoꝝ nos maloꝝ incō/
modis liberes: 7 in trāquilla nos status conditione stabilias.*

*Quadragesimūquartū p̄ceptū. Qd̄ interdū p̄ eū orōnis sensuz
qui p̄fect⁹ est graui⁹ aliquid addat: qd̄ affirmādo exornet: 7 au
ditorib⁹ rē gratā efficiet. vt in hoc exemplo. Vir fortis oīa p̄
repub. adibit pericula: 7 id quidē impigre. Comouent⁹ enī au
ditoꝝ animi vehemēt⁹ qz si dixisset. Vir fortis oīa p̄ republi
ca impigre adibit pericula. Quāqz varietatis causa hoc dicē/
di genere interdū orator vref. Illud aut placet vt cū in dicē
do eo p̄uecti erim⁹. vt reb⁹ de quib⁹ loquimur satis a nobis
factū sit 7 aliquo egregio sensu oratio sit cōclusa qz nō vltari⁹
p̄uehamur: ne gratia illa: quā benedicēdo nacti sum⁹: ampli/
ficatione nimis graui admittat. In qd̄ viciū pleriqz incidunt
inscitia poti⁹ quadā aut negligētia: qz rerū dicendarū inopia.*

*Quadragesimūquintū p̄ceptū. Qd̄ sicut i mediocri figura
magis cōuenit rez p̄rudē atqz inornatā afferre: dehinc ver
bis idoneis 7 grauiorib⁹ illā exornare. Ita i graui figura siue
in laude siue i vituperio verset oratio: ab ornatu inītiū sumat
Exemplū primi vt *Propeius facile omnium romanoꝝ tum ar/
mis tū cōsilio magnus clarissimusqz fuit princeps. Exempluz
secundi. At oīm imperatoꝝ in rebus pacis ac belli: inari ter/
raqz gestis gloria. C. cesar antecessit.* *Quadragesimūsextuz**

p̄ceptū. qd̄ in re leta verbis tristib⁹: aut in tristi verbis letis
minime vtamur. Viciosū enī est cū in re funerea: similitudinib⁹
aut exēplis quib⁹ in voluptatib⁹ aut in delicijs vtimur: nōs
affect⁹ amplificam⁹. velut si quis in deploratiōe filij exemplū
afferat parentuz: qm̄ ex nuptijs filioꝝ ceterisqz reb⁹ secundis
maximā conceperūt voluptatē: nam contrarioꝝ cōparatione
acerbior dolor insurgit. Cauendū est etiā ne in re tristi nimis
lasciuat oīo: aut in re leta inculta sit 7 horrida. Mā vt in reb⁹
duris ille verboꝝ exquisit⁹ apparat⁹ fugiend⁹ est: ita in scōdis
ac felicib⁹ obseruatio diligens est h̄nda. Satius enī est pertur
bata potius p̄t doloris impet⁹ suadet qz limata nimis atqz
expolita cōpositione vti. Non equidē nafa ipsa patitur vt cū
graui aliquo merore p̄cimmur: verboꝝ cōpositioni vacare
posset anim⁹. Vitat⁹ insup ista ab oratorib⁹ accurata verboꝝ
cōpositio qñ eloquentiā auditorib⁹ suspectā esse intelligimus
tunc enī p̄cepta cōpositionis negligenda sunt: qd̄ pro *Lelia
damici⁹ apher de industria fecit: non terminando orationē in
verbū dū inqt. Apud iudicē periclitat⁹ lelia. Fugienda quidē
est tenera nimis ac delicata modulandi voluptas nonnunqz
Si vero nra oīo ad aliquā concitationē animoꝝ que sit vehe
mens inclinabit comodissime in verbuz aliqd̄ finiet. Magis
enī auditor animis si in verbū finitur oīo affigit. Caput autē
oīm q̄ ad elocutiōis p̄cepta attinet id visum est vt oīa ad rerū
de quib⁹ loqimur dignitatē accomodata sint. recte itaqz mece
natis illa mīme laudat cōpositio: cū inqt. Sole 7 auroza rubēt
plurima: nā verba reb⁹: nō res verbis accomodare solemus.*

*Quadragesimūseptimū p̄ceptū: qz interdū post orationē
inchoata p̄uīqz ad verbū principale pueniat: interponat⁹ oīo
imp̄fecta vim h̄ns parenthesis: vt in hoc exemplo. Dēs qui
ambitioni 7 glē student (id qd̄ ignorat nemo) opinione magis
qz re ducunt 7 his filia: vt ego vero is sum (ita me deus saluū
velit si vere 7 nō fecte loquor) is inquā sum qui sacras lras of*

scripturarū generi longe antepōnā. Itē legalē tibi sapientiam a teneris vt aiunt vnguicū cui frēq̄ns insudasti sūmope dedi casti. Itē. Quid em̄ tristi⁹ vt eos cōmemorare qui trias suas colunt. quid miserabilis q̄z domi suę agere ⁊ ita agere vt iocundiozem aliq̄s q̄z vitam mortem optes. De numero.

Nunc sup̄esset vt rationē numeroꝝ dicerem⁹: ⁊ hoc tibi. xl viij. p̄stituto in ordine p̄ceptū: q̄ quidē de numeris rō apud socratē tanto studio vel inuenta vel aucta reperitur vt nullā ex oībus elocutiōis partibus huic antepōnat. Sed cū h̄cemodi discipline p̄cepta varia sint: nec latini auctores vt Cicero quintilian⁹ ⁊ marcial⁹ in hoc grēcoꝝ doctrinā semp̄ secuti fuerit: ⁊ magna sit inter eos p̄tentio: in hoc fimbria nō dilatabo meas: sed illud scias veli q̄ in hac p̄ceptione illud obseruare studem⁹ vt si in monasillabā terminatur oīo qd̄ raro fit vbi p̄fectus sensus ab oratore seruat: p̄siderandū est vtrū ea longa sit an breuis. Si longa est eā p̄ire troche⁹ debet q̄ duab⁹ sillabis p̄stat lōga scz ac breui: vt i hoc cicerōis exēplo. E gū in rēpu. p̄ria vox. Qd̄ si tal' monasillaba dictio breuis fuerit: tūc recte iamb⁹ qui est pes ex prima breui ⁊ vltia longa p̄stans ante illā collocat. Sic ergo qn̄ breuē breuis sillaba: aut longā longa aīcedit: in re id reprehenditur: vt si dicas. Ista res mea est. Cū aut̄ bisillabū in finē dictiōis collocat: cauendū est ne q̄tuor breues in fine sillabe ponant. in qd̄ vicū incidit q̄ ait. p̄didi bona mea set plures alię a plurib⁹ in materia numeroꝝ ponunt doctrine. sed certe referēda est rō numeroꝝ: tū ad varios animoꝝ affect⁹: tū etiā ad dignitatē ⁊ modū sūarū: naz q̄ iracunda est oīo breuiorib⁹ q̄ vero leta ac iocunda longiorib⁹ numeris gaudet. non nihil etiā personarū dignitas causarūqz ac tpm̄ varietas momenti affert. sed qm̄ ab hac obseruatōe sepi⁹ ac industria recedendū est: vel grauitatis cām: vel varietate aliq̄ tpetur oīo: splēdos ille numeroꝝ intermittendus est. Caput enim oīm p̄ceptoꝝ

illud vsū est vt reb⁹ de quib⁹ dicendū est: ars quidē numeris seruiat ⁊ non res arti: a qua rōne qui discedet oīs sane elocutionis dignitatē p̄turbabit.

De modo punctandi.

De punctis.

Receptum quadragesimū nonum circa modū punctandi oīones tibi trado. Sūt aut̄ generales punctandi spēs apud modernos octo videlicet virgula recta vt sic | loco cui⁹ more priscoꝝ exiguo puncto vtimur sic | virgula iacēs q̄ sic est | virgula p̄uera q̄ sic fit (plan⁹ qui sic est | gemipunct⁹ qui sic fit. Interrogatiu⁹ qui sic plingitur: coma est punctū cū virgula sursum ducta qd̄ sic facim⁹ in imitatores priscoꝝ oratoꝝ: periodus est punctū cū virgula deorsū ducta q̄ sic est | Virgula recta loco cui⁹ nūc punctū exiguū facim⁹ fit inter substantiua vel adiectiua: vel inter v̄ba modi finiti v̄ infiniti: vel inter p̄positiōes qn̄ nulla est copula: ita tñ q̄ vnū non veniat ad determinatiōz alteri⁹. Sit etiā qn̄ oīo incipit a distinctione q̄ per se non pōt assignari seq̄nti supposito ⁊ verbo principali. tunc enim ante suppositū principalis verbi ponitur virgula recta vel punctus exigu⁹. Faciens vero virgula sp̄ debet in fine lineę situari vbi dictio nō sit cōpleta. Vnū illud aiaduertendum est ne sillaba vnqz diuisa datur in fine lineę: ita q̄ altera ps sillabe eiusdē sit in p̄ncipio seq̄ntis: nam sicut sillaba vno spū est indistanter p̄ferenda ita etiā indiuisibilis est situanda. Virgula aut̄ p̄uera poni debet ⁊ in principio ⁊ in fine oīonis qn̄ ponitur inter p̄tes oīonis principales p̄ penthesim. Coma v̄o fit post orationē q̄ de se p̄fecta esse pōt. ceterū alia sibi anectitur imperfecta distincta incipiens a relatiuo: mō quo suū aīcedens non imediate p̄cedat: qm̄ nihil tūc poni debet. p̄terea si sequat̄ dū vel donec: vel cū p̄iunctio ⁊ sic de alijs q̄ impediunt verbū. Interrogatiuus duob⁹ pōt fieri modis: alfo post imperfectā oratiōz cū p̄ucto exiguo sic: altero post perfectā sic: Plan⁹ v̄o punct⁹ fit in fine oīonis perfectę: tam et̄si dictatoris anim⁹ ad sequentem v̄teriorēqz

e ij

sententiā pendeat. **Semipunctus** aut fieri solet quoties propriū
viri vel mulieris nomē ignorat velut in supscriptionib⁹ pla/
toꝝ sepe numero ꝑtingit. **Periodus** vero in fine totius orationis
fieri debet qm̄ nil aliud in ea materia sequitur. Sed est notandū
q̄ si in eadē eplā diuersē scribuntur materie in fine cuiuslibet
earū seruanda est period⁹. **Quidam** horū exempla oratione in sequenti
subijciunt. **Quā** improboꝝ indices magis inualefcit nequicia:
nec mireris q̄ principes fauent sceleri: hinc nihil mirū est ino
centes calcari cū potētes transeant impuniti. **Quis** enī pot esse
mod⁹ facinori languente iusticia: inflagrante neq̄cia: in v̄tutis
locū sententiā ꝑstituta: **Non** itaq̄ ambigendū est spectabile ⁊
officiosum virū dñm episcopū nostrum sūmo dolore confici.

De dignitate grauitatem afferens in elocutione.

Dignitas ornatā orationez ⁊ verboꝝ ⁊ sūiarum luce
distinctā reddit. **Sententiā** aut exornatio est que
de reb⁹ ipsis dignitatē quandā cōparat verboꝝq̄
ipsius sermonis ꝑpolita continet grauitate. **Quarū**
prima ephēbasid id est verbi iteratio in octo partes distributa
est in repetitionem: conuersionē: complexionē: subiectionem
traductionem: conduplicationē: gradationē: ⁊ cōmutationez.
Repetitio verbum principio iterat: vt. **Quis** vehementer in
sticia claruit. quis vehementer amoribus exarsit. quis he
lenam rapuit. quis igne ferroq̄ cadentem troiam deleuit.
Alexander profecto qui paris dicitur.
Conuersio fine verbum repetit: vt. **Italiam** hannibal armis
vicit: ingenio vicit: dolis vicit.
Complexio principio ⁊ fine verbum iterat: vt. **Quis** cartha
ginem deleuit: **populus romanus**. quis nūmantiaz euertit:
populus romanus. quis corinthū sustulit: **populus roman⁹**
quis socios seruauit: **populus roman⁹**. q̄ntē igitur virtutis
extiterit qui ⁊ amicos fouit ⁊ hostes perfregit considerate.
Traductio eandē dictioꝝ vage collocat: vt. **Qui** nihil habet

De colozib⁹ ⁊ colorib⁹

in vita iocūdius vita: is cū virtute vitā non potest ducere.
Conduplicatio est vni⁹ aut plurimoz iteratio cū rōne amplifi
catōis vt v̄tutē scipiōis virtutē: ⁊ h⁹ v̄bis glaz cōmemorat.
Cōmutatio ē cū due diuersē sūie ita efferūt vt a ꝑori posterior
ꝑtraria ꝑori ꝑficilat vt eē optet vt viuas nō viuē vt edas
Gradatio est q̄ nō ante ad ꝑsequē verbū descēdit q̄ ad supi⁹
reuersum est: vt nihil laudis ⁊ glie n̄ris ciuib⁹ reliquū est: si
hostib⁹ qd̄ libet licet: ⁊ qd̄ licet possunt: ⁊ qd̄ possūt audent:
⁊ quod audent faciunt: ⁊ qd̄ faciunt nobis molestū non est.
Subiectio est cū quid aduersum nos aduersariosq̄ n̄ros dici
pōt querim⁹: ⁊ qd̄ dici oportet sic subijcim⁹. **Eū** ne tu hoiez
appelles qui si fuisset homo: non sic vitā hois insectaretur.

Sunt relique exornationes septē quib⁹ non verba
eadē sed verboꝝ vis efferat aut cathacretice verbū
pro verbo ponitur. **Earū** prima agnōtiatio dicitur
Agnōtiatio dissitibus reb⁹ sita verba accōmo
dat: vt. **Diligere** oportet quā velis diligere. **Suf**
ficat enī per casuū mutationē q̄ ornatū orationi accōmodat vt
scipio nūmātiā sustulit: scipiōis prudētia cartarginē euertit:
scipionē gloriā ⁊ laudē huic v̄be comparasse cōmemorant.
Interptatio nō iterat sed reitegrat verbū: vt. **menia** radicit⁹
deiecit: **muros** solo adeq̄uit: **pietes** h⁹ v̄bis fundit⁹ euertit
Nominatio et que minus idoneo verbo noiat id cuius nois
non recordatur vt **inugire**: **hinnire**: **vagire**: **murmurare**.
Pronominatio est que cognomine quodā extraneo dicit qd̄
suo nomine appellari non debet: vt. **Si** gracchos affricani
nepotes nominet.

Denōtiatio est q̄ a reb⁹ ꝑpinquis ⁊ finitimis trahit orationis ori
ginē: q̄ pōt intelligi res nō suo noie appellata vt pro libero
vinū: pro cerere frugē: aut ebur aurū argentūq̄ ꝑ diuitijs
Abusio pro certo ꝑpinquo ⁊ simili abutitur vt pro orare ob/
secrare: supplicare: ambire.

e iij

Translatio est cū verbū in quandā rem transfert ex alia re qđ similitudine recte videbitur posse fieri: vt. Tumultus italiā exp-
gesecit. Sit breuitatis causa: vt urbē extinxit subito. Obsceni-
tatis euitandę grā: vt quotidianis nuptijs delectat. Augendi
cupiditate: vt nulli⁹ vrbis calamitas isti⁹ explere potuit inimi-
citas. Dimuēdi aīo: vt paululū in reb⁹ difficillimis aspirauit
Ornandi ardore: vt q̄ malitia nocentū exaruerunt optimatū
virtute reuirescent.

Nunc iam de tredecim exornationibus que simpli-
ces sine admixtione sententiarum ⁊ superioribus
diuersis supersunt. dicendum videtur earū prima
articulus se nobis obtulit.

Articulus singula verba cesa oratione distinguit: vt Armis
cruore cadaueribus ⁊ luctu omnia complentur.

Similiter cadens similibus casibus orationez dissimilium in-
terpositione exornat: vt Virtutem iugiter explorantem et
assiduis curis extollentem collaudas.

Similiter desinens verborum exitus similes dissimili medio
habet: vt Vinis gloriose: delinquis ambitiose.

Correctio est que tollit quod dictū est ⁊ pro eo q̄ magis ido-
neum videtur reponit. sic nisi hoc fecisset: imo excogitasset
nullam suspensionem reiecisset.

Distinctio diuersa diuerso vbo cōcludit: vt Popul⁹ roman⁹
nūmantiam deleuit: carthaginez sustulit: corinthū disiecit.

Cōiunctio interpositōe verbi superiores ptes cōplectit ⁊ inferi-
ores: vt Formę dignitas ⁊ morbo deflorescit ⁊ vetustate.

Adiunctio aut principio aut fine verbum collocat.

Dissolutum est quod sine coniunctione profertur: vt Clamo-
ribus: vllulatribus: luctu: edes resonabant.

Circumitio rem simplicem assumpta circumscribit elocutione
vt Scipionis virtus carthaginis opes perfregit.

Transgressio est q̄ pturbat verboꝝ ordinē: vt Instabil' in istū

plurimū fortuna valuit: ⁊ hoc arbitroz fecisse tuo ī eū, p aīo
Suplatio est oratio augendi minuendūe causa supans veri-
tatem: vt Sermo melle dulcior: corp⁹ niueū: igneū ardorē.
Intellectio est cum res tota parua de parte: aut de toto pars
cognoscit: vt Num ille te tibi nuptiales a scelere arcebāt
⁊ ostentas nisi diuitias tuas cum annulum tantum ostentas
⁊ anhelans ab imis pulmonibus spiritus ducebatur.

Permutatio est oratio aliud verbis aliud snia demonstrans.
Sit a similitudine: vt Lupus est in fabula: aut per argumentū:
vt Gracchū rursus nūmitorē dicem⁹: aut per contrarium: vt
cum prodigū ⁊ luxuriosum parcū ⁊ diligentem appellamus.

Relique exornationes multitudine verborum con-
stant earum prima ratiocinatio dicitur.

Ratiocinatio est cū ipsi a nobis rationē cuiusq; ex-
positiōis poscim⁹: vt In re militari ⁊ medica vt
itidē se res habet quid ita: quo enī dux ⁊ medic⁹

antiquoz eo melior creditur: quid ita: vsu enī ⁊ psuetudine
que victoriam ⁊ salutē parere consueuerūt optime norunt.

Sententia quid sit vel esse oporteat in vita expositōe sola vt
rōne ⁊ comprobatione etiam ostendit vt domat oīa virtus

Contrarium alteram ex rebus contrarijs sic facile confirmat:
vt qui suis hostibus quomodo alienis consulat.

Membrū res est breuiter absoluta sine snie pfectione in alio
mēbro orōnis excipiat: vt tuis dolori: alienis ludibrio: tibi

ipsi dedecori eras: eiusdeꝝ sensus cōplexio period⁹ ⁊ ptinua
tio appellat: hec: sententię contrario ⁊ pclusioni tm̄ conuenit.

Cōpar mēbra habet pari saltē quātitate sillabaz vt Audacia
alexandro gloriā cōparauit. Sapia platonē laudē vēdicauit

Exclamatio est que rerū ac psonarū cōmemoratōe in significa-
tioneꝝ doloris p̄rumpit sic. Si pietes nr̄i loqui possent vel

redinos patres nr̄os intueremur dicūt vrbē p̄clarā quaz
gentiū dn̄am effecim⁹ vos oppressaz ⁊ subiectā reddidistis

Contentio contrarijs sententijs orationē cōficit: vt virtus et
līrarum studia difficiles adit⁹: exit⁹ vero facillimos afferūt.
Occupatio est cū dicim⁹ nos preterire aut non scire aut nolle
dicere id qđ maxime dicim⁹: hac exornatiōe vtemur cū res
plana fieri non potest: vel ad nos non ptinet: vel longā aut
ignobilē rem effugere volum⁹: vt non dicā te vrbis noīstrę
hostē: oēs bonos insectari. Et qđ ad te non attinet pteribo
templum te religionis ⁊ vrbis huius caput euertisse.

Permissio est cū dicēdo aliquā rē toti alic⁹ volūtati pdonare
videmur. cū pter aīam nihil relictū sit: ea vti libet vtamī.

Dubitatio est cum querere videtur orator: quid potius aut
potissimū dicat: vt quo te moribus tuis appellem nomine.

Definitio est que proprias alicuius complectitur potestates
vt ira est motus animi ad cohercenda peccata.

Transitio est que cum breuiter ostendat qđ dictum sit paucis
etiam quod sequitur demonstrat: vt. *Ad eā in cesarem fidē
cognouistis: nunc eius in me perfidiam accipite.*

Expositio est qđ rōnib⁹ plurib⁹ enūmeratis quib⁹ aliq̄ res fieri
vel nō fieri potuerit cetera tollunt vna relinquūt: vt si nec
ab vxore qđ amore et pietate ppedita erat: nec a nepote qđ in
bell⁹ interfecit⁹ domi ē a crudelissimo liberto mors illata est.

Precisio est cum dictis aliquibus quod conceptū est in anīo
audientium relinquatur: vt. *Tu hec audes dicere que nup̄
alienę domui non ausim dicere.*

Nunc iam de colorib⁹ sententiarū dicere tps simul
⁊ res principio a distributiōe sumpto cōmonuere.

Distributio est cum res et persone ⁊ negocia certa
dispartuntur: vt. *Quibus reipu. honor curę est
p̄mia virtuti: penas sceleri statutas rependite.*

Licentia est cū apud eos quos vereri debem⁹ aliqđ audacius
pferim⁹: vt. *Ad oīb⁹ ludibrio estis nō ab re censeo eq̄ssimi
p̄res ceterę ne que tñ offendam⁹ statī subiungim⁹: hic sapias*

vestram inquirō: ad dīentiam reputo: fortitudinē recogito:
virtute mecū mente voluto.

Diminutio est: cū aliquid inesse nobis: nature: fortune aut fa
me: industrie rōne leuam⁹. vt *Cū sūma vigilātia fortune cō
moda animiqz bona a parētib⁹ mihi ⁊ natura ferme cōdona
tā cōsequi ⁊ tueri studuerim: mediocriter ex his ne nimium
dixerim assecutus sum.*

Descriptio est qđ rerū cōsequētū cōtinet pspiciuā ⁊ lucidā cūz
grauitate expositionē vt *Si istū iudices capitis reū dāna/
bitis: vt fera ⁊ truculēta vīsa vrbē ac ciues vastabit. Qua
re iudices saluti oīm ⁊ honori vīo cōsulite.*

Diuisio est que rem se mouēs ab re vtrāqz absoluit oratione
subiecta sic. *Aut veneno aut ferro: ligno: aut lapidibus vt
alia re vitā hoīs inuasit.*

Frequētatio est cū res in tota causa disperse in vnū locū co
gunt quo grauior acrior ⁊ criminiosior oīo sit: vt *Cū hūc iu
dices cupitis liberare improbus enī petulans infestus im
pi⁹: superbus ⁊ intollerabilis est.*

Expositio est cū i eodē loco manem⁹ ⁊ aliud atqz aliud dicere
videmur. *Eandē enī rē aut de eadē cōmutādo p̄nunciādo
vet tractādo dicim⁹: p eadē re p̄positionē rōnē cōprobatio
nē: cōtrariū: simile ac cōclusionē afferim⁹.*

Cōmoratio est cū i loco firmissimo quo tota cā ptinet i moret
diuti⁹ ⁊ i eodē redit⁹ sepi⁹: qđ est boni oratoris p̄p̄riū.

Similitudo est oīo traducēs ad rē quepiā aliqđ ex re dissipari si
militudo. *Sit aut p cōtrariū vt i perio administrādo ⁊ palestri lu
do p̄trarie sese hz. Sit p negationē vt nō sic i amicitia vt in
certamie currēdi: nou⁹ veterib⁹ p̄pouēd⁹ est. Itē sit p colla
tionē vt poctice ferme cōpationes sūt. Sit p breuitatez vt
cū audacissimi cuiusdā factū rephendere oratoris nitimur
breuib⁹ orinato sed incōcinno ⁊ malo cytharedo cōpamus.*

Exemplū est alicui⁹ facti aut dicti cū certi auctoris noīe p̄po

De colorib⁹

fitio. **I**isdē quippe modis quibus similitudo sumit.
Imago est forinse cū forma quādam similitudine collaudatio: laudis
aut vitupationis cā facta ut **I**bat ī plū corpe tauri validis
fimi impetu leonis: vitupij sic. **T**anqz fera visa aut imanis
draco per forū serpit.

Effictio est cū facies corporis verbis describit quoad satis sit ī
telligendū: ut erecta fronte ludibūdis oculis aduncis na/
ribus sparso ore gestit.

Notatio est cū alicuius natura certis describit signis: ut pu/
ta cū gloriosi militis iactātia cōmemorat.

Serimocinatio est cū alicui sermo cū rōne dignitatis attribuit
quo senes parcitati et grauitati: ioco et ludo iuuenes ac rerū
p̄fusiōni dediti cōmemorant.

Conformatio est cū aliq̄ que nō adest p̄sona fingit q̄si assit vel
res muta et informis eloquēs et habēs formā sit: ut **S**cipio si
reuiuiscat dicet: ego v̄bi pacē pepi: vos bella cōcitastis.

Demōstratio est cū ita res verbis exprimit ut geri negociuz
et res ante oculos afferri videatur: ut **P**ila emittunt: sese
vmbone contegūt: gladijs cominus certant.

Breuitas est cū res tantū necessarijs verbis expedita dicit:
ut principio hui⁹ opis habitum est.

Conclusio est que breui argumētatione ex his q̄ ante habita
sūt ostēdit q̄ necessario sequat. hoc modo habes a me **C**y/
rille cesar: q̄ de rōne dicendi copiā dignitatē et grauitatē cuz
laude: tibi cōparare potuerūt: si assidue exercitatione maio
ribus tuis parē in dicēdo superiorēqz te reddi curabis.

Ars scribendi epl̄as Jacobi. **P**. ad illustrissimū princi/
pem **T**arantinū hispaniē ducem **I**ncipit foeliciter.

Non me fugit **I**llustrissime **P**rinceps
quātū et oneris et insolētie existimatio/
nis (ut tibi morē gererē) huius libelli
ēditione in me verterim. **N**on q̄ gra
uiū atqz doctorū iudiciū p̄parui: aut
nullius nostrorū hominū auctoritates
fecerim. **S**ed ut p̄cipuis in me offi/
cijs: assiduisqz meritis: et noue pietati
tuę: aīo saltē aliquādo tandē correspo
dere viderer. **Q**uas ob res cū nōnul
los male poti⁹ de studijs meis sentire
q̄z parū erga te gratus videri maluerim. **N**oua hęc litterarū
p̄cepta: tuo nomini dicata. **I**ā iā cōscribere incipiā. **S**i vnum
hoc p̄posuero. artē sine assidua exercitatione: nihil aut paruz
operis afferre: ut curā: operā: vigilātia: studiū deniqz: oēm qz
diligentiā: ab hui⁹ libelli p̄ceptis ad exercitacionē deriuādā
cognoscas. **D**iuersisqz inter se generū: specierūqz fimb⁹: et in/
ueniendarū rerū p̄ceptis q̄z plurimis cognitis: nō nihil supra
legittimas epl̄e p̄tes adijcere. **E**t noua quādam dierū obseruan
tia tēp⁹ maiorū nostrorū auctoritate litteris nectere cōsuescas.

De officio et genere epl̄arū.

Pistolāriū officii (ut maiorib⁹ nostris visuz est) di
cit quo absentes his de reb⁹ q̄ aīo extrinsecusue
gerunt certiores facim⁹. **M**arum genera tria sunt:
quorū vnū doctrine: alterū ioco: terciuz grauitati
accōmodat. **D**octrine gen⁹ amplissimuz est oibus
enī de rebus absentes edocere potest. **J**ocosuz scribēdi gen⁹
est: quo multo lepore: multa qz dicacitate et venustate res do
mesticę et familiares p̄cipi possūt. **S**raue quo sūmis de rebus

oi ridiculo ammoto p̄scribim⁹.

De speciebus generū.

Rimi generis species pprie eruditio: ars ⁊ discipli-
na. Secūdi lepos: venustas vrb̄anitas: dicacitas
sales facecie: lipptomia. Tercij religio: rerū sūma ⁊
res publica dī. Eruditio imaturū incussuz ⁊ incul-
tū animis nr̄is documētū p̄tinet. Ars a teneris an-
nis imbibita cōmutabilē factibiliū rōnē habet. Disciplina ne-
cessariā habet obseruatiā: ⁊ earū dicit: q̄ aliter se h̄re nō possūt

Leporē: facecias: venustatē: sales vrb̄anitatē: dicacitatēq; mo-

deratos iocos ⁊ verbis p̄citatos appellam⁹: verū Dicacitas
ī cōtinuatiōe s̄monis. Facecie breuib⁹ acutisq; ⁊ pene pruriē
tib⁹ dictis ac factis ad risuz p̄citādū cōproban̄t. Venustas est
q̄ cū gratia ⁊ vrb̄anitate q̄dā cūcta p̄ferūt. Lipptomia cū ama-
ritudie risū (vt gr̄eci sentiūt) q̄dupliciter p̄citāt. Doemia. Ca-
rietisimo Sarcosmo Antismo. Antismo dicit q̄cqd rusticana
simplicitate caret: ⁊ faceta satis vrb̄anitate expositū est. Sar-
cosmos plena odio atq; hostilis irrisio. Carietismos dura di-
ctu grati⁹ p̄fert. Doemia ē accōmodatū reb⁹ p̄sonis t̄palib⁹q;
p̄uerbiū. Religio ē q̄ vnū ⁊ verū deū colere edocemur. Ecō-
tra Supstitio p̄les ⁊ falsos venerari admonet. Religio enī ve-
rus cult⁹ sc̄imonia ⁊ dei maiestas: tū illa quā habem⁹ ī deū pie-
tas ⁊ reuerētia: a quo hoīes religiosi appellati sūt credit.

Qui
vno priuatū ⁊ nouū deū: vt Cahirū macedones vranā poeni
faunū latini. quirinū romani. mineruā atheniēses: iunonē sa-
nios: venerē pauos: libez naros: apollinē delphos: coluere. hi
supstitiosi dicti sūt. Rex sūma vni⁹ t̄m p̄cipatū vtp̄uta regale
t̄m īperitū ⁊ monarchicā ditionē spectat. Res publica cōis res
dī q̄ oīm vita honor ⁊ sal⁹ vna p̄tinet. De finibus generū.

Distolarū fines: genex rōne dignoscunt. Prīmū
enī genus: cū ita se habeat: vt reliqua duo genera
veluti ei⁹ spēs credant: diuersos sortiet fines eius
t̄m propriū est vtilitas. Secūdi oblectatio. Seueri

⁊ grauis honoris dignitas. Ad quos oīs ratio ⁊ oratio nostra
accōmodāda est: ne p̄cul a finibus vagi ⁊ erratici: nostre q̄p̄ri-
mū mentis ignari ⁊ imemores dicamur.

De inuentione ⁊ dispositione.

Quoniam hacten⁹ de epl̄arū generibus: earūq; specie-
bus habēde satis dictū opinor. Nūc qua via hęc
ad exercitacionē accōmodēt dicam⁹. Dis huiusce
rei rō s̄niarū dictionūq; inuentione ⁊ dispositiōe cō-
parāda est. Inuentione est rerū ⁊ verborū idonea ne-
gocijs excogitatio. Dispositio est earūde rōni cōsentanea col-
locatio.

De dispositione inuentionis ⁊ p̄tib⁹ ep̄le.

Ceterū qm̄ oīs inuentionis vis: principij rōne potis-
sime spectat: de ea accuratū dicendū censuim⁹. In-
uentione in p̄cipiū: enūciationē: cām cōplexionēq;
cōsumit. Principiū est l̄rarū incitū ad audientius
mentē in s̄niām nostrā alliciendā. Enūciatio nostri
est cōceptus expositio. Causa est quę animū ad agendū ipel-
lit. Cōplexio breuib⁹ dicta memorię reficiēde gratia recollig-
git. Quāq; gratiarū actionē a te nō desiderare: p̄pter benefi-
cia mea in te collocata: cū te re ipsa atq; aīo scire esse gratissi-
mū. Fateor t̄m q̄ mihi fuit piocunda. Sic enī vidi: q̄si ea quę
oculis cernūt: me a te amari. Litterę tuę mirabiliter grate sūt
senatui: tū reb⁹ ipsis q̄ erāt grauissime ⁊ maxie fortissimi animi
sūmiq; p̄siliij: tū etiā grauitate s̄niarū atq; verborū. Sz mi. N.
incūbe vt belli extrema cōficias: in hoc erit sūma ⁊ grā ⁊ glo-
ria. Facile enī hoc faciēdū erit: cū ⁊ antea tuā virtutē reb⁹ bel-
licis clarissimā: inimici nonerint: ⁊ horribilē multoz mortaliū
stragē: paucis ante dieb⁹ te duce fortissime facta: ante oculos
volutent. Qd̄ cū ita sit: ni vt monui p̄gas facere: nullis vnq;
tēporibus: laus tanta: honor atq; dignitas in te cōferet. Va-
le ⁊ me cōsuetō p̄sequere amore.

Ratio principij excogitādi.

efacetas ad h
lz septis man
fidelis plana
post seq. folia h

edisse et h
st. seq. folia h

Omnis inuentionis ratio: nostris fortunarijs com-
modis: generis v[el] speciei p[re]sidio: vtilitatis hone-
statis tuti et voluptatis gratia cuncta mentis: q[uo]d vt fa-
cilis intelligere possis: a primo quoq[ue] eplaru[m] ge-
nere repetendu[m] censu[m]: vt inuentionis initia ab
arte p[ro]ficiscetia: via[m] facilio[re] quotidiano vsu et exercitatione
nobis p[ro]beant. Qui de reb[us] dubijs consultare: aut res arduas
edocere grauat[ur] sufficiet[ur] generu[m] enumeratioe hoc vel non
posse l[ite]ris significari vel ipso[rum] qui ea inuenere exemplo: aucto-
ritate: imitatioe: vel exquisita s[er]mone subterfugiedu[m] explicabit.
Socrat[us] eni[m] pho[en]ix par[et]e[m] celo et astris familiarissimu[m]: sciam et
doctrina[m] o[mn]em e medio: morali t[em]p[or]e dempta: sustulisse comemo-
rabim[us]. Opinatio[n]e eni[m] sola i[n] alijs artib[us] ee voluit: qua[m] incer-
ti esse sciaz vero certi asseruit. Empedocles et democrit[us] veri-
tate i[n] altissimo fudo iacere diuersas dixere. Diferentia
orbis situ ptolome[us] et p[ro]poni[m] mella opinati sunt. Diferentia
endimion itac[us] hygin[us] et atlas de ortu et obitu sideru[m] sensere.
repugnancia solo draco de furti crimie repugnanti[us] egyptij et sa-
bini: duplici eni[m] alij pena: capitis supplicio alij: fure puniedu[m]
cesuere. Alijs furadi vsus laudabilis p[er] exercitio et disciplina
militari fuit. Contraria de religione creteles: assirij babylonel
latini atq[ue] egyptij opinati su[n]t. Diferentia de re publica plato
aristoteles. Marc[us] Varro et Cicero de sumo hois bono exco-
gitaueru[n]t. Etia[m] illi qui oraculo apollinis sapietes dicti su[n]t: in
dicio etia[m] stulto[rum] isapietes cognoscunt. Q[uo]d cu[m] ita sit no[m]o modo
res dubias no[m]o edocere. Sed ho[rum] ex[em]plo moti de his q[ue] ceteri
certa dicu[n]t: ia[m] dubitare significabim[us]: eosq[ue] orabim[us] ut q[uo]d his
de reb[us] sentiam[us] requirere omittat cu[m] sumi egregij viri p[ro]clari
et excellētis igemij: ex t[em]p[or]e aut incosulto: etia[m] eade[m] de re: aut de
miori dicere denegarit: quid nos hebeti quadā et obtusa acie
metis: nisi ad exoptatu[m] silentiu[m] exhortadi sum[us] q[uo]d si quos: his
de quib[us] reb[us] agit: certiores facere volem[us]. Archesilau[m] igno-

et subiecta
ma

omne furta p[ro]dest
aliquo

rantie magistrū nec quicq[ue] se nihil scire affirmasse dicem[us] qui
eni[m] nihil se scire dicit: aliq[ui]d cognitū p[ro]fite[ur]: cu[m] o[mn]io aliq[ui]d sciri
posse negat: id p[ro]sus sciri q[uo]d non sciri posse aiebat significat.
Quare ne eade[m] cu[m] archesilai s[er]mone accusand[us] videaris de reb[us]
lz nouis et difficillimis: no[m]o mo[m]o ipso[rum]: sed n[ost]re etia[m] ca[us]a inductos
scribere dicem[us]: ut ipsi ineptias n[ost]ras iniquo a[n]i[m]o feretes: quid
senserint rescribere copulsi: nos erudire no[m]o negligat. P[ro]p[ter] cla-
ram etia[m] officioso[rum] hoim p[ro]comodaq[ue] s[er]mone collaudabim[us] qui
cois rei causa se quippiā ignorare cofingūt vt suis posterisq[ue]
lumē eruditione et doctrina[m] p[ro]scrutatione relinq[ue]re valeant.

Secundi generis ratio.

Qui risus p[ro]citare studet: hec nouisse decet: eius rei
p[ro]ceptione i[n] lipptomia et facecias distributa ee. Face-
cias vero factis dictisq[ue] costare. Veru[m] de facto ali-
as de his nuc[un]t q[ue] t[em]p[or]e dicto risus p[ro]citāt dicam[us]. Risus
cu[m] iocunditate oim vel alicui[us] amaritudine elicit.
Amaritudo aut[em] vel animi vel corpis aut fortune comodi in
comodiq[ue] rone cocipit: vt crassus de lamia: dyogenes et alex-
ander int[er] se cauillati sunt. Facecie vo[ro] vafre dicta ex facto etia[m]
nomē dixisse comemorat: vt papirij historia Comica argumē-
ta: thiresie iudiciu[m]: appologetici sermōes phrigij elopi: oratio-
nis inuersio: veritatis exuperatio: versu[m] recitatio: risus mo-
destu[m] et graue puocare solent. Suspicio etia[m] et dubitatio ides
efficit: vt iulia apud parente[m] de voluptate fecisse comemorant
Ide. Inductio opabit: vt inter aspasia et xenofonte cu[m] ru-
re risus concitasse accepimus. Idonea loci t[em]poris rei et hois
oportunitas: iocū puocabit. Nunc socrat[us] nouisse comemorat
cu[m] in conuicio rogatus vt aliquid de suis studijs diceret: que
loco et t[em]p[or]e pueniūt. Ego no[m]o calleo q[uo]d ego calleo neq[ue] loco neq[ue]
t[em]p[or]e p[ro]gruūt inq[ui]t. Aliter eni[m] doctū platonē: aliter graue catonē
ridiculū diogenē: turpē cynedū: et mollē leucippū facietē ver-
ba inducetes. Aliter i[n] loco sacro: aliter i[n] p[ro]phano: alit[er] funesto
aliter voluptuoso et gen[er]ali t[em]p[or]e agēdu[m]: et loquēdu[m] duximus.

De loq[ui]t[ur] in q[ui]b[us]
ante p[ro]p[ter] es fo
adde p[ro]p[ter] 13
man[us] filelf

Quibus aut e locis: ioci et risus argumeta ducunt. Ex opposi-
tis et seueri et grauis indagabunt.

Ratio terci generis inueniendi.

Rincipium aut a maioribus tractum ostendemus quod urbes
et oppida: ut cyrenus rex in asia: et lacedaemones in
gracia perdidere. Statuas mox et simulachra perfinxerunt:
ut humanitatis et virtutis exemplum: posteris etiam
derelinquerent. Ea res longius pertracta per diis vota et
sacra soluere adiecit: at bene viuendi cupiditate illexit. Hinc anti-
sthenes multos excogitasse deos: Romani eundem: per pietate va-
rius perfinxerunt. Iouem superum reumque omnium patrem: pistorem et perdatorem
venerati sunt. Hinc ipsumque vocamus patrem perdatoremque iouem ut poetae
nostri dicunt sententia. Caluam virilem imberbe barbata femineamque vene-
re dixerunt. His similibusque locis res per comodo et sententia nostra princi-
pii ratione excogitandas duximus ut horum exemplo: principium facile
indagari possit.

Quoniam principio supersededum sit.

Quoniam hactenus de re inuentione et partium dispositione
dictum est. Nunc quoniam principio utendum sit dicamus. Non
enim semper his partibus epistolarum omnibus: sed cum res lo-
cus et persona exigit utendum est. Cum ad incognitos per
claros novos et sumos viros: quibus cum nulla vel le-
uis familiaritas conflata est: principio utemur. Aut cum per claris-
simis de rebus absentes certiores faciendi erunt: omnibus partibus
utemur. Idem in appologis: peragoria: cathologia: apocryphi: re-
nodoxia: et philographia agendum est.

De enunciatione et eius causa.

Non omni genere epistolarum principio: ex his similibusque locis
ducto: vel e genere specie finibusque excogitato.
Enunciatio in medium afferenda est. Ea simplex vel mul-
tiplex esse potest. Simplex simplici duplicique causa con-
tenta erit. Multiplex nonnunquam sine cause approba-
tione profertur. In rebus enim afflictis dubiis et anxiiis tantum

expositiones afferimus: praesertim cum de re summa non sine capitis
periculo scribemus nulla causa maior exemplo confirmabimus
aut mandata nunciis commitemus ut sine periculo res novas
significare possimus. In re familiari et domestica ad amicos ma-
xime prescribentes: vna duntaxat vel vlla causa enunciatio conpro-
babitur. Verum in omni epistola seuera et graui non modo causa sed etiam
auctoritate exemplo et simili: pertrarioque enunciationem nostram
conprobare: et aduersario diluere poterimus. Interdum enuncia-
tiones plurimas sine causa inducemus quousque et ad eas quam in-
tendimus pedetentim accedamus ac causam afferamus: quae clara: dilu-
cida: probabilis: aut necessaria erit: ut viros bonos: religionem:
et rempublicam colere: et hominem propter ignem calefcere dicemus
Rationes parum vehementes et obscuras quae rem potius astu et dolo
occultare quam iniqua purgare videntur: effugiendas et euitandas
comonemus.

De complexione.

Complexio e simplici enunciatione et causa educta
nisi artificij ostentandi gratia perficiatur supuacania
dicitur. nunquam enim necessaria existimat nisi cum enun-
ciatio aut causa multiplex praescesserit ut sic. Igitur nec
mortalis metu: nec tedio vitae fortunae incommodis eta-
te decrepita aut morbo confectus interijt: sed hominum malignis
facinoribus extinctus occubuit. Ea autem sepe in petitione quandam
pro re et sententia nostra soluere poterimus: ut quod cum ita sit: abs te
peto satis opinioni hominum sententiae meae facias. Accedit non-
nunquam his partibus noua sententia expositione terminum: et causa vna
plurisque contenta: modum et finem prorsus epistolae faciens.

Diuersimode in diuersis speciebus scribendum

Nostque vnumquodque generum diuersosque fines loca tempora per-
sonas ac res consideramus ad species vana diuertet
oratio. Cum enim in doloris mitigatione ad studia et litterarum
inflammatione: obiectorum purgatione: aut in comit-
tendis amicis: aut in agendis gratiis: aut re gestis

f

deductus
an. pre. folius

solatoza

enarratione epistola versabitur: ineptam vitam: perditosqz mores 7 inanem doctrinaz repellere nitentur: diuersa ratione excogitanda est.

De mitigatione doloris.

Quod dupliciter possum solari: hoc est quatuor ex locis solatio stat. Primo naqz ostendimus nos eius ad que scribim causa dolere vel nri vel ipsi causa vel vtriusqz. Secdo vt meminerimus nos ea lege natos: vt oibus fortune telis pposita sit vita nra. Tercio ne grauiter feram casus quos nullo solio vitare licebit. Quarto vt alioru euentib memoria repetendis nihil accidisse putem. Exempla quoqz gentiliuz si videbit pmiscere licebit vt ex ea gentilitate qda pdeat argumentu. Exemplu Postqz mihi de obitu filie tue renunciatu erat valde indolui nescio tn an magis tui causa mei: qnimo magis vtriusqz nrm poteras naqz ea hui vrbis nobiliorib filijs mrimonio copulari: ac cu antiquis familijs pstituere familiaritate que domui tue ac familie vre sumuz honore gloriqz allatura. Preterea quotienscuqz aut in iudicio aut in senatu iuris nri prosequendi vel bnficij ipetrandi gra coparendu fuerat qui nobis auxilio 7 solio esse potuisset nusqz pfecto defuisset. Quis naqz est ex senatorib cui nuc cam mea tute comittere possum. Enimvero etia ea q ia diu mihi tecu erat familiaritas: affectio q idies auget facit vt tui ca maiori merore pficioz. Erat naqz ipa filia laboz tuoz subleuatrix ac in aduersitatib tuis solaciū singulare. Sed qz te ea destitutū aiaduerto: meipm oi solacio destitutuz esse arbitroz. nec emi mioris molestie aduersitates tue qz mee mihi fuere. Solari tn tuū merore pot q iste casus nō tibi vni accidit in filia tua. quis enī nat hacten est q nō post aliquot dies vita defunct eat. mortalitate enī dij imortales 7 natura hoibus imo cūctis aiantib tribueft: quoz volūtati nemo est qui possit resistere. Quia ppter ea q neqz culpa nra neqz negligentia pcedente accidit: 7 que neqz prudētia valent puideri

equo aio ferre sp sapientis habitū est. Nunquid fili9 regis hi Exemplu spanie decessit q toti9 regni spes vnica fuit. decessit itē prioris nri fili9 vnic9 cui neqz fratres neqz nepotes neqz neptes nec agnati supsunt in quib9 familie nomē valeat pseruari. nec etiā vicino tuo cūctē diuitie sue opitulari poterāt vt filij sui supstites relinquent qui diuitijs suis fungerent: quas nūc ad extraneos puenire videbim sed qz nepotū tuoz caterua multiplicata est: multiplicatqz indies in quib9 7 familie tue nomen 7 maior tuoz imagines cōseruabunt qui 7 psidio tuo egent 7 suba nō habes ea pstruendi cam quā illi habuerūt. Repelle igit obsecro has animi passioes atqz filie tue obitu obliuioni tradas. Exempla quoqz gentiliū imitari studeas. e quib9 socrates cū filiū extinctū pcepisset: nō mō equo tūc aio: verū etiaz nuncio ait. nil noui affers. qd si gentiles hoc facere psueuerunt in qb9 nec aliqd fidei lumē erat quāto magis nos xpiani ea q diuina ex volūtate puenere: in meliore parte nobis accidisse persuadeamus oportet. De rerum bonarum inflammatione.

Niterdū nec p nobis nec p tercia psona petim9: sed p eo dūtaxat ad quez scribim9: 7 quicqd petim9 eius causa petim9. Hoc autē gen9 adhortatio appellat qd sic poterim9 exercere. Prō enī osidem9 nos fiducia beniuolētiaqz ei9 ad que scribim9 motos adhortatōz ad hui9 cōmodi res de qb9 scribim9 facere. Deinde inēmoda pferim9 vel si nō fecerit re ad quā hortamur: vl si nō fecerit illā a qua dehortamur. postea cōmoda adducim9 q sequūt vl ex gerēda re quā hortamur vel ex nō gerēda a q dehortamur. postremo pclusionē subiiciem9 q breuīt rogabim9 vt qd hortamur si nō cōmodū suū attēdere nre saltē beniuolētie cā id facere velit. Ademi me patrē tuū mirū in modū coluisse 7 clarissimo viro sūma amoris necessitudine pinctū fuisse q vir tū igenio clar9 tū animi magnitudie pstantissim9 cēt. Preterea memi me abs te obseruantia quadā singulari cōplexum vt nihil sit qd ego a

hortatoza
quagoza

te petere dubitem: presertim cum aliquid petitur sum: id omne ad te unum pertineat. Ex quorundam enim communium amicorum sermonibus intellexi te disciplinam rei militaris quam a me potissimum persuasus sequi incepas dereliquisse: hec non quidem persuadere satis mihi poteram: nisi tue quoque accessissent littere que sermones quos acciperam plane confirmarent. ex quibus non mediocrem molestiam suscepi: te enim sperabam virum rei militaris prestantissimum fore: quem cum imperatores exercitus vel legionis prefectum conspicerem: ego mirifice gloriarer qui tibi eiusmodi capiendorum studiorum causa fuisset. Sperabam te et amicis comodissimum et patrie gloriosum: et tibi utilissimum fore atque ita profecto fuisset. Subeat enim studiorum militarium primum viri et civitatum et principum potentissimorum familiaritates a quibus sepe oppida et castella munitissima mereantur stipendiisque vberissimis ab illis producantur: et quod maximum est immortalitatem glorie consequantur: et perpetua apud posteros nominis sui monumenta relinquunt. Si igitur sic incepta studia deserueris: nudum te omnium perbatissimorum artium inuenies. Neque enim mercatorum actibus studuisti neque litterarum operam dedisti: sed militari tantum discipline primas etatis tue partes deuouisti. rursusque sequentes annos complures in ipsa consumpsisti. Quare totum hoc omne tempus amissum inuenies et difficilius iam erunt anni quos facile bonis aliquibus committas. Secordie atque ignauię precives tui omnes te damnabunt qui exercitationem armorum abs te iam dudum susceptam nunc temere neglexeris. Itaque si quod apud me amicitie prene: si quod necessitudinis fructus tui relinquitur: te rogo atque obsecro ne me vanum tibi fuisse persuasorem patiaris. sed vel tui vel mei causa dimissa nunc aliquod mihi litaria studia magno animo suscipias.

De gratiarum actione. Omerus colophonum officiorum recteque factorum omnium genera tria commemorat: sapientie diuitiarum: et pulcritudinis. Que commutato vocabulo plato unum sincerum et incorruptum: secundum voluptatis et corruptissime mentis: tertium ex his mixtum commemorat. Hoc

peripathetici visitationi vocabulo honestum utile et voluptarium dixerunt. hinc poeta preclarus. Nec gratias congruentis noia haud inepte excogitavit athena thalia et euphrosina. Pro his enim bene recteque factis: bona saltem rectaque verba iocunda que primis habenda sunt. Quare iunctis manibus in corona ridentes et nudas puellulas finxerunt. eum quippe numerum plenum profectumque bonorum etiam ratione existimarunt. Unam enim animo: alteram corpori: tertiam fortunę commodis congruere: ficto nomine rati sunt. Eas autem in corona iunctis manibus statuere. Beneficium enim his rebus profectumque gyro et corona circumductum ad dantis manus auctum reuerti equum est. Agros enim (ut hesiodus poeta dicit) feraces imitare decet: que longe plusque acceperit reddunt. mente enim et animo dantis: non receptis muneribus gratie compensande sunt. Ridetes autem gratias haud ab re commemorant hilari namque facie ut hesichius socratem repedisse ferunt: gratie habende et reddende sunt. Nudas vero iure facere. nil namque tectum fictum et fucatum apud eas esse debet que incorruptas et puellulas asserimus. Beneficium enim apud nos corruptum et senescere iniquum existimauimus que ob res ne benefacta male collocata videantur: hec omnia comoda hoc vno beneficio complexa ad dantis manus que primum reuocanda: summa hilaritate: summoque gaudio exhilaratos dicimus: ut benefacto recte collocato sine negligentie nomine re et animo correspondere credamus.

De laude propria et aliena. E cuiusque hominis laude caute describendum est ne aut assentari: aut adulari res nostras caritate propria decepti: sine pudore aliquo commemorare dicamur. Et enim que primum id audientibus ea seneca sententia in ore est. Sordescit in ore proprio laus (aut id tritum vulgo verbum in proprio est. Is qui de virtute sua fretus est nunquam proprias laudes in medium afferre cogitabit. Si nos ergo sine crimine: recteque nostram laudare volumus occulte per dissimulationem diminutionem occupationem et permissionem enarrabimus: in locum rem homines atque fortunam unam magnamque partem referemus. Si vero amicorum aut cuiusmodi generis

3. gnetantes
describit h. s.
nealogie deoz
ut eio tabula
ere.

dyatio bona
demonstrat p
7 manu sebede
sursum tatur
8r 9 tes deo

Admodum
lato p. statuz
p. negozio
y laudazd euz
q. pntegre la
da y no pot me
ha e vna lau
dare q. vpre
gasp p. lan
da ille. 8r
lauda. Aplla
e dng hieozing

f iij

hoim res cū virtute gestas explicare volem⁹. tantaz virtutis
vun esse cōmemorabimus: vt non mō amore et necessitudine
pictos: verū acerrimos etiaz inimicos quosqz ad loquendū
ipellere ⁊ cogere possit: cū inuidia etiā mot⁹ videat qui ei⁹ ma
xima facta cōmemorare aut audire refugit. minor⁹ etiā ⁊ poste
roz grā nos facere dicem⁹ vt ipsi eoz etiā exēpli moti: flāma ⁊
amore recte factor⁹ incendant. maiores nros etiaz sanxisse di
cem⁹ strēnue pclareqz agentib⁹ pnia ⁊ merita rependēda. qre
statue monumēta portic⁹ phana puatē ⁊ publice edes: ouatōes
trophea triūphi in vrbib⁹: in bello corone: ānuli vexilla haste
torqz armille fortit agentib⁹ reddebant. Triūphales quippe
corone auree ob triūphi honorē mittunt: ciuica quercina ei q
ciuē locūqz pseruasset cōdonabit. ouat mirtea vt seruili bello
cū neqz rite neqz cum iusto sed cū oī humili noī hoste: iniusta
bella gerebant vt massurio sabino iuriscōsulto placuit redde
bat. pniua modis ⁊ cātu tibicias exornare ⁊ celebrare psuetū
extitit. Nunc achilles thetidis ⁊ iopas didonis pniua aurata
psonat lyra. poetis hystoriographis sculptorib⁹ atqz pictorib⁹
licētia data est aliena vel sua facta: posteris p fusa lris sculpsa
aut pictura cōmendare: vt intuentiū audientiūqz mentes ad
virtutē capescendā pcitarēt. Lacedemōes enī ppterca dicere
solitos cōmemorāt. Nil magna re dignū ab eo expectandū q
nec laude neqz ignominia afficeret. quib⁹ rōnib⁹ motos non
scripsisse dicem⁹: ne vl ipsoz bñfactis vl posteris nris defuisse
videamur. eos vō non mō sed etiā pntes quos ignoram⁹ ex
illis laudabim⁹. Quidi⁹ de narcisso. Qui te genuere bti. Vir
gilius. j. eneid. Qui tanti talē genuere pntes. ⁊ a fuso tpe col
laudat. Semp bonos nomēqz tuū laudesqz manebūt. Itē cū
vocant terre maiores inferiores pprijs noibus aut meritoz
vocalul appellāt. virgili⁹. j. eneid. Aeole nāqz tibi inqt. Si
nores maiores noibus dignitatū vocant. Virgili⁹ eodē loco
colū iunonē alloqntes his vbis cōmemorat. Sol⁹ hęc ptra tu⁹

o regia qd optes explorare labor. Liberi pntes pietatis noie
sic appllat q te genitor snia vertit. irascētes pprio noie appel
lant oēs viros. Virgili⁹. Vras eure domoa. Terenti⁹. Ego te
in pristinū dane dedā. amicos ⁊ leues res oram⁹: maiores ma
ioraqz negocia ambimus supplicam⁹ imploram⁹ que hoim
remqz multū exornant rerū personarū vocabuloz ⁊ linarum
qlitate ⁊ dignitate seruata plurimū exornāt. in vitupando ea/
dem hęc puerem⁹. non enī noibus pprijs aut dignitatū: sed
maledictis noibus eos vocabim⁹. Sic. tu ne duos vna semissi
ma vippa cena: tu ne duos. De epistolis cōmendatitijs.

Acadē noīs appellatōe ille eplē veniunt quib⁹
qui nobis cari sunt apud amicos nros cōmittunt
aut qui aliquo amoris ⁊ necessitudis viculo nob
puncti sunt: notis amicis vl affinib⁹ cōmendant
Hęc eplē etsi breues admodū erūt: arte tñ referte
credunt: ppulcre tñ callideqz aiaduertēdū est vt
p his scribere ⁊ eos cōmendare lris nris videamur qui beni
uolentia obseruātia amore affinitate tribu vtute vicinitateqz
nobis cari esse debēt. vñ Terenti⁹. iij. comedia. Nūc etiā beni
uolentiā his elicere vbis conat. tñ vl vtr⁹ tua me vl vicinitas
quā ego in ppinquā partē amicitie puto facit vt te audact mo
neam ⁊ familiarit. vel ecōuerso iocūda oione: etiā integritate
ingenij ⁊ verboz comitate penes amicos nros cōmissos faci
m⁹. sic cicero p lētulo valerio gayo appio scribit. itē oīdendū
est virū quē cōmissū facim⁹: aut genere aut maior⁹ auctoritate
nobilitate ⁊ dignitate. hęc etiā ppe ipsoz iure vendicare de
buisse. ex vrbānitate etiam ⁊ affabilitate comitateqz sermōis
eos pcibus aut cōmissiōe lrarū nostrarū dignos cōprobabim⁹
hoim maxime oīm gratissimū collaudabimus. nec cui carum
facere nitimur veluti ingratiū a sese et beneficioz imemorem
reisciat. Nihil enī absurdi⁹ qz p ingratū ingrati noie labore
pfi. nihil iniquius qz beneficioz imemori beneficia cōferre.

Nihil iniquius quā p parū equis equa etiam petere. Ceterū (vt breuib⁹ dicā) in huiuscemodi eplis curandū est: vt a quo petimus rem psequi valeam⁹. rem honestā finitā faciliqz non sine blandimentoꝝ illecebris cū remunerationis spe exponamus. hinc pclare a teretio illa egregia cōmendatio pscripta est. **Ad** pamphile huius formā atqz etatē vides: nec clam te est qz illi nūc vtrēqz res inutiles: et ad pudicitia et ad rem tutandā fient qd ego te p hanc dextrā oro et ingeniū tuū: per tuā fidē: perqz eius solitudinē: te obtestor ne abs te hanc segreges: neu deseras: si te in germani fris dilexi loco: siue te hęc solum sp fecit maximū: seu tibi morigera fuit in reb⁹ oibus. te illi virum doamicū tutorē et patrē. bona hęc nra tibi cōmitto et tuę mando fidei. Non potui dulcissime. **N.** efficere vt nūc ad te non per scriberē quāto feruore: quāto studio: quāta deniqz iocunditate **N.** tuus sacris legib⁹ operā hacten⁹ dederit: qd si in ea facultate vti ppulcre inceperat: pgeret paucis post diebus sūmum legū apicē adipisceret. Quia vō hesternō vespri quēadmoduz pecunijs deficere incepisset mihi retulit: admoduz vereor ne studiū suū deserere postponereqz cogat: qd quidez impedies si ex redditib⁹ tuis quos hoc āno vberiores pcepisti: sibi sueqz egestati subuenias: fortassis frater tu⁹ qui vt audio qzprimū ex asia ad te veniat: naz negociationi fortuna plurimū arrisit lucri sui qd inestimabili est psecut⁹ te faciet picipes: potissimū si nepotis sui virtutes et scias qzplures ab oibus pdicari: teqz inopię sue occurrere velle psenserit. **Quid** inquā amabilius: quid meli⁹: aut quid optati⁹ possit accidere qz filium lřarum peritissimū morib⁹ eloqntia ac prudentia: magnope pedituz hře qui domui tuę nobisqz familiaritatis et affinitatis vincul pinctis auxilio ptilio honori et glē esse poterit. Itaqz hęc oia tecū mente fac reuoluas: pecunias qzprimū ad eū trāmittas **Hoc** tñ te scire veli: nisi eū tanta egestate laborare vidissem. atqz eas impensas qz facies tā necessarias et frugi futas: nihil

hoc tpe ad te scripsissem. Quotiēscūqz enī aliqd pcepi qd honori atqz fortunis tuis potuit cōducere aut detrahēre: nō potui supsedere quin redderē te certiorē.

Reliquę vero tres spēs sunt: quib⁹ etiā eplę modū excedere licet. In simulationis enī rei cuiuspiā: Accusationē: defensionē: Rerūqz gestaz expositionē i voluminis magnitudinē iterdū crescere videm⁹ **Hoc** solū lřarū et studioꝝ incitamentū: intra eplę fines p̄tinere poterim⁹: qd supi⁹ philographiā dixim⁹: hui⁹ rei auctores: vires et cōmoda: cum admiratione: gloria: honore et laude exponem⁹. Cōmuni oim vtilitate: honestate: maiorū exemplo: meritis et dignitate cōprobabim⁹: ad virtutē sapiētię doctrinā et cōmoditatē cōsequēdā: legentiū etiā audientiū mētes iam prius cōcitas inflāmabim⁹: vt maiorū exemplo publicā priuatāqz rem: bene regere: sanctissimū cōsiliū: sanctissimasqz leges nobis: posteris: patrię etiam nostris: imponere ac omnib⁹ bene viuēdi imitationē prestare possumus.

De obseruantia artis.

Ceterū sermonis dignitas: scribēdi cōsuetudo: cōcinnā cōpositio: elegātię pprietas: mūdicia verborū hoc est lux apud doctos electa hęc tibi honestate et exornare poterūt. **Verū** si quottidiano vsu et exercitatione hęc pcepta nō modo seruare: sed iugi lectione cura: vigilātia et studia: doctoꝝ imitatione excolere: in melius vertere: et augere conaberis: vt trito quottidianoqz est vsu te maiorib⁹ tuis: parē equalēqz et nris superiorē reddes.

Managericiū Jacobi. **Ad** illustrissimū p̄cipē tarātinū

Incipit foeliciter.

Nonnullos fore vereor illustrissime princeps: qui honesto labori meo arrogātię nomē temere inscribere nō dubitabūt. Rem enī p̄sus arduā peluē ac difficilē. In primis supra ingeniū mei vires ad

excogitādū in dūstricē ad inueniēdū: et iudicij ad discernēdum.
Quid cuiq; noīs: p meritis cuiusq; iure pueniat me mihi vē
dicasse dicēt. Nihil q̄ppe inepti⁹ absurdi⁹ aut indigni⁹ videt̄
q̄ vim diuinę mētis mortales vsurpare p̄sūpisse: Nihil diffi
cili⁹ q̄z qd veri noīs: glorie: tituli et laudis: p̄clara cuiusq; faci
nora: egregia virt⁹ et p̄stātissima merita: suo iure deposcāt: legē
p̄scribere. Recte enī p̄perāq; facta atq; ipa virt⁹: q̄ tota i acti
one p̄sistit: aio nō rerū euētū diiudicari cognosciq; debet: q̄re
cū tot sint animi incerti motus: tot tāq; mētis varij angusti⁹
adit⁹: vagi errores: deuij recessus: abdite inaccessibilesq; mē
tis n̄re latebrę: diuinę mentis oculis: eā abstrusam nostri cor/
poris partē: nōnulli haud ab re p̄scrutādā reliq̄re. De vero
imperij tuuz: qd audacię mee animū tribuit: facile: vt spero:
benigneq; tutabit̄. Duri⁹ enī difficiliusq; tibi quicq; negare
q̄z iussa tua capescere: mihi semp p̄suasū habui. Equē enī tibi
salutē: si nō supra: quā patrię parētib⁹ et mihi ipi debere cogno
ui. Nec adeo tñ a rōne diuersus agor: vt quid veri noīs et ti/
tuli: cuiusq; sibi merita exquirāt ad vnguē explorare. Sed q̄
approbata p̄suetudine l̄rarū exitu p̄icipioq; i laudē nomēq;
conducāt: in hūc libellū cōgerere constitui. At tibi cui nil de/
negare au sum morē gerēs: qua rōne cuiq; mortaliū ordinī: p
cōsuetudine saltē scribēdū: hinc p̄cipio ducto tibi orāti ape
rire incipiā.

Tituloꝝ et laudū distinctio.

Maximoꝝ laudes: p̄stātesq; titulos: et clarissima noīa
inferiorib⁹ nentiq; p̄cederem⁹. Quib⁹ aut inferio
res honestant: maiores etiā collaudādas Cicero/
nis exemplo ducem⁹: qui p̄ rege dyatharo Juliū
cesarē his verbis allocutus. Des sunt inquit i illo
rege virtutes quas te cesarē ignorare nō arbitror. Sed p̄ci
pue singularis admirādaq; frugalitas. Et si hoc v̄bo laudare
regē nō soleo: scio frugi hoīez dici: nō multū habet laudis in
rege iustū seuerū grauē magnanimū beneficū liberalem. De

sūt regię laudes: illa priuata est: vt volet quisq; accipiet. Ego
tñ frugalitatē. i. modestiā et tpantiā q̄z maximā virtutē indico

Tituloꝝ et laudū distinctio quo ad etatē.

Tituli p̄conia et laudes rerū et p̄sonarū: adolescētie
vel maioris etatis dicunt̄: verū vbi facta nō inue
niunt̄ spem collocandā. Cicero i dialogis edocuit
Hinc apud Terentiū simo i andria. Quid mihi sa
ciet patri inquit. Et de ascanio primo eneidū. Sin
absumpta salus et te pater optie teucrū: pont⁹ habet libię nec
spes iā restat iuli. De marcello quoq; octauię filio adolescēte
p̄stātissimo sexto eneidū. Idē legim⁹. Cū enī res ei⁹ gestas cō/
memorare nequeat spem et indolē sic laudat. Atq; hic enēas.
vna nāq; ire videbat. Egregiū forma iuuenē et fulgentib⁹ ar
mis. Sed frons lēta parū deiecto lumina vultu. Quis pater
ille viruz qui sic comitat̄ euntē. Fili⁹: an ne aliquis magna de
stirpe nepotū. Quis strepitus circa comitū: quantuz instar in
ipso est. Sed nox atra caput esti circūuolat vmbra. Tū pater
anchises lachrimis ingressus abortis. O nate ingentē luctuz
ne quere tuoz. Heu puer iliaca quisquā de gēte latinos in tā/
tū spe tollat auos: nec rumula quondā vlla se tantā tellus ia/
ctabit alūno heu pietas: heu prisca fides iuictaq; bello dexte
ra: heu miserāde puer si qua fata aspera rumpes. Tu marcell⁹
eris manibus date lilia plenis.

Laudes i primo cōgressu nō eē fundēdas s; paulatī digerēde.

Non oīa in laudē cōducētia vno tantū loco cōple/
ctemur. Sed etatis rōne p̄ oēm vitā digesta paula
tim laudes cū etate crescere demōstrabim⁹. Quaz
rē egregie p̄ lucio archio Cicero docuit. Nunc in
buccolicis secut⁹ Virgili⁹: pari etate et laude saloni
nū his verbis crescentē inducit: At tibi prima puer nullo mu
niscula cultu. Errātes hēderas passiz cū baccare tell⁹. Dixta
q; ridēti collocasia fundet achauto. Et statiz ad maiorē etatē

Ag laudā. g. an
y anegituz
dejo epty p̄abe
t̄. descriptio h̄
zologu salmātar
Studu.

q̄t vultu iuēt⁹

ueniēs ait. At simul heroum laudes ⁊ facta parētis iā legere:
⁊ q̄ sit poteris cognoscere virtū. Adolli paulatī flauescet cam-
pus arista. Accessa igif̄ etatis: q̄ sit cuiqz ptis humanē vitē vir-
tas demonstrabit.

De laudibus sūmis.

Restantissimū laudis genus est laudatos erupare
hinc. Ad. L. secūdo de oratore. Est ⁊ cū ceteris p̄-
stantib⁹ viris cōpatione in laudatiōe p̄clara: hinc
Quidi⁹ de leucothoe: qz mater cūctas tā matrē fi-
lia vicit. Et o mater pulchra filia pulchrior. Et ma-
ro primo eneid. Quarūqz forma pulcherrima deiopēia. Con-
nubio iungaz stabili, ppriāqz dicabo Sūmē aut laudes erunt
aut magnitudine p̄stātes: aut nouitate primē: aut genere ipso
singulares vt eodē libro Licerōis cōscriptū est. vnde. Iuuat
ire iugis q̄ nulla prioris castalliā molli diuertit orbita cluio.

Laus a personis.

Aducunt quoqz laudes a psonis eximijs vl' igno-
tis: vt hoc priami gestamē erat: sic etiā ornat⁹ argi-
ue helenē. Preterea sceptrū ilione qd̄ gesserat oli-
maxia natarū priami. Itidē qui genuere beati. Et
mater felix ⁊ fortunata p̄fecto si tibi qua soror est
⁊ q̄ dederat vbera nutrix. Sed cūctis longe qz beatior: cris: si
qua tibi sponsa est: ⁊ q̄ te faciet primū puella viroz.

Laus a tempore sumpta.

Temporis quoqz rōne laudationes exquisitas legi-
mus: hinc p̄clara illa dicta ab egregio poeta in lau-
dē sapphus. O nimum felix q̄ te iā viderit etas: Sū-
cta qz colloquio est lesbi puella tuo. De miseruz
q̄ nō nasci mihi cōtigit illo. Tpe quo lesbi nata pu-
ella fuit. Vidissem vultus audissem verba loquētis. O bene
temporib⁹ secula nata suis. Sic etiā a futuro tpe ducit Licerō
i laudē cesaris. Nec vlla vnqz etas de tuis laudib⁹ cōticescet
Laudes ab anima atqz corpore sumptę.

Verū laudes primē credunt intra naturam generis
sui se cōtinere in eo vsu quoquo magnū inter mor-
tales sit nemini cedere. Animo pariter ⁊ corpore
qz oēs antecellere pulchritudinis ac roboris spe-
cie at vehemētia ceteros anteire. Aut ecōuerso cū
māsuētudinē requirunt siluestre animū exuisse dicem⁹ ferociā
reiecisse: toruū aspectū intractabilēqz imānitātē deposuisse di-
cem⁹. Primi exemplū virgilij erit tercio georgicorū. Tuz si q̄
sonū p̄cul arma dedere stare loco nescit: micat aurib⁹ ⁊ tremit
artus. Collectūqz fremēs voluit sub narib⁹ ignē. Exemplū se-
cūdi. mar. Erit de catella publii. ipa est blandior oib⁹ puellis
Color velocitasqz i aialib⁹ cōmēdationē tribuit: vnde illud
quoqz a poeta pariete positū est. Qui cōdore niues anteirent
cursib⁹ auras. Corpis vel tpris eqlitas: ⁊ numeri multitudinis
frequētia: ornāmētū ⁊ admirationē i laude affert. Virgili⁹ pri-
mo eneid. Lentū alic̄ tottidēqz pares etate ministri. Sic illud
dictū est. Tercentū niuei tondēt dumeta iuueci. Et mille mee
ficulis errāt montib⁹ agnē. Loca itidē celi fluētia: aerisqz tēpe-
rie salubria: populosa: pacis belliqz studijs clara: portuosa:
opima fructuū varietate: magnitudine ⁊ multitudine pascio-
nis: earūqz rerū que ad victū spectāt abūdātia: laudis digna
dicunt. Sed vnde digressi sum⁹ ad nr̄i generis rōnē reuerta-
mur. Natalicio loco celebri copioso ac nobili: litteris studijs
⁊ bonis artib⁹ celebrato noīe nobis laudē vēdicam⁹. Hinc ze-
nonē stoicū triū rex causa imortali deo se gr̄as habiturū dixit
se cōmemorat: primū q̄ in optima ciuitate natus. Tū q̄ gr̄e-
cus nō barbarus. Deinde q̄ doctus nō ignarus esset. Parē-
tū nobilitas virtutib⁹ adequata: vel generis humilitas meri-
tis nostris celeberrima effecta hominū expectatio p̄sentū ex-
uperata vitia p̄domita: nō modo laude sed imortalitate: nos
dignos demonstrant.

Laudes a rebus rusticis sumptę.

Alf
gugge lag.

Is quoque clara maronis laudatio in rem rusticam ne sola haec deesse huic operi videatur accedat. Cuius cultores: duros inuictosque labores: agricolas diligentes assiduosque reipublice cultores dicemus. Revo ipaz rusticam: stationali pscito pascuo: floreoque rurere collaudabimur. hic gelidos amnes: piscosos viuosque lacumidas: illines: salietes et rignos fontes violarijs lateque olentibus herbis: et suo semper gramie viuaci: cinctos: ruris laudi plurimum coducere arbitramur. His florida prata: armatis gregi apibusque grata: feraces fertilesque agri aeris: saltarduique montes: huiles minerue ccrei et bacho dicati calles opace et echo resonates valles laudem afferre poterunt: umbrifera nemora: frodosque filue: dijs manibus dicati luci: amenaque antra folijs filnestribusque baccis vestita: auium pccetu passim auitaria resonantia: ferax lustra saltarduinesque. no minus utilitatis quam iocunditatis afferunt. Quibus de rebus laudes: rerum pconia et lraz titulos requeremus. Quos ne ambagibus umbra et tenebris contextos credas. Principio a diuinis psonis ducto iamiam dicere incipiam.

Ad romanum primo pontificem.

Pontificem maximum: summum: romanumque: dominici gregis pastorem: sacrorum antistitem: christiani cultus moderatorem: christiani nominis vexilliferum. Patrem diuum: clementissimum: sanctissimum: beatissimum: amplissimum: pietissimumque dicemus. Cui tale in litterarum tergo titulum dare licebit. Diuo Innocentio octauro: dominici gregis pastori pietissimo: romaneque basilice pontifici maximo optimoque. In eplaru fronte sic exordiemur. Johannes lucilius hippodamhelbronensis Diuo innocetio octauro sacrorum antistiti: summo maximoque foelicitate. Sumus autem pontifex minores quoscunque pontifices fratres reliquos autem filios per litteras publicas appellabit. Unde ad pontifices scribens inferioribus: sic in litterarum fronte profatur. Innocentius octauro diuino dei nutu: ouilis dominici custos designatus dilectis

Ex hloa gr
i feans om
gko notuz.

fratribus germanis episcopis Salutem et apostolicam benedictionem Cesare vero sic aggrediet. Innocentius octauro diuina dispositione christiani cultus moderator dilecto filio Federico tercio romano impatori augusto faustoque salutem et apostolicam benedictionem. Scismaticos autem gentilesque huiusmodi titulo salutatur. Innocentius octauro dei gratia christiane plebis antistes. Ad humeto teucroque maximo sanioris mentis spiritum: rectiusque consilium exoptat.

Ad minores pontifices.

Pontifices minores: cardinalis: pontificis presbyterum seu diaconum: patriarcham: archiepiscopum: episcopum: protonotarium: abbatemque appellabimur. Quibus hos titulos adijciemur. Pontificem namque minorem. In parte dominici gregis custodem ascitum: amplissimum venerandissimum: obseruandissimum: pietissimumque dicentes: tale in eplaru tergo: si cardinali scribendum erit titulum assignamus. Petro fuscaro titulo diuini nicoleo cardinali pontifici: patri pietissimo: obseruandissimoque. In fronte vero eplae. L. Johannes lucilius hippodamhelbronensis petro fuscaro: cardinali pontifici amplissimo Salutem. Si patriarche autem archiepiscopo: aut episcopo scribere voluerimur. Sic in litterarum tergo dicemus. Lauratio zani antiocheno patriarche obseruandissimo patri no minus pietissimo quam venerando. In fronte vero sic exordiemur. L. Johannes lucilius hippodamhelbronensis lauratio zani antiocheno patriarche tam piissimo quam integerrimo Salutem. Protonotarium propterea in litterarum tergo sic aggrediemur. Marco cotarenno romane basilice protonotario no minus accuratissimo quam fideli. In fronte autem sic salutare solemus. L. Jo. lucilius hippodamhelbronensis Marco ptarenno xpiane reipublice gestorum protonotario tam diligentissimo quam fidelissimo Salutem. Abbatibus vero et reliqui sacerdotes tali in eplaru tergo sunt titulo decorandi. Petro cornelio diuini fracisci cenobitarum antistiti religioso et optio. Item petro nigro diuino iuliano dicatore edis antistiti: Flamini pietissimo optioque. In fronte autem litterarum sic

exordiri licebit. **L.** Johānes luci⁹ hippodam⁹ helbronēsis :
Petro cornelio: Pauperū monachoz antistiti: tā doctissi-
mo q̄z morato felicitatē. **Tridē.** **L.** Johānes lucili⁹ hippoda-
mus helbrofi. **Petro nigro flaminū decori. S.** **Ad cesarē**
Romanoz impatorē: Diuū cesarē Cesareā maistatē Christia-
ne reipu. tutorē: vexilliferūqz Triūphatorē Patrē patrię
Augustū: Inuictissimū: faustissimū: pientissimūqz dicemus
Cui tales i eplārū tergo tituli tribuunt. **Federico tercio:** di-
uino afflante spū romanoz impatori cesariqz augustissimo:
faustissimoqz. **In frōte vero līarū his decorād⁹ est verbis.**
L. Johānes lucili⁹ hippodam⁹ helbronēsis **Dino Federi-**
co tercio christiane reipublicę vexillifero: faustissimo: inui-
ctissimoqz felicitatē. **Ad regē vel minorē principē**
Regē: Ducē: Principē quoqz ac Comitē: Regię vel ducalis
celitudinis siue dignitatis dec⁹: Veronicę cultorē virtu-
tū: Principat⁹ ornamētū: Regij culminis splēdorē ⁊ vnicuz
firmamētū. Christianissimū: Potētissimū: Magnificētissi-
mū: magnanimū: fortissimū inclitū: felicissimū: senerissimuz:
illustriūqz appellabim⁹. Cui tales in eplārū tergo titu-
los adijciem⁹. Carolo triplicis gallię regi christianissimo: re-
gijqz culminis splēdori serenissimo illustrissimoqz. In fron-
te aut sic dicēdū erit. L. Johānes lucili⁹ hippodam⁹ helbro-
nenfis **Carolo regię dignitatis decori ⁊ vnicō firmamēto:**
foelicitatē. **Ad equitē auratū.**

Equitē: Equestris ordinis virū: Dilicię decus: Reipublicę
columē: patrię spem amplissimā: fidissimāqz. Splēdidissimū
Generosuz: excellētissimū: Clarissimū: inclitū: magnanimū
potentē: fortem: Strēnuissimū dicem⁹. Cui in litterarū ter-
go hos titulos tribuem⁹. Bernardo Justiniano splēdidis-
simo equestris ordinis viro patricio veneto: militię decori
reiqz publice firmamēto. In frōte aut sic exordiemur. L. io-
hānes lucili⁹ hippodam⁹ helbronēsis **bernardo iustiniano:**

*Ad gylēdri gnuū p̄fectū atqz eq̄stis ordinis ma-
gistrū dalcōtara dñi Joh. de strungā nō ad galaticeū. acta
dēnie. p. c. ⁊ sro lastra iudicēte fclly atomer. Repet⁹
de corrupt⁹ his padē ignorātia p̄dā lēat bonbz*

equiti strēnuissimo Salutem.

Ad patricium.

Patricium senatorij ordinis virū senatorē magnificū: specta-
tissimū: nobile: generosū: ornatissimū: clarissimūqz: insignēz
spectabile: itegerrimū: beneficentissimū: sapientissimūqz di-
cemus. Cui in eplārū tergo hos tytulōs dare licebit. An-
thonio baduario patricio veneto: senatorij ordīs viro inte-
gerrimo optimoqz. In fronte aut sic inchoandū erit. L. Jo-
hānes lucilius hippodam⁹ helbronēsis. **Anthonio badu-**
ario patricio veneto ornatissimo spectatissimoqz Salutem.
Illud quoqz ānotatione dignū censem⁹: non tm patricios:
verū ⁊ psulares quoscūqz viros: vrbū p̄fectos: cōsules:
p̄consules: p̄tores honoratis fascibus decoratos: necnon ⁊
ceteros magistratus: his plerūqz tytulīs non absurde salu-
tandos. **Ad plebeios.**

Plebeios viros triptitos reperim⁹: aut enim maiores sunt:
aut mediorimi: aut minores. Maiorē plebeium. spectabile
sapientē: p̄stantē: p̄cipuū: singularē: officiosū: consumatū
virū integerrimū: ornatissimū: beneficentissimū: spectatissi-
mūqz dicem⁹. cui in epistolarū tergo tales tytlōs adijciem⁹
Jacobo philetio plebei ordīs viro p̄cipuo ac singulari. In
frōte aut sic inchoandū erit. L. iohānes lucili⁹ hippodam⁹
helbronēfi. **Jacobo philetio viro p̄sumatissimo ornatissimo**
qz Sal. Mediorimū plebeiu: egregiū: prudentē: humanissi-
mum: benignissimū: p̄bissimūqz dicem⁹. cui in tergo līaruz
hos dare tytulōs placebit. Hieronimo malateno plebei or-
dinis viro hūanissimo p̄bissimoqz. In fronte vero sic exor-
diendū erit. L. iohānes lucilius **Hieronimo malateno viro**
prudētissimo benignissimoqz Sal. Minorē aut plebeiu
discretū: moratū: industriū: solertē: expertēqz: diligētissimū
virū: obsequentē: accuratū: fidelissimūqz appellam⁹. cui in
epistolaz tergo tales adijciunt tytuli. Erhardo ratdolt ger-
mano augustēfi viro tā industrio qz accurato. In fronte vo

8

sic salutand⁹ erit. **L. iohānes lucilius.** Erhardo ratdolt germano augustensi viro solertissimo expertissimoqz salutē. Studiosos viros oēs appellam⁹. **Ad studiosos viros.** quos cuiunqz scientiē deditos videm⁹: quoz tytulos per ordinem locis suis locabimus. **Ad theologum.** Theologū diuinarū humanarūqz rerum interpretez: sacrarū līrarum cultorē: sacrę pagine professorē: diuini cult⁹ moderatorem: diuine voluntatis expositorē: sapientissimū: eximīū: excellentissimū: diuinūqz dicem⁹. cui tales in līrarum tergo dabim⁹ titulos. Ruberto de litio sacrę pagine p̄fessori tam sapientissimo qz diuinissimo. In fronte aut sic inchoabim⁹. **L. iohānes lucilius.** Ruberto de litio diuini cult⁹ moderatori eximio sapientissimoqz Felicitatē. **Ad iuriconsultū.** Iuriconsultū diuinarū humanarūqz legū interpretē: pontificij vel cesarei iuris doctorē: diuini vel humani iuris moderatōrē: vtriusqz iuris professorē: legū diuinarū humanarūqz expositorē: iuriconsultoz p̄sultissimū: sapientissimū: optimū: eximium: excellentissimū: equissimū: integerrimūqz dicem⁹. cui in ep̄larum tergo tales tytulos assignam⁹. Alexandro neuo diuinarū humanarūqz legū interpti tam excellentissimo qz equissimo. In fronte aut sic exordiemur. **L. iohānes lucilius.** Alexandro neuo diuini humaniqz iuris moderatori eximio optimoqz salutem. **Ad medicum.** Medicū hūanę salutis auxiliatorē: moderatōrē: tutorē: p̄seruatorē: remediūqz: medicę artis p̄fessorē: morboz curatōrē egritudinū p̄pulsatorē: accuratissimū: p̄mptissimū: expertissimū diligentissimūqz dicem⁹. cui tales in līrarū tergo tytuli tribuunt. Gerharo veronensi medicę artis p̄fessori tā accuratissimo qz doctissimo. In fronte aut sic inchoandū erit **L. iohānes lucili⁹.** Gerharo veronēsi hūanę salutis moderatori excellentissimo salutē. **Ad phūm dyaleticūqz.** Philosophū sophiē virū: nature exploratorē: causarū speculatore: sapiē amatorē: filiūqz sapientissimū: modestissimū:

excellētissimū: grauissimū: spectatissimūqz dicem⁹. cui tales in līrarum tergo tytuli adijciunt. Anthonio cornelio phō excellentissimo: nature exploratori nō min⁹ accurato qz excellentissimo. In frōte aut sic incipiem⁹. **L. iohēs lucili⁹.** Anthonio cornelio phō itegerrio sapiētissimoqz sal⁹. **Ad mathematicū.** Mathematicū arithmetice vel geometrie vel sideralis scie p̄fessorem: fatoz expositorē: diuini numis consciū: siderū speculatore: phetonte cursus exploratorē: vel imobilis magnitudinis meritorē: vel discrete q̄ntitatis supputatorē. accuratissimū: subtilissimū: accuratissimū: prudētissimū: p̄spicacē diuinū: sapientissimūqz dicem⁹. cui tales in epistolaz tergo tytuli tribuunt. Johāni de montere regio mathematicę artis p̄fessori nō min⁹ accuratissimo qz doctissimo. In frōte aut sic salutam⁹. **L. iohēs lucili⁹.** Johāni de mōte regio sideral scie p̄fessori sapiētissimo accuratissimoqz sal⁹. **Ad musicū vateqz.** Musicū vateqz eisdē ferme tytul⁹ decoram⁹: celestis armonie imitatorē appellantes: pyeridū filiū: musarū alumnū: appollini sacratū: thespiadū choro dicatū: hippocremidū choro sacratū: pegasidū amicū: libetridū cultorē: pegaseo liquore saturatū: lauro insignē: pallida decoratū hēdera: pyreneo fonte potū: castalij fontis domesticū: parnassij flumis nō ignarū cephisi gurgitis nō expertē: heliconiē rupis accolā: parnassij nemoris exploratorē: cyrthei iugi non alienū: aonij montis habitatorē: phebei numis interpretē: testudineę lyre moderatōrē: nouennarū soroz decantatorē. parnassie edis ciuem: sacrū: diuinū: elegantissimū: facundissimū: suauissimū: iocundissimū: ornatissimū: canoz: sonoz: argutū: decentissimū: celebratissimū: expolitissimūqz dicem⁹. cui in epistolarū tergo tales merito tytulos tribuem⁹. Johāni mario philepho musarū cultori tā ornatissimo qz elegatū. In fronte aut sic exordiemur. **L. iohānes lucili⁹.** Johāni mario philepho phebei numis interpti expolitissimo ornatissimoqz sal⁹. **Ad oratorē**

Oratorē forensiū causarū tutorē: latini eloquij moderatores
 pedestris orationis decus: patrię lingue vnicū splendorē: reip.
 psultorē: sanctarū legū asseneratorē: canora virtutis tuba
 romanęq; lingue decus facundissimū: disertissimū: eloquen-
 tissimū: elegantissimū: limatissimū: expolitissimū: ornatissimū:
 copiosissimū: grauissimūq; appellabim⁹. cui tales in eplā
 tergo tytuli adijciēnt. **B**ndicto brognolo oratori facundissi-
 mo romanęq; lingue moderatori disertimo eloqutissimoq;
In fronte aut sic inchoabim⁹. **L.** iohānes lucili⁹. **B**ndicto
 brognolo pedestris orationis decori **Sal.** **A**d grāmaticū.
Gramaticū reipu. lrarię columnen: latini sermonis exploratorē
 hūani studij principē: lrarię discipline moderatōrē: auctorū
 poetarūq; interpretē: humani codicis expositorē: latine ori-
 ginis exploratorē: humanissimū: accuratissimū: disertissimū
 ornatissimū: copiosissimū: doctissimūq; dicem⁹. cui tales in
 lrarum tergo titulos dabim⁹. **F**rācisco nigro vtriusq; lingue
 moderatori tā hūanissimo q; ornatissimo. **I**n fronte aut sic
 incipiem⁹. **L.** iohānes lucili⁹ **F**rācisco nigro lrarię discipline
 interpti disertissimo accuratissimoq; **Sal.** **A**d scolasticū
Scolasticū quęq; de v̄tute benemeritū: lrarię discipline dicatū
 vtriusq; virtutis florib⁹ exornatū: litterarū haud expertez:
 bonarū artū studiosissimū: eruditū: in p̄mis doctū: studijq;
 decus hūani dicem⁹. cui tales in epistolarū tergo tytulos tri-
 buimus. **M**artino hippodamo vtriusq; v̄tutis tam studio-
 sissimo q; accuratissimo. **I**n fronte autē sic inchoandū erit.
L. iohānes lucili⁹ hippodam⁹ helbrōneñ. **M**artino hippo-
 damo litterarię discipline decori **Sal.** **A**d cognatos.
Pater filium vel nepotem carissimū: dulcissimū: pientissimū:
 dilectissimū: lepidissimū: suauissimū appellat. **F**ilius
 aut patrē vel patrū honorandū: obseruandissimū: pientis-
 simū: optimū: pbissimū: hūanissimū: venerandū colendūq;
 dicit. quib⁹ tales in epistolarū tergo tytuli tribuunt. **F**ilius

ad patrē. **H**enrico hippodamo helbrōnensi viro patri sua-
 uissimo pientissimoq;. **V**el pater ad filiū. **L.** iohāni lucilio
 hippodāo helbrōnensi filio carissimo suauissimoq;. **I**n fron-
 te aut sic fili⁹ patrē salutāt. **L.** iohānes lucili⁹ **H**enrico hip-
 podamo helbrōnensi viro patri tam humanissimo q; obser-
 uandissimo **Sal.** **V**el pater ad filiū. **H**enricus hippodam⁹
 helbrōnensis vir. **L.** iohāni lucilio filio tam pientissimo q;
 suauissimo.

Ad feminas.

Feminā castitatis decus: pudicitie exēplū: honestatisq; speculū
 pudicissimā: castissimā: itegerrimā: honestissimā primariāq;
 dicem⁹ cui tales in eplā tergo titulos assignam⁹. **L**ucretie
 cornelle femine p̄marie: integerrimeq; **I**n fronte aut sic in-
 cipiem⁹. **L.** iohānes lucili⁹ **L**ucretie cornelle honestatis: pu-
 dicitieq; exēplo salutē. **I**llud aut sciendū est q; femine viroz
 suoz tytulis decorande sunt. proinde ex superiorib⁹ fm rei
 psoneq; exigentia. **N**on tm̄ in hoc sexu verū 7 in altero vir
 accuratissim⁹ q; ex se poterit p̄decētes tytulos assignare.

*frut se dafra m
 ger hor loo*

Reliqua p̄paucula erunt que diuturno vsu assiduaq; consue-
 tudine 7 maiorū auctoritate apte excogitare oporteat: que
 tamen 7 rationi consentaneę: 7 hominū opinioni correspon-
 dere poterunt. si primo queq; legendo horū te p̄ceptoz
 obseruantissimum reddere procurabis.

Litterarū exitus his silibusq; verbis claudere vsitatissimū est
Vale decus seculi nostri: sis felix nr̄iq; memor. **V**ale tibiq;
 persuadeas te mihi carissimū esse per qd̄ tibi carissimum est
 rogatus aucto. **V**ale meq; tibi cōmendatū habeas. cura vt
 recte valeas. da operā vt valeas. recte vale et nos mutuo
 dilige. valitudine tuā cura diligenter bene vale. **V**ale felix
 diuq; viuas: nr̄iq; memor non diligas oro sed amas. **V**ale
 militie decus. **H**ūc q; nouū laudationū ac p̄ceptoz libellū
 tuo noie conscriptū: cōmissum: carum: gratum: 7 acceptum:
 nouitate saltem rei te habiturum spero. **V**ale lector.

7 fit trax.

Jacobi publicij florentini ars memorię feliciter incipit.

Et primo p̄fatio.

Mund ab re fore arbitror: si p̄ter ma/
iorū consuetudinē que plurimis secul/
e mortaliū vsu recessere in mediū nūc
lucēq; referā. naz si mentis acies aīq;
vis his terrenis artibus destituta: in
tellect⁹ admodū volūtatis ⁊ memorię
lumie claruerit: hac tñ corporea mole
ptagione ⁊ obscuro carcere mersa: no
uis p̄ceptis medicęq; artis adminicul/
indigens est. At qđ caduci fragilisq;
corpasculi coniunctione id luminis ei
ademptū est: nouis p̄ceptis ⁊ exercitatōe psueta luce p̄linoq;
iubare longe lateq; splendescat. Non enī sibi solū ornamēto
verū etiā p̄claris studijs ⁊ bonis artib⁹ honestamēto splen/
dori ⁊ decori esse poterit. Hanc nanq; facultatū oīm ⁊ artium
diuino humanoq; studio dignarū: cōmunez vti parentē ⁊ fidi/
ssimaz seruatricē diuini ⁊ humani ingenij argumentū ⁊ gloriā
ac musarū matrem vates nrī dixere. Huius sagacitate motu ⁊
celeritate qua cuncta ambit sentit ⁊ mouet motu sempiterno
p̄dita: diuine mentis vim intueri admirari ⁊ venerari licet. q̄
sūma nos caritate complexa elingues mutosq; (vt sabinū: cal/
uinum) disertos eloq̄ntesq; reddat: ignarū tardū imemorēq;
bene memorē efficit. Que a nata volūt (vt themistodi: diueq;
mentis senoni) meminisse: datū est artis exercitiū ⁊ tardis me/
morię p̄cepta fiducia ordine felicitate tenacitate ⁊ rerū copia
cōparauerit. Non enī tñ nobis vt platonis sentētia dicitur
nati sum⁹: sed nrīs patrię ⁊ posteris quo p̄beati illi esse vident
qui sūmo ingenio p̄diti non suis mō: sed ⁊ minorib⁹ ⁊ posteris
memoriā ⁊ desiderij sui reliquerunt. Quid enī p̄clarius: qđ
gloria: quid laude: quid admiratōe dignius q̄z aīantia nature
bonitate ingenio antecire hoīes: non mō mortales sed naturā

ipsā studio ⁊ vigilantia mentis ⁊ memorię vi excellere. Ceter/
cum oīs huius p̄clarissime vel potius diuine artis fructus in
ordis dispositōe reconditos non ignorem⁹ dabin⁹ operā vt
de ipso pbreni ⁊ q̄z absolutissime dicam⁹. Inā ⁊ symonidē poetā
huiusce rei auctore dispositōe ⁊ ordine memorię rationē prin/
cipio excogitasse compertū est. Cum apud scopaz thessalię enī
in conuiuio discubentem duo egregie forme iuuenes accirēt
Quoz tandē euocatione defatigat⁹ dū ad fores genial dom⁹
vti ratus erat nō inuenisset: eos oī vrbe vagus q̄reret: p̄uinij
interea dom⁹ in ruinā versa: miseranda p̄uinias clade opp̄ssit.
Quos cū affines sepulcro mandare vellent: nec eos miserāde
mortis genere ruina ⁊ molib⁹ attritos recognoscerent. diuin⁹
ille symonides que quisq; dispositione ⁊ ordine locū sortitus
fuerat tacite voluens. caros parentib⁹ liberos dulcesq; con/
iugibus viros ⁊ matrū amplexib⁹ ac lacrimis natos restituit.
Cuius exemplo illecti nos quoq; ab ordine iniciū dicendi su/
memus: si paucis prius de ingenita memorię vi disserētes p/
p̄riam eius potestātē cōplectemur. **Diuisio memorię.**

P̄clarā oēm hūani animi vim: p̄stantissimāq; nrī
corporis mentē in vertice veluti i arce sagax nasa
p̄stituit vt sensib⁹ finitua ethereo celo p̄pinquior ⁊
imortali deo vicinior: celū oīm sidereāq; plagam
igneū vigorē ⁊ liqdū ethera liberi⁹ plustraret: ma/
ria tras ⁊ ifra se positas vrbes vt impiosa ⁊ seuera moderatrix
ab excelso despiceret. **Sei⁹** vim ac virtutē rerū gerēdaz qlitatē
triplicē dixere. Memoria igit ab itellectu ⁊ fātasia p̄clare illi
quidē segregant. pri⁹ nāq; abditas nob res harūq; latitatē vi
⁊ naturā indagare ⁊ cognoscere q̄z meminisse datū est. Hāc vo ab/
solutissimā hūani ingenij vi in meōriā ⁊ remiscentiā distixere.
Teasq; tñ inuicē distare aduertūt vt opa volumi papiro ⁊ li/
bro alterā: alterā sono p̄nunciatōi ⁊ voci cōparant. **Pltātis enī**
mētis absoluteq; p̄fectoimis habitu: remiscentiā ⁊ frequentia

S III

Remiscentiā
fuit amemoria
Et melioria d.
memoria ē d.
memoriā d.
ordiatō

acti final

operationū actu memoriā pene diuinā p̄dicant nos vtriusq;
vni cōi vocabulo intexere cupientes hanc mentis bipartitā
cōmoditatē memoriē tm̄ noīe nunc cōplexi sum⁹: non vt illoꝝ
auctoritati ⁊ sapie arroganter quicq; detrahā⁹: sed doctoꝝ
atq; grauium latinoꝝ auctoritatē secuti: qđ ab illis bipartito
traditū est: facilius simpliciter euoluam⁹. Mentis itaq; nre ⁊
memoriē cōmoda duplicia sunt: alia natē scz: alia ab institutōe
artis p̄fecta. Naturalis memoriē vis quedā est nris animis ⁊
cogitationib⁹ vt bene memisse possim⁹ insita necnō locis sed
veris fictisq; imaginibusq; idiget. vnicuiq; enī doctoꝝ atq;
grauū sniam agere memisse ⁊ intelligere cupienti p̄sulto ⁊ me
ditato op⁹ est. Dum anāq; quippe naturā sensitua vi vehemē
tior est: nullius corporee similitudinis adminiculo simplices res
vel nō p̄cipere vel mox p̄ceptas amittere certū est. Ceterū cū
memoria ipsa vel morbo vel etate p̄fecta languescat: p̄ceptis
medicāq; manu ⁊ exercitatiōe ei⁹ ipedimenta ppulsanda sūt.
Pueritiē enī senectutiq; obliuionis ⁊ letargiē nri vsu ⁊ arte
succurrendū platonē docuisse affer constantin⁹ auctor est. At
enī animi nri bona: ingenij quoq; dotes a natā nobis p̄cessas
perfectionē quandā p̄suetudine ⁊ exercitio p̄cipere videmus
sic memoria ⁊ si nihil cōmodi a natā sibi vendicari: arte tm̄ et
vsu natē cōmoda augeri: ⁊ incōmoda cōminui leuari ⁊ retūdi
videm⁹. Jugis quippe vsus ⁊ diutna p̄suetudo rerū m̄grā est
Caduceū igitur fragiliq; nature diuturna meditatiōe ⁊ assidua
exercitatione occurrendum est. Ea veris cōmenticijsq; locis
constat adiunctione lrisq; leuatur imaginibus signis: figuris
⁊ insignijs auget: sed de his alias nūc ad ordinē vnde digressi
sumus reuertamur.

De ordine locorum.

Cum in omni actiōe disciplina et arte mod⁹ rerūq;
ordo ⁊ dispositio (vt in nauali militari rustica ⁊ pu
blica re) sūmo adiunēto mortalib⁹ sit. Tum in hac
tm̄ momenti et neuozum habet vt omnia ingenio
⁊ memoriē p̄ferentia his sine vmbra veluti obscu

ro carcere ⁊ altu caligine mersa lōge a sensib⁹ vaga ⁊ fluitātia
latitat. Nō ab re igit alt⁹ repetendū censuim⁹: vt oīs huiusce
rei rō ⁊ doctrina supra qm̄ necesse videt: exordiēdo hac luce
clarioꝝ dilucescat. Ordo ē recta rerū dispositio q̄ singula suū
teneāt locū. Sic rerū ⁊ verboꝝ dicit. Que enī dignitate aut
natura p̄stātiora verba dicunt ceteris p̄ferēda sunt. Virgili⁹
sexto. Principio celū ⁊ terrā camposq; liquētes. Lucentēq;
globū lunē titaneaq; astra. Spūs intus alit hinc hoīm pecu
dūq; gen⁹ viteq; volantū. Sic viros ⁊ mulieres Victrici de
p̄tra subegit. Salusti⁹ i catilinā cōmemoratis viris qui i ea cō
spiratione fuere mulieres etiā aliqđ affuisse sibi inqt. Natura
vt ortus ⁊ occasus: dies ⁊ nox Crisp⁹ Dia ab ortu ad occasū
domita armis parerēt. A notiorib⁹ nō impiti l̄rarū inchoāt vt
Arbis romē exterarūq; gentiū Valeri⁹ maxim⁹ Et urbē ro
mam sicuti ego accepi condidere atq; habuere initio troiani
Salusti⁹. Et urbē quā dicūt romā melibee putauit Virgilius
finita infinitis. equale inequali. virt⁹ vicijs. certuz incerto.
fixū mobili. habit⁹ priuatiōi. ⁊ cecitati visus anteferat. Cōtra
rioz oppositio habit⁹ ⁊ priuatiōis normā sequef: vt albedo
habit⁹: nigredo priuatiō dicat. Rerū ordo p̄tinuata est sniaz
p̄gressio seriez distinctionēq; seruās. Ea est triplex p̄tinuatiō
nē partū orōnis ⁊ locoꝝ. A validissimis enī ⁊ necessarijs i di
luendo inchoandū. Marco docet Soluite corda metū teneri
secludite curas. Res dura ⁊ regni nouitas me talia cogūt mo
liri ⁊ late fines custode tueri. Ecōtra in cōfirmādo agendū eē
Fabius Quintilian⁹ ⁊ Marcus Cicero asserūt. Partes itez
orōnū ordinē suū exquirūt: vt i oratorijs institutionib⁹ docui
mus. Locoꝝ ordo est duplex sedū argumētoꝝ ⁊ imaginū. Se
dū ordo imaginū rōne est recta locoꝝ series: vel i corona cō
uertibilis eoz dispositio. Ordinē in argumētis p̄ partes corū
⁊ partū dispositionē exquiremus. Rerū ordo in locis: disposi
tio in partib⁹ orōnis vel imaginib⁹ cōcernit. Que si ad casum
tpis vel insule ab impitis disponunt cognita dura ⁊ meozatu

difficilioza erūt: Locoz lex p̄ceptione inuētione qualitate dif-
 similitudine numero notatione impressione cōmenticijsqz lo-
 cis plene p̄fecteqz cōstat. De quib⁹ principio a p̄ceptione du-
 cto in hoc primo libro dicem⁹. P̄ceptio est recta agendi
 ratio: qua nature cōmoda confirmata ⁊ ingenij bona adaucta
 longe lateqz dilucescūt. hic vt ne quid temere adijciam⁹: neu
 quid p̄ incuriā obmittam⁹. Veruādū est. Qd̄ effugere qui uolet
 huius artis obseruātissim⁹ ⁊ p̄ceptorū curiosissim⁹ indagator
 ⁊ seruator erit.

Locozū inuentio.

Comparādo ⁊ locoz triplex est rō. Nā aut natura
 p̄stituunt: aut cuiusqz ingenio excogitant: vel his
 cōposita cōficiunt. Natura cōstituta dicunt: q̄ non
 ingenio excogitata: nec cōmentatione nostra effi-
 cta vident. Ingenio comparant q̄ nostra sagacitate
 simulant. Dixta dicunt: q̄ cū natura ⁊ manu hoīm: cuz callidi-
 tate p̄stituunt. Qd̄ ⁊ expediēs ⁊ cōducibile magis atqz magis
 eē arbitramur. Dia enī a natura p̄stituta repire est ipossibile ⁊
 fictis oib⁹ vti durū ⁊ piculosissimū duco. Locoz qualitas.

Qualitas est
 cōditio cer-
 ta locis in-
 scripta: vt
 mediocri
 luce mediocriqz distā-
 tia: firma: imaginū ca-
 pacia: ac solo in loco fi-
 ta: re aut nomine ima-
 ginū ratione correspe-

dentia exactissime cogitentur. Extrema nāqz imaginatīe vir-
 tute obesse rei militaris: oculozū ⁊ aurīū argumento comper-
 tū est. Littere enim niniū cōculcate ⁊ syllabę nimium expresse
 vel compresse labore nimio: sensus mentemqz affligunt. Adī-
 tus etiam ⁊ reditus: peruagatio ⁊ frequens hominum concur-

satio cogitationē nr̄az deludit. Medio igit̄ mō ac modestia i-
 genia excitēt. Ne niniū dilatata fusa ac vaga: incerta: auceps
 ⁊ ignara mens fluctuet. A meridie igit̄ in septētrionē versa a
 decē in viginti passuū distātia opaca deserto i loco: quinqz pe-
 dū ambitu cōtenta sunt.

Dissimilitudo locoz.

Locoz similitudo morte magis euitāda ē. Nā vti
 ea cōpositū ita hęc cōiunctū resoluit. Nilē hoīem
 facit: mētē aīmqz mēorie ibecillitate hūmī deicit
 tarditate aut infamia aut sempiterna aut diutur-
 na nos inficit. Quas ob res ope colore ⁊ altitudi-
 ne figura ac diuersa materia euitare poterim⁹. Vel si nō locis
 optatis ⁊ arte cōparatis lapidibus saltē arborib⁹ tumulis aris
 monumētis biremib⁹ nauib⁹ procluis pontib⁹ astris ac insu-
 lis varie effingent.

Locoz notatio.

Locoz nota duplex ē. Numeroz altera: altera re-
 rū. Numeri signū dī numer⁹ quinto quoqz inscri-
 ptus: ⁊ hic aut arithmetica figura vel reali notat.
 Sals q̄ppe man⁹ aut pes quintū Cruz decimū Se-
 minata vigesimū significabit. Verū hermipp⁹ loca
 singula notāda cōmemorat: vt ad eū cū veneris re locū ⁊ loci
 numerū teneas. Ne tū re: verū etiā nūero cōmemorato me-
 moriā facili⁹ exercere valeam⁹. Albert⁹ decimūqueqz Sibi⁹
 Quintilian⁹ ⁊ Marcus cicero quintūqueqz notādū cōmēo-
 rat. Rerū nota dī rerū additio: locis inserta. Cū enī superiorib⁹
 legib⁹ locus carebit: ne mentē tardā efficiat re aliqua muniet̄
 Si enī vastus mobilis aut niniū lucidus videbit: exedra cla-
 uo ⁊ testitudine cōfirmabim⁹.

Locoz imp̄ssio.

Locos arte cōpatos diuturna meditatioe ⁊ iugi ex-
 ercizio mēorie adeo imprimem⁹ vt nō aliter tene-
 re: colligere ⁊ memoriter reddere qz q̄ nobis notif-
 sima sūt possum⁹. Distrahīt enī memoria atqz ois
 animi vis effeminat si in colligēdis imaginib⁹ ordi-
 ne ⁊ loco dūtaxat vno aberrauerim⁹.

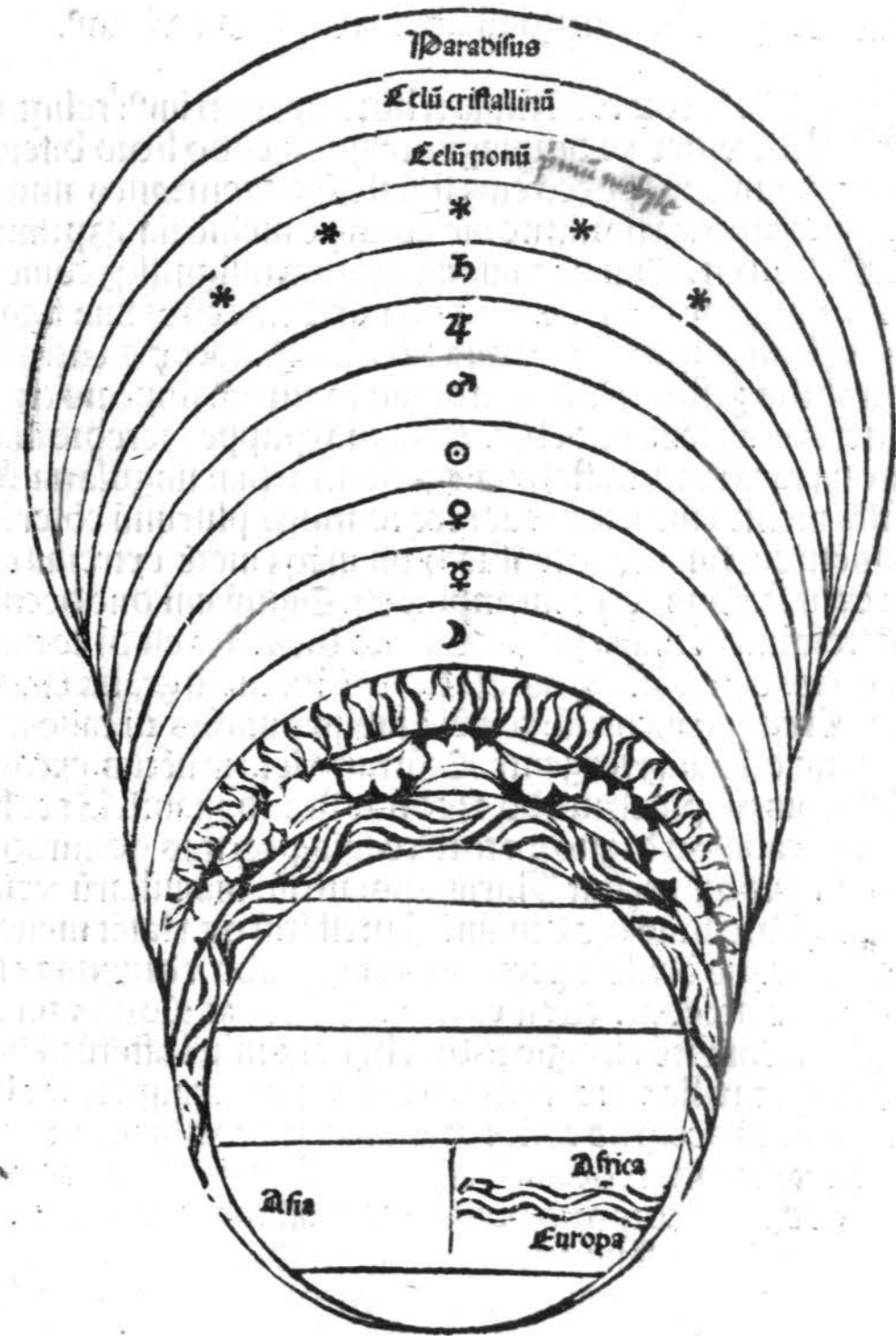

Locoz multitudo.

Reliquū iā esse videt vt locoz legib⁹ expositis infi-
nita pene nobis loca: ordine q̄litate: luce: distātia:
mediocriq; spacio: deserto in loco: stabilia ac disti-
milia excogitem⁹: vt si quid e memoria haud exci-
dere sed diu imp̄ssum tenaciter inherere velimus
7 alia itē memorię cōmēdare studem⁹ diuersis in locis affiga-
mur. Est enī tum piculosuz: tuz ridiculū dnos eadē i re cohe-
redes in solidū cōstituere. Quę qui sine labore multiplicare
voluerit. Centū cōficta aīalia litterarū 7 alphabeti ordine ex-
quiret ac vnicuiq; figurę quinq; maxima 7 difformia aīalia
accōmodabit: vel res aliquas aīalibus cōmiscere poterit: vt
diuersitate hac firmi⁹ memorię imp̄ssa inhereant. Quibus p
eoz magnitudine plurimas ac diuersas imaginū sedes p sen-
tentia nra statuere poterimus. Quadrati item normā de quo
extremo volumine agendū est sequet.

Cōmenticia siue ficta loca.

Non nihil opis cōmēticia etiā loca afferre vsu com-
pertū est. Si distincto ordine sediū rōne excogita-
ta erūt: ne fulgida splēdescāt vel obscura opacita-
te obtecta p̄sus latitēt: sed distincta clara (vt sequē-
ti figura euidēs est) locoz multitudinē apertā no-
bis p̄beant. Ceterū quoniā de ordine lege p̄ceptione inuētio-
ne qualitate dissimilitudine notatione. Imp̄ssione locoz
multitudine 7 cōmenticioz locoz cognitione dicentes: satis
hui⁹ primi libelli magnitudo creuit: cōmodi⁹ reliquis de reb⁹
in sequēti volumine dicendū censuim⁹.)

Quam locoꝝ rōnē supiori libro aperuerim⁹: reliquū esse videt̃ vt de imaginib⁹ hoc secūdo libro disseramus. Simples enī spūalesq; intentiones nulla corporea similitudine adiutē e memoria q̃zprimū elabūt. Eam nos imagine signis insignijsq; cōmoditatē nobis cōparabim⁹. Est autē imago forme cū forma figure signi vel insignij similitudine quadā collatio. Hec ridiculi motus: mirabilis gestus: trucis crudelisq; vultus: stuporis tristitie et seneritatis plena eē debēt. Magna quippe incredibilia: iūsa: noua rara iaudita: flebilis: egregia: turpia: singularia ac puenusta menti et mēorie nr̃e ac recordationi plurimū cōferūt. Vehemētē enī humanos sensus humanāq; mētē extrema q̃z media excitāt. Eius rei rō multiplex est. Signū enī duodecim partib⁹ resoluit̃. Quarū prima Effictio dicit̃. Ea est cū corpis facies certis describit̃ signis. At sic senē hic artis gratia effingamus. Tremulū incuruū: gemētē: labijs dimissis in cano mēto iam mucidū nasūz tergentē. Ecōtrario leta iuuetus excogitabit̃. Corpis nr̃i pulchritudo et feditas sic indagabit̃. At colli longitudo capilloꝝ digitoꝝ et toti⁹ corpis pccritas admirationē nobis et stuporē prestāt. Naris oris: auriū: māmillarū ventris pedūq; breuitas his ornāmētū prestāt: si qua latēt meliora putes. Frōtis oculoꝝ pectorisq; amplitudo et dignitas eis honestamēto accedat: vox serui correspondeat. Collū et tereles digiti venustatē et longiora brachia dignitatē afferūt. His rubicūdile maxille et ore vernātia rosas: puniceaq; labia addant. Si Danū pectoris colli et oris candor: supciliū oculoꝝ torquis et vestiū nigredo: modestus incessus preclara fama et prestas virt⁹. His corporis bonis addat. Nunc affer poeta virginē vituperās Ruffam cesiā: sparso ore: aduncis manib⁹ contentit. His silibusq; cōmētationib⁹ latentes rerū imagines la-

Descriptio septimo.

vt ponula stis apogita

Logo de fornis

tentiaq; signa iungi exercitatione nobis vendicabim⁹.

Accedit secūda signi spēs nobis quoq; Notatio. Quae naturales affectus in mediū afferim⁹. Sic enim cuiusq; etatis et aialis cuiusq; passiones euoluam⁹. Uoracē lupū: timidās dāmas timidosq; lepores: caprasq; fugaces. leta iuuetus: tristis senectus: pdiga adolescētia: auarissime mulieres: liberales viri dicunt̃. Quic rei diffinitionū rō plurimū opitulabit̃: nec minus poetice descriptiones. Si quis autē famis qualitātē ignorat hos ppauculos nasomis versus lectitet. Quēsitāq; famas lapidoso inuenit in agro: Anguib⁹ et ratis vellentē radicib⁹ herbas. Dura cutis p quā spectari viscera possunt. Ossa sub incuruis extabūt arida lumbis. Ventrīs erat p vētre locus pēdere putares. Hec et a spine tantūmodo crate teneri. Aure dibāt cunē tubere tali. Quod si quē famē imago latitat Virgiliū quarto eneidū et Ouidiū octauo lectitet. Ea pedib⁹ celerē et pnicibus alis. Cui quot sunt corpore plumę: tot vigilēs oculis tot lingue totidē ora sonant tot surrigit aures. Inuidia infelix sic a nasone describit̃: vt Liniat̃ rubigine dētes. vipereas excidit carnes. Nasūq; recta sit oculoꝝ acies: risus abest nisi quēz alij fecere merēdo. Sonij effrigiē egregie excogitauit. Domū enī ei obscurā cōfecit a qua latrat⁹ ois canū vigil quoq; ales abest: decursus sonusq; aquarū ranc⁹ papauera et lect⁹ ex ebere no cōpactus: ipm deū pcūbentē ad somnū incitant. Quibus rebus sepe latitātia signa horū exemplo excogitare et adinuenire facile poterimus.

Etymologie cognitio plurimū inquiredis imaginibus et signis confert. Philippus si imaginē suāz dure nobis prebeat ethymologie et nominis sui ductu similitudinē facile accōmodabit. A philos enī. i. amor et hippos equus ductū habet hoc est amator equoꝝ. Hieronym⁹ sancta lex. Jacob⁹ colluctator.

Defame.

Sic moris et gestus
fecit ut in mecha
vnde dicitur hunc
Et more ad falce
Atropigitur que
oes mors dicitur
duabus q̃z cap
mori rōp abet
Edi parcha quā
parce dicit 3. p
the Jēg dicitur
māq; letatur

vt fertur rātum
gelloy p rō uora
re dicitur hunc
me plati max
eos emere et con
suare eos dicitur
tace pleno

interpretat. **F**rons a foraminibus. **O**culus ab oculendo ab iniurijs ductum habere **V**arro asserit. **C**alamitas ab excussione calamorum. **M**ulier a mollicie. **F**emina ab abstrusa sui corporis parte: unde et scialia dicta sunt. **A**ir a virtute. **H**omo ab humo (quod etiam antiquorum theologia promethei ratione comprobatur) origine ducit. **P**auca rebus suis contentus non est. **M**iser nihil habet. **E**gestas eorum est que opes suas sine ratione gesserunt. **P**enuria quod nos pene vixit. **I**nops omni opere caret. **E**conuerso. **P**ecuniosus pecoribus. **L**ocuples locis: diues pecunijs: **O**pulentus opibus affluit. **F**elix secundo sidere natus ad que constellatione bona peruenire. **B**eatus beatitudine et diuina prouidentia auctus. **F**ortunatus casu et fortuna bonis adauctus. **Q**ua de re dicere non grauaremur nisi alio libro deducto a nobis dictum esset. **N**on nihil etiam ad hanc rem opis onamathopeya nobis asserit id est cognitio verbi e sono vocis ducta. **S**ic enim taratara dixit. **E**qui hinnitus: mugitusque bouum: balatusque gregem. **S**trix nocturna et vesperilio stridet. **B**obitus apud: grus gruit crastinat coru: tu cornu voce notat. **B**arritus a barro. **A**llant vlule. pipat accipitres: et alia que plurima sunt: vsu et consuetudine vocis sonitu imagines prebeant.

Rerum effectus nonnumquam notare et colligere perclarum est. **C**uius opes plurima mentem comedare valeam. **S**ic mensium nomina colligem: ut **M**artem bello deditum: **A**prili mense omnia aperunt: pullulent et gemas explicet flores et vites. **M**aius floribus redundabat. **I**unius herbis et frondibus. **H**inc virgilius. **T**unc somni dulces densaque in montibus vmbre: omnia nunc florent. **I**ulius segetibus ornet. **H**inc ouidius. **S**tabat munda cestas et spicosa ferta gerebat. **A**ugusto omnes adhuc fructus accrescunt. **S**eptember dulces habet vinas dulcesque asserit fructus. **O**ctober sorbes et nespulas. **N**ouember oleum baccas crueteque mirte fructus colligit. **I**anuarius bifrons preterita futuraque concernit. **F**ebruarius a februo et plutone florentem ver renouat. **S**ic diebus

in aqua.

rationem exquirimus. **S**olis enim dies corona duodecim gemmarum notabitur: vel alchymistarum vocabulum exquiritur. **D**nico enim die aurum: luna argentum: marti ferrum: mercurio argentum viuum: ioni stannum: veneri es: saturno plumbum applicauerunt.

Sua cuiusque artis arma et instrumenta officia auctores distinguere poterunt ut **P**ila romanos. **S**arissas macedones. **P**el

Tartha hyberos. sic etiam cuiusque officine arma suos opifices ostendent ut mola subuncula: onoforum olera rasti: et que his filia sunt

Eadem actu excogitabimus loqueque melius motu parte corporis indagare poterimus. **S**ingulas enim corporis partes nominibus dedicauerunt. pedum articulos saltu et velocitati. genua miscione. digitos pectine iunctos dolori. caput impositum vel reiectum in pectus concessioni. in ceruicem versum negationi. in humerum deiectum hippocrisi. terga fuge quieti. et ocio nates. capilli diuitijs. unguis crudelitati. dentes discordie. digitos minere frontem superbie. aures memorie dedicauerunt.

Oppositum sepe numero ad memoriam reficiendam spectat ut testudo pro velocitate. egrotum et valitudinariuz pro bene sano. et plurima que per ironiam proferuntur.

Accidens et proprium subiecto notabit. ut nigredo in mauro. fuscedo in arabis. rubedo in dalmatis. albedo in gallicis. risibile in homine. hincibile in equo. **B**arritus in elephate demonstrabitur. **C**ause cognitio reminiscenzie creare in nobis solet. furti enim causam auaricia dicimus. **U**nde egregius vates versibus memorie precepta complexa inquit. **C**ausa vel oppositum simul instrumenta vel actus. **C**onfamiliaris facient te meminisse rei.

Si mixta subam memorare cupis. epigramata aut spes resoluta enodabit. **L**etauros enim et chimera spes nobis facile euoluet.

Ut enim signum cognitionis femine (pallore albedine rubedine) lese scientie indicia ostendit. sic figura rerum

62091 Barcelona
149. folio

rtap memoza.

Signo par. y. h. 21
An. 1724

realiū formas imaginēqz indicabit. Cuius ope facile carmine
 p̄cluse res aperient. Hinc nō iniuria camillū iuriconsultū oīs
 humani iuris rubricas p̄pauculis versib⁹ complexū memoriē
 cōmendasse accepi. Diuisiōe rerū l̄rarum ⁊ sillabarū p̄uersiōe
 latitātes figuras indagabim⁹: sic reb⁹ suber nabo bona lauda
 bilis laudabili infecta: nem⁹ sumē referet. L̄rarum adiunctōe
 cōminutiōe: detractōe: ⁊ alteri adiunctōe mēoria excitabit vt
 istā ipsaz: in ipsā enī detrahēdo prime p̄ti. m. ⁊ iungendo seq̄nti
 faciem⁹. P̄ria aut̄ meli⁹ l̄rarum paucitate p̄scribit sic. n. signifi
 cat ista. Exitū vel principiū aut vtrūqz verbis sile exquirem⁹
 vt innocentes ignoscētes. Res sensitua ad sensum referat: vt
 visus: audit⁹: odorat⁹ qd̄ si aspect⁹ olfact⁹ dixero sensu cōmu
 tato distiguā: vt simeq̄ capelle. p̄mostide. Eadē itē esse poterit
 l̄ra licet snia diuersa aut varia sit vir. non ignara mali miseris
 succurrere disco in ara mali pomi vel nauat ligni imago sit ni
 hil refert. Verba noīe sepe referunt ⁊ ecōuerso vt disco amo.

Aduerbiū itidē vt condā loco quondā. Unica l̄ra plures re /
 ferre ppulcrus est vt qd̄cunqz. A. p̄fossa ca pte corporis locet
 nomē verbumqz variat vt in hac figura patebit. Eiusdē noīs
 real figura memoriē qz plurimū cōfert maxieqz si ita voci det̄
 vt ei⁹ dictiōis vocē quā memoriē cōmendare cupim⁹ exp̄sūz
 extitit vt meles sepe qd̄ si fieri nequit ad alia diuertamus. In
 sensu ⁊ non in significatōe equiuoca indagabimus: vt. Sultrū

Sultrū canis sepe arma ⁊ que his similia nouerimus.
 Apest vt de q̄rta hui⁹ scdi volumis iā pte dicam⁹
 Insignia enī cuiusqz rei. pp̄riuz vocabulū exq̄sitū
 refert. Ea triptita sūt rerū scz p̄ionaz ⁊ locoꝝ vera
 ⁊ ficta dicunt. Personaz sunt hec. Impatoris tri-

goma: corona regis: p̄toris ⁊ p̄fecti sceptrū: p̄sulū fasces ⁊ secu
 ris: Sūmi p̄tificis tyara: cardinaliū p̄hecimice pile: epozum
 mitra: aurea calcaria militarem dignitatē: auri anuli zoneqz
 margarite ⁊ gēme medicū: unde nō iniuria a poeta dictū arbi
 troz. It galien⁹ eques gēmis onerat⁹ ⁊ auro plato secū pedite
 trahit aristotelē. Leo marc⁹: aq̄la iohānes: vitul⁹ luce: angel⁹
 mathei: cathene leonhardi: pectines basilij: pell' bartholomei
 clauis petri: rhetia andree: coclee ⁊ galerus iacobi: p̄tocellus
 lacte⁹ anthonij insignia refert. Locoz dicunt cuiuscūqz loci
 puata bona: hinc Virgi. j. georgicoꝝ. Sic segetes illic veniūt
 felici⁹ vne: arbori fer⁹. alibi. Atqz iniussa virescūt gramina.
 Nōne vides croceos etymol⁹ odores hydra mittit. Aut mol
 les sua thura sabei at calibes nudi ferz virosa pont⁹ castorea
 Eliadū palmes ⁊ epir⁹ equarū. sic candia zugarū. florētia pur
 purā. valētia risū mittēs suo pp̄rioz bono denotabit. Rex
 insignia sūt. ensis iusticie. eq̄tatis libra. herculea claua fortitu
 dinis. geometrie circinū. astrolabiū astrologie ⁊ ea q̄ supra de

p̄tib⁹ nri corpis comēorauim⁹ vt discordie dētes. mēorie aut̄
 apposita man⁹ frōti ⁊ ocul. obliuiois digitoꝝ ⁊ vnguiū mordi
 catio: ⁊ q̄ his filia sūt. Sūt nōnulla q̄ si filia sūt: tñ suū auctore
 sequūt vt fūda balearēs: arc⁹ āglicos: balista hispāos. Sūt q̄ p̄
 cōpatōz trahūt vt paupior codro: ditior crasso: p̄c̄fo narcisso

vt inclinato capite relula memoriē appa
 li q̄ meli⁹ loq̄t quā arnald⁹ de illanona p̄seq. p̄ lanay fine

egoma
 lecho de fat into

re. folio
 5. glo. 10. de
 mens capla
 209

Jacobi publicij florentini exercitij memorie corroboratio /
nisqz eius liber tercius 7 vltimus incipit.

Am vsus 7 psuetudo doctrine 7 artis
magistra dicat: hoc extremo volumie
de ea dicendus censum. Infirma est
enim huius artis pceptio: nisi industria
vigilantia exercitatione coprobetur.
Est aut exercitatio assidu vsus conti
nuaqz memorandi cosuetudo. Ea est
duplex nature scz 7 artis. Nature vis
non locis sed signis nonunqz vitur.
Artis op⁹ locis copositis 7 imaginib⁹
inititur. Nec deptis locis itide tractat

Corroboratio memorie.

eam aut sumope muniendas 7 vehementissimu
labore: diffidentia: vel desperatione potius ppul
sanda. Non ois insimul sed carpti disposita imagi
nes 7 ordine qnario numero distincta loca ordie 7
numero 7 imaginib⁹ coplebimus. Anaquaqz vero
quinqes nobiscu aio nro reuoluem⁹: mox oia insil tacite repe
temus. Nouissime qnario pgressu oi metu abacto memoriter
reddem⁹. Reficit eni memoria 7 laboris ps maxia detrahit: si
non vno spu locis mandata indistincte explicabim⁹. sed veluti
asprima iuga arduosqz saltus superates: aut molles imbelles
quoqz etate pueros inscriptis lapidib⁹ spacijs: munerib⁹ blan
dicijs ac breuis itineris exactu spaciū respicientes. Mentēqz
adeo his affirmabim⁹ vt nec ab ordie: nec ab re cadere posse
persuasum nobis habeamus. Ingenio conferentia.

Abinus itacesis qui hipocratis libros comentat⁹
est mentis 7 memorie sedem triplr distingit. Inter
pupin eni 7 proza pinea media fecit: q cu memoria
quippiam repetere instamus patefacta a proza ad
pupin spiritui aiali aditus prestat. Hinc proclum

Ne pupi ep 227
pupin pincat vt spu
ad pupin ab ad p 227

medice artis pffloze dixisse comemorant ventriculu puppis
nobilioze. Nunqz eni ad eu aialis spūs nisi serenus lucidus 7
clarus pertransit. Sic frigiditate imodica obtusus memoriaz
nostra ebete 7 languida reddit. Frigiditas vero humiditatez
vel siccitatez sibi accrescere videt. plerūqz simplex frigiditas
cu humiditate pūcta letargū: cu siccitate insomnia 7 vigilijs
imodicas vt in pueris 7 senib⁹ patet. Hinc diuin⁹ ille Plato
senectutez letargie matre appellat. Aristarch⁹ pueros 7 senes
facile in morbos obliuione 7 morte delabi comemorat. Ad q
ppulsanda hec hūane saluti pferentia excogitarūt. Exercitiū
balneū: cibum: potū: somnū: 7 moderatū coitū. Spūs enim et
naturalis calor segnicie 7 vecordia 7 turpi ocio plopiti: exerci
tio ante cibū a sensib⁹ reuocadi 7 excitandi sunt balneis cibo
et potu ab exercitio remittendi: relaxandi sunt. Tristitia non
nunqz voluptate ppulsanda est. coitu leticia reuocanda. In
somnia 7 imodicus somn⁹ nocturno moderatoqz sopore rele
uanda sunt. Meridianus aut somnus non psuetis presertim
euuand⁹ est. Qd si diuturna psuetudine dormiendū existima
bis: pedib⁹ coreo nudis somnū capies. Debris eni sopore 7
alto sono solutis: ad oculos 7 cerebrū nocuos pedū vapores
corei densitas reflectit. Caput mediocriter p tpris rōne panis
contectū seruabis: vt enim imodica frigiditas: ita imodica ca
liditas mentē stupore obtundit. Resupina dormitionē renes
supra bonū equūqz calefacientē vt mentis nostre infestissimā
hostē vitabim⁹. Ea enim muliebri aio gratissima nocturnisqz
elusionib⁹ 7 pollutionib⁹ apta. In latus facieqz viros quietē
carpe admonent. Ante lucez surgere 7 philosophie 7 sanitati
preferre. Stragiritēs auctor est: loco tñ 7 tpi inseruiendum esse
Socrates edocet. Phisice 7 medice artis pfflozes testatur.
Celi igitur regione infecta: solis conspectū cubantes operire
psitabit. Cū vero niue pereta aq: 7 canā pūina terra obducta
crit: frigiditatem oem a nobis propulsandā veluti letargie et

Exercitiū

no tñ nī pccō

somni fuge me
mudis pedib⁹

Vandē nob m
adallyud dē

h iij

memorie pestes meminere. **M**aud pcul igitur ab igne reru
 calidarum et odoriferarum corpora amicient: vel in pclusa cellula
 ab aere et vento seclusa nos ptimebimus: meatus oes corporis
 purgabimus: spūs et sensus ex creatu et motu excitabimus. **E**bur /
 uero inde pectine: p duro asperoque pāno caput pfricabimus. **T**ū
 manibus et facie lotis: sex vias passas: et totidē iuniperi baccas
 degustabimus. tum demū leui exercitio: naturali calore excitato:
 sine gentaculo tempestiuū prandiu maturabimus. **C**ui primo
 ad stomachū mundandū: appetitūque excitandū: reb⁹ subace /
 tosis sine dulcibus utemur. **L**euiora prio vina vel aqua mixta
 apponant: ne vene hiantes vini vehemētia sanguinē exurāt.
Libarijs calidis et siccis hoc ordie vtendū est: vt elixis exem /
 pto fame: assatis prandio (pter hispanoz consuetudinē) finem
 faciam⁹. **R**eb⁹ naturalr vel artificio stiptis: os stomachi clau /
 demus: ne fumositas e stomachi cibi ebullitōe euaporas: men /
 tem et ingeniu obscurans: somnū excitet. **N**ata vero stiptica
 mala cottoniu pirū nespilū sorbe. **A**rtificio nuces thasie pne /
 sine basilice inglandes moluste auellane pinee cariothe: assa /
 teque castanee: fic⁹ et banere ac preparatū coriandru dicunt. **A**
 frigidis et humidis cibarijs et cerebro medull: petasone et ara /
 torio et vetusto bone abstinēdū duces. **R**es acutas et fumosas
 vt raphanū alleū cepe porz ni igne digestū vt memorie hostē
 ppulsabis. **C**aput et pedes cū decoctōe aq in qua melissa lauri
 folia feniculi et camomille canē ferbuerint mundissimos serua /
 bis. **A**b imodico coitu pitagoreoz snia abstinebis. **N**oxios
 odores cerebri ledentes euitabis. **A**romaticas res veluti in
 genio cōferentes nobis gratas caras habem⁹. **E**xercitationē
 nocturno crepusculo pitagoreoz more celebratā maxio adiu /
 mento memorie mortaliqz mēti et ingenio esse pnosces. **S**au /
 diū moderatū moderataqz oblectatio memorie plurimū opis
 affert. **A**knald⁹ et tiberides linguā vppupe super obliuiosum
 inpositā memoriā restaurare asserūt. **A**dētis obtusio sinappi

afuke et edede

primo in elixis

otto. t. apuiff. q. 2143

liqua vppupe.

piperis castoreiqz sternutatione. **O**rigani staphisagrie ac ra /
 dicis capparidis masticatōe leuaf. **S**ternutamentū e felle gruis
 et oleo sambuco letargicu sanare constantinus asser auctor est
Democrit⁹ archigenes alexand peripatheticusqz andronic⁹
 plurima menti pferentia monumētis līrarum tradidere: q lris
 cōmendare non grauaret nisi industria et cōsilio p bati medici
 indigere cognoscerē. vnde cathaplasma antitodu vnctiones
 pillulas sane mentis medicis relinqndas nō iniuria phibent.

Stetazg

Memorie per adiunctionem litterarum alleuatio.

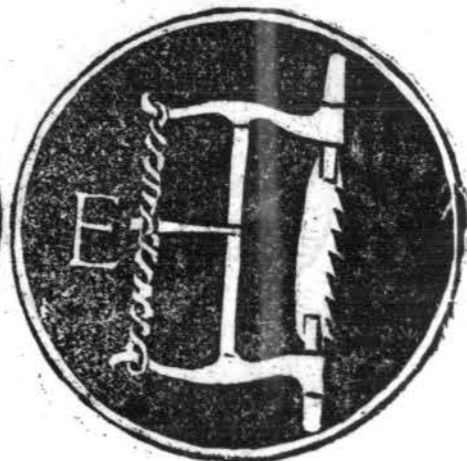
Magnam nobis imensam et pene diuinā cōmoditatē
 rerū et līrarum adiunctionē afferre periculo tam cō /
 pertum est. **C**aput namqz rei cuiusqz obliqua linea
 circūductum variabimus figura quadrati. **C**ū vero
 imago in hoie: aut obliqua linea sensim ducta: aut
 līra pro orbis cardinibus versa nouas primis adijciat figuras
 uel cū res integre tractim ducte cōminuteqz perscribendarū
 partiu additamentū nobis supeditabunt. **S**agaci enī exqui /
 sitaqz arte verse diuise tracte et adiuncte litteras lris pnectent
 exitū rerū aperiet atqz significabūt. **S**i enī ad solis ortū: terre
 centrū līram vertes. **B.** ad occasū vel eclū. **L.** ad diē medium
D. ad septentrionē. **S.** sibi iungit vocal. **L.** onsona eodē ordie
 seruato vocales liqdasqz anectet. que versib⁹ his cernuntur
 cōplexa. **P**rima tenet centrū. **O.** eclū mediū diē. **D.** septē. **S.**
 longūqz p. r. **C**ruy. t. distinguit. l. m. n. corona variabit. **C**ōpli /
 ces idētide. **M**edia diuersa ac varia finges. **A**rgolicos enses
 hiberaqz tela. **D**iuersarū quoqz nationū et gentiu līre veluti
 noue nobis et ignote figure cū plurimū mēte in recordationē
 excitant. **G**recas hebreasqz hinc līras hic subijcere psiliū fuit:
 vt diuersarū figurarū ratioe mēte facilius leuare possimus.

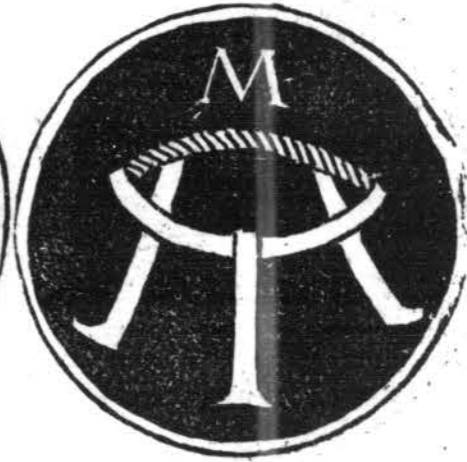
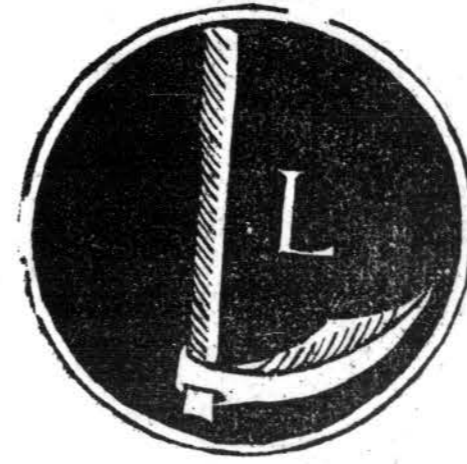
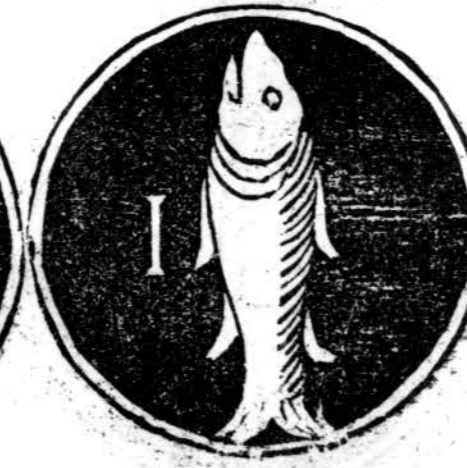
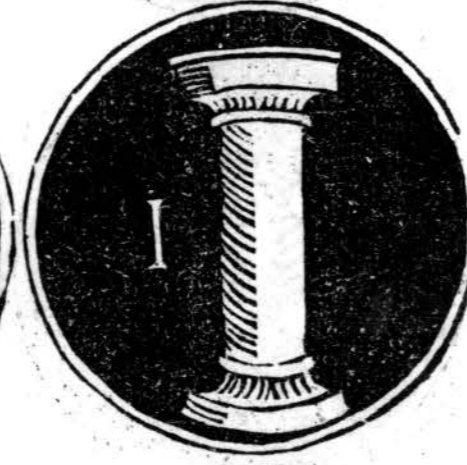
Atf

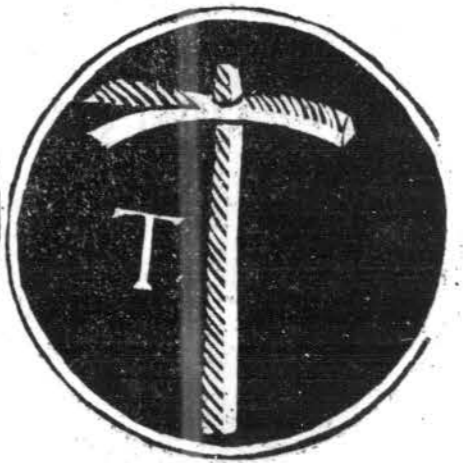
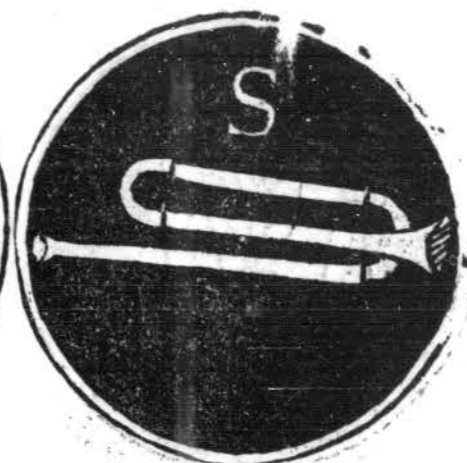
α β γ δ ε ζ η θ ι κ λ μ ν ξ ο π ρ σ υ χ φ ψ ω

Figure apta tur loris vno loratur puta y domo tua fut. 3. h iiii
 camere in vna e ianna e stala e terra locas tu nūc figura
 vna p duas q libz se camera exstete ita vt figura apte
 Re memoraz de

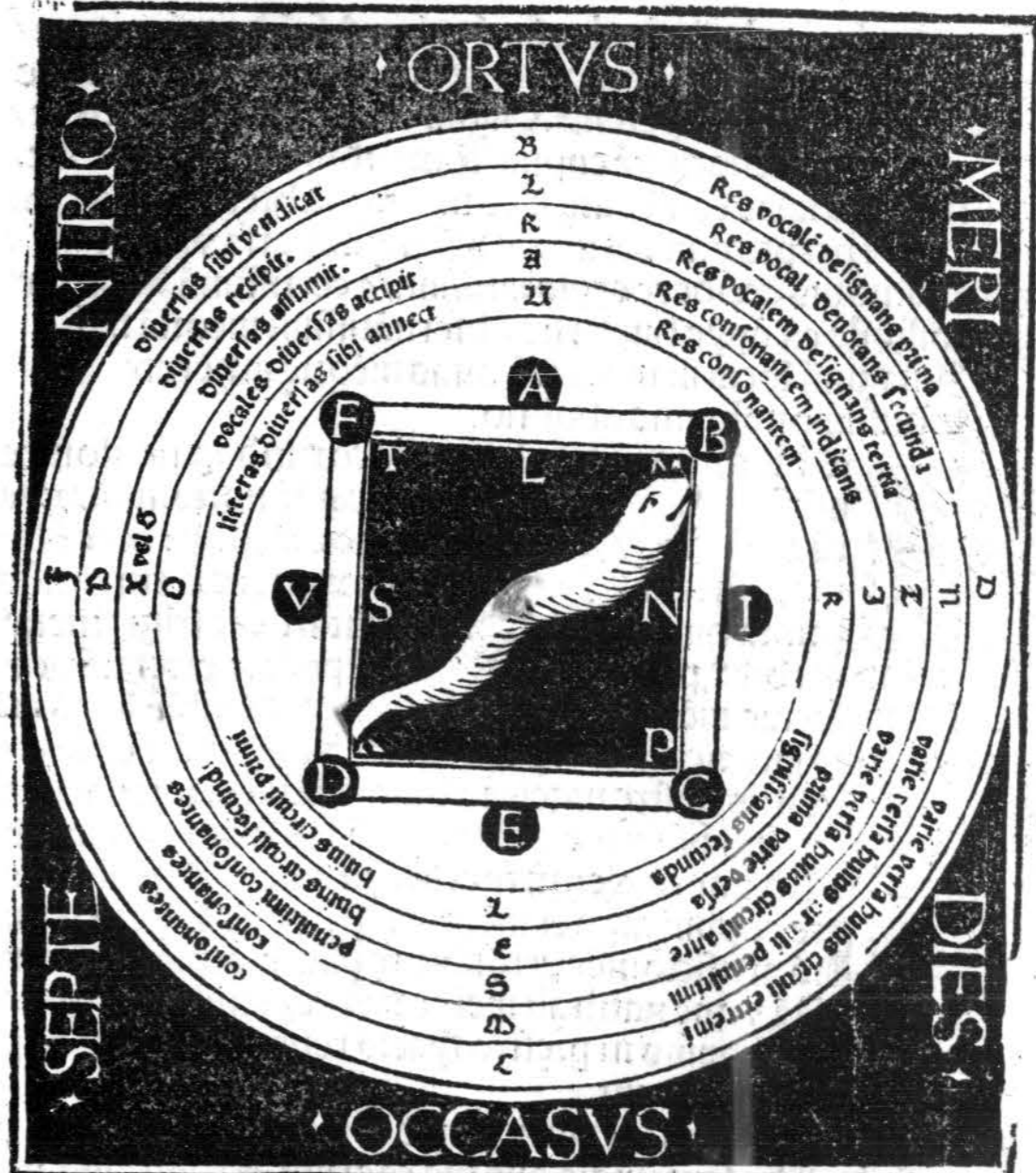

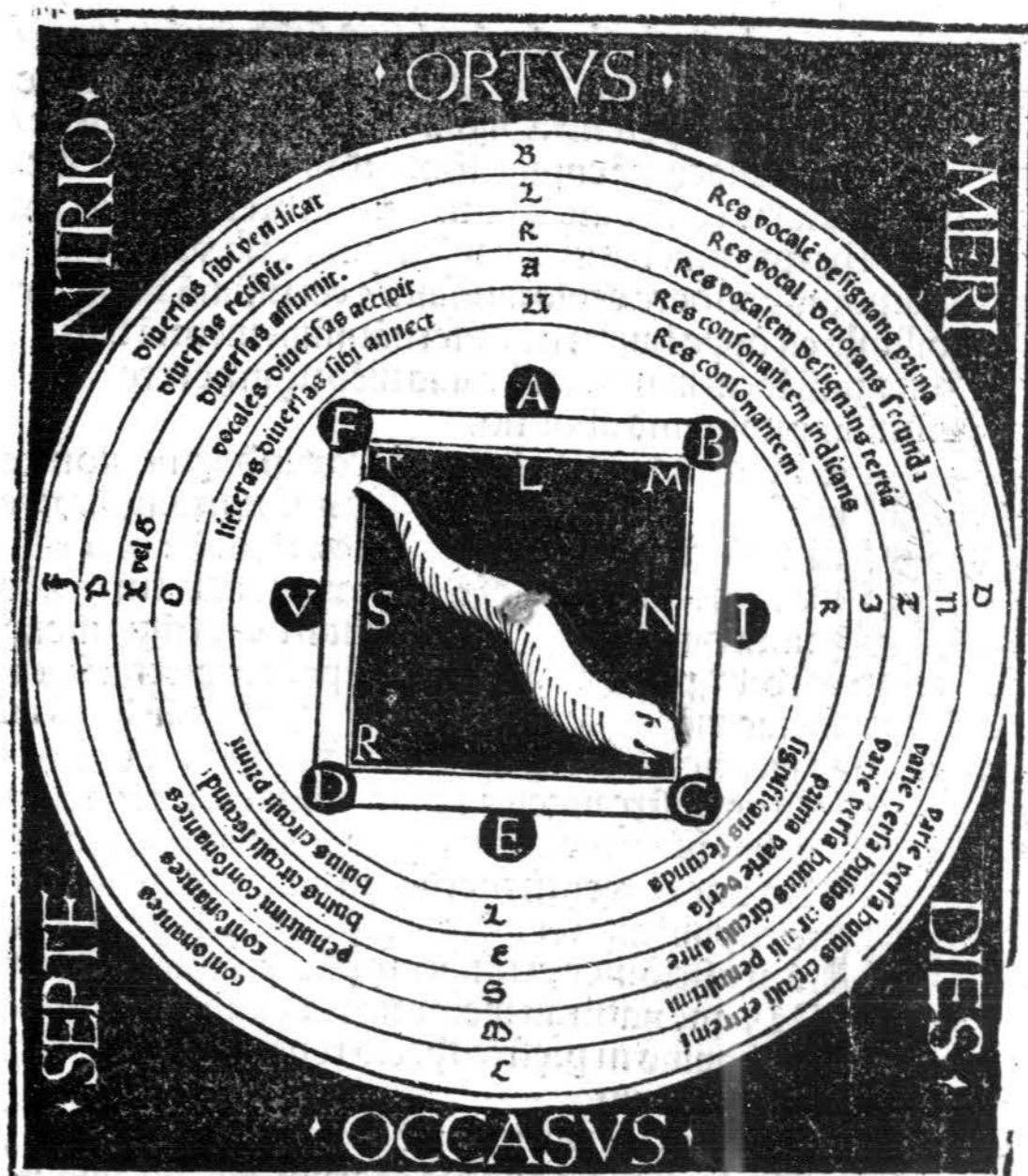
*pangra forte
serra agtra*

Quod comēdādi mēorie ⁊ locis q̄ppiā seruād⁹.
 Am aut̄ meminisse cupis. Bis cursū lectitādo tex-
 tū pcurres: ordinē deinde ip̄m struemus. Sniā
 cuiusq; mēbri mox idagabim⁹. Nouissime omniū
 sniaz vna cōplexi: mediocri sono ⁊ murmur vocis

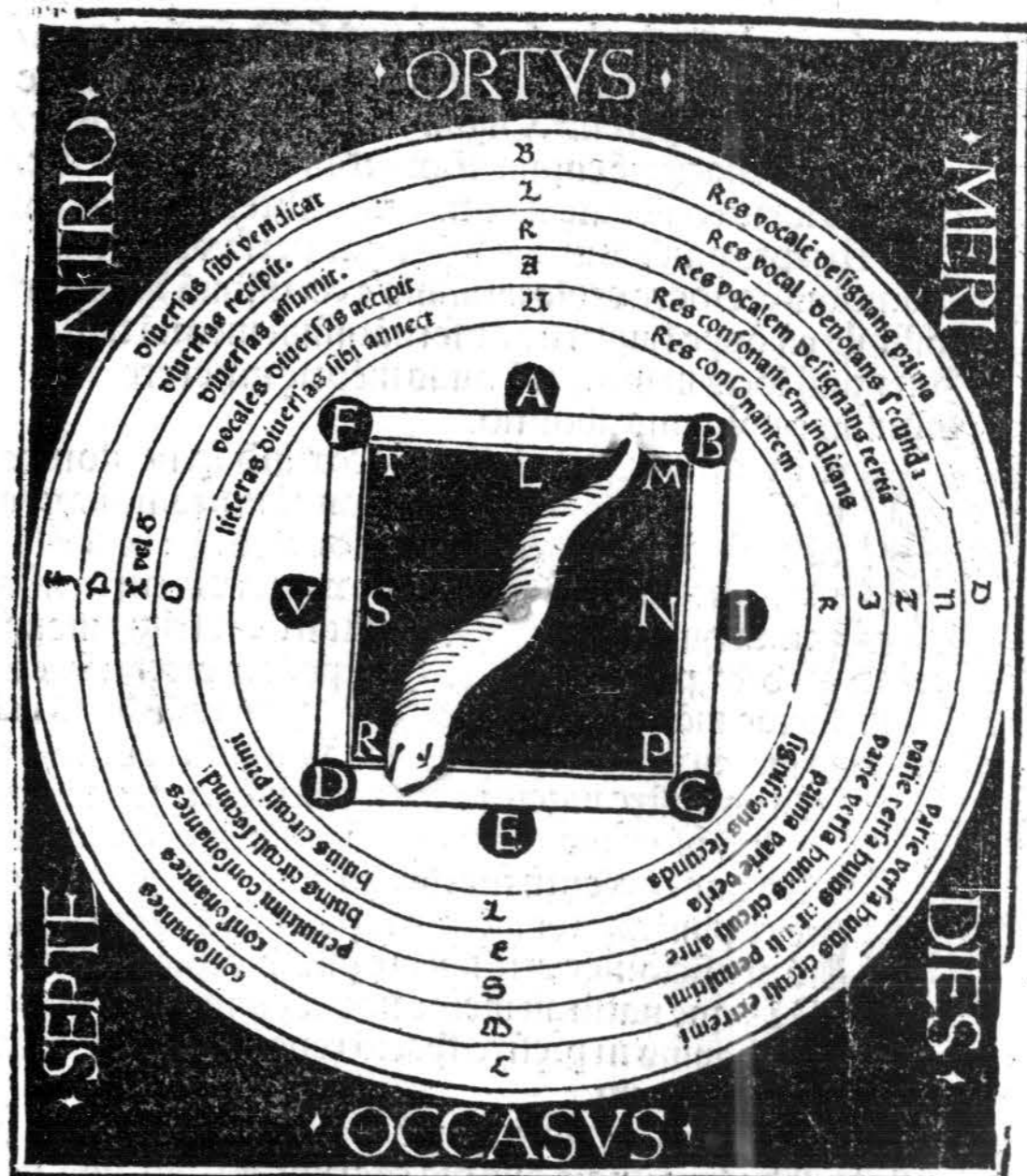

pangia forte
 serra agtra

Ad od⁹ comedadi meorie ⁊ locis qppia seruad⁹.
 An aut meminisse cupis. Bis cursu lectitudo tex
 tu pcurres: ordinē deinde ipm struemus. Snam
 cuiusqz mebrī mox idagabim⁹. Nouissime omniū
 sniaz vna coplexi: mediocri sono ⁊ murmur vocis

pangia forte
 serra agra

Quod? comedadi meorie & locis qppia seruad?
 Am aut meminisse cupis. Bis cursiz lectitādo tex
 tū pcurres: ordinē deinde ipm struemus. Sniam
 cuiusqz mēbri mox idagabim?. Nouissime omniū
 sniaz vna cōplexi: mediocri sono & murmur vocis

adaucto meorie & locis facile comedabimur: si que de meorie cor-
 roboratiōe pcepta sunt seruabimur. Loca diuturna meditatiōe
 nobiscum exactissime repetemur. Signa & imagines si meorie ce-
 leritate: nome & tenacitate cupimur. Nam ordine prescribemur. Ce-
 terum si que res locis comedate meoria nra subterfugiet vel in
 obseruatiā pceptoz: ul' naturalis meorie aduersa valitudine &
 ipotetia: nobis accidere exploratissimum & certissimum habeamur
 Impossibile est quippe huius artis obseruatissimi meoria falli.

Imaginū locis mandatarū quas meorie inherere
 diutissime nolumus abolitio.

Nam diuturno iniquo labore locoz indagine nouoz
 metē animūq; pficiamur pfertos iā notis: nouaz re-
 rū adiunctiōe pfundemur: ut inde meorie: hinc obli-
 uioni succurrere possimur tepoz interdū curriculis
 priora queq; obscurari debilitari & refrigi sinemur
 aut veluti e sedib; pcella etiā aduersa tepestate eiecta: vacu-
 as iā domifactas metē inducemur. Imaginū locis mā-
 datarū quas meorie inherere diutissime volumur repetitio.

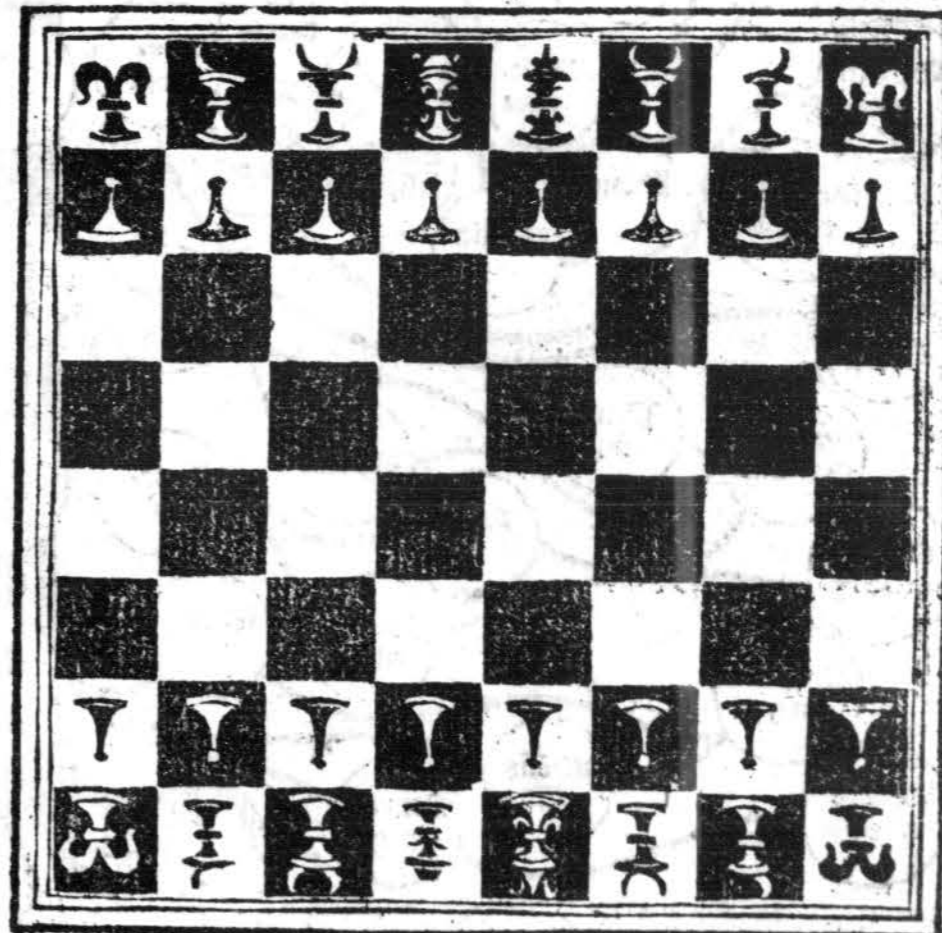
Mentis nostre ingenij & diuturnā meorie tenacitate
 veluti pfixū mentis terminū nosse opportunū eē.
 Ad que cū ventū fuerit: que firmiter impressa tene-
 re cupimur iniquiter meoria repetemur. Nō enī natu-
 rā artificio: nec arte nature pstore exploratissimuz
 habemus. Nam & que naturali memoria pcepimus: & ea que ar-
 te meorie comedamus ni pfixo spacio repetita fuerint fluxa
 veluti & caduca excident.

Reliquū est ut de ea memorie parte dicamus: que oratoz p-
 pria est. id est de sententijs: & que his congruūt. Est autē snia non
 ea quā vulgus indoctoꝝ credit: sed ea que plurima cōscripta
 per paucis bene viuēdi rōnez explicat. In qua genus locus
 temp; psona & snie vis distincte notant. Eādē rōne syllogismi
 & argumēta sibi vēdicabūt. Verū hic mediū ul' maiore extre-
 mitate & miorē locis collocabimur habitis enī pmissis itellec;

ex sese infert pclusionē que non colligit nisi ex maiori & minori
 extremitate. Mediū autē in pposito causam pclusionis illate
 dicunt. in qua virtualiter effectus includitur.

Nunc iam de his que anim oblectant: ingenij acuit: &
 memorie bñ sane signa exprimūt dicamur. de quib;
 tabulā dupl; depictā & arbores in mediū afferā ut
 facilior erit huic opi def; labor oibus detrahat: &
 iocundū cum laude fructū auditores nri inde psequi valeāt.

Interrex Eques Air cō Rex Regina Air cō Eques Interrex
 auratus sularis sularis auratus
 Colon; Faber Scriptor The Medic; Campo Theo Lusor.
 saurarius lonarius

*Poste h; de in
 p magens de
 p affubias vo
 abarator f- el
 que
 forte prode h; ad
 ludos memorie
 ludos tacy + de
 eo q; lud; vicia
 ad quod magna me-
 moria bed; t; t;
 hys ofitah; al
 no; h; e in fe; no;
 by Reyger*

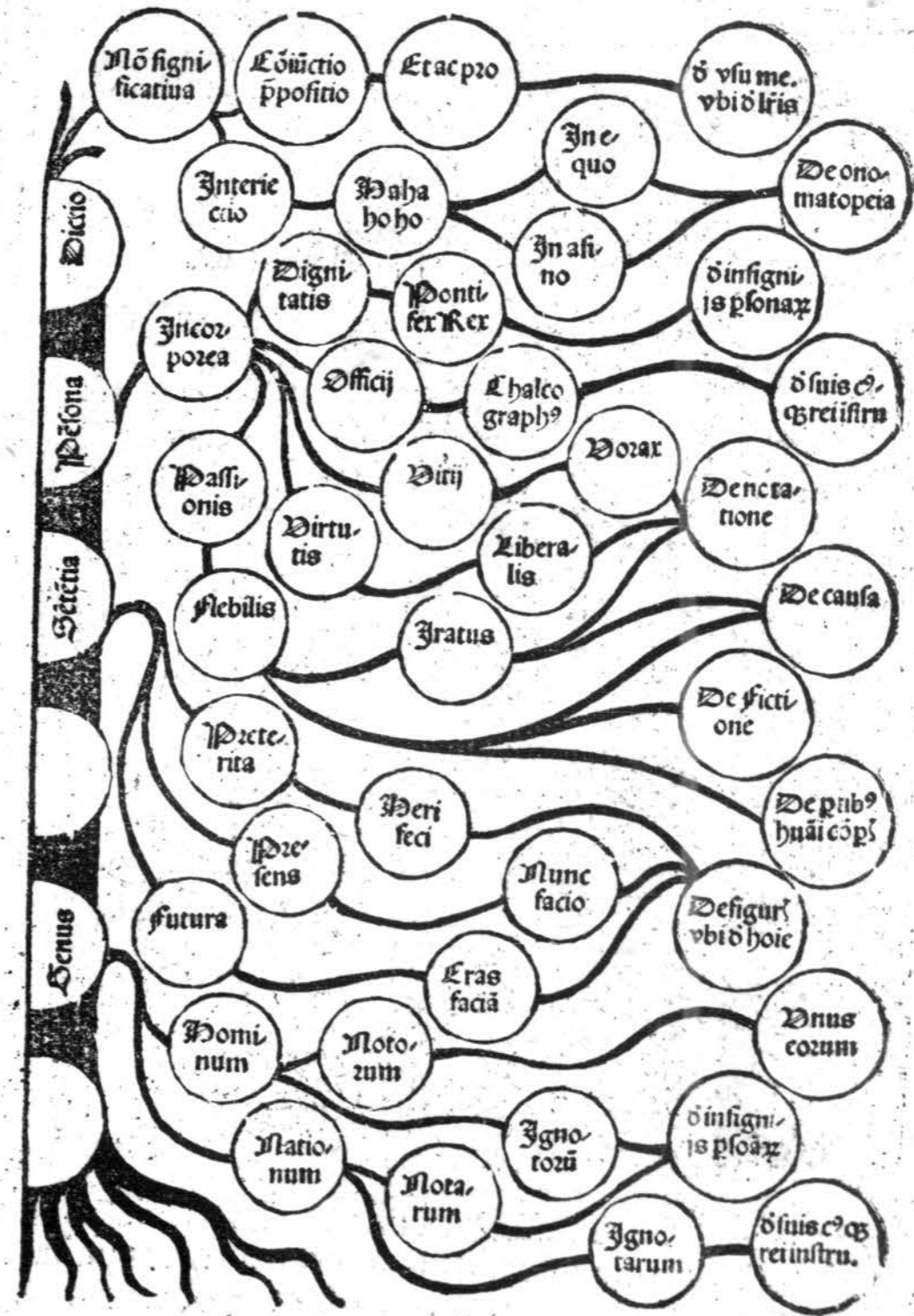
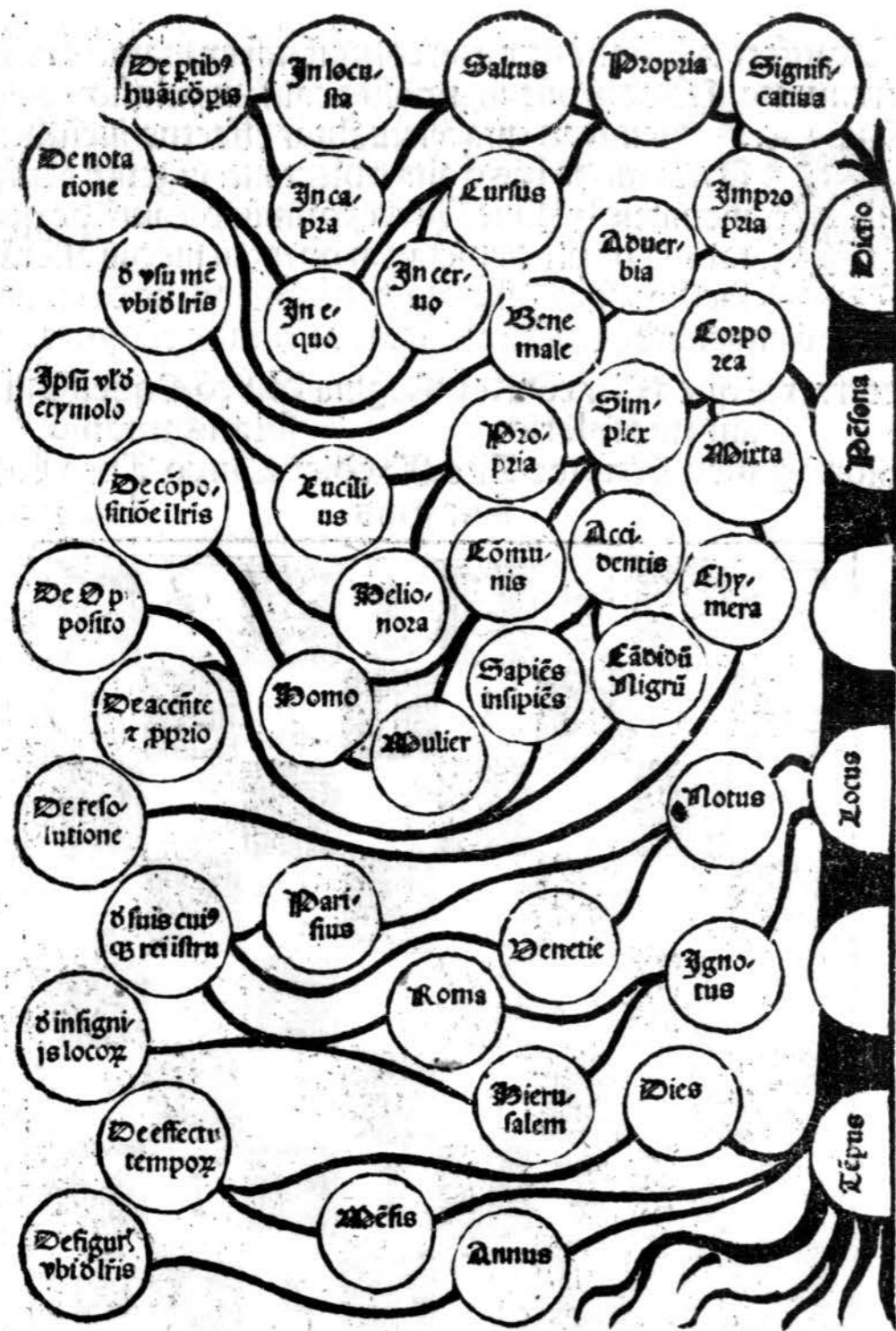
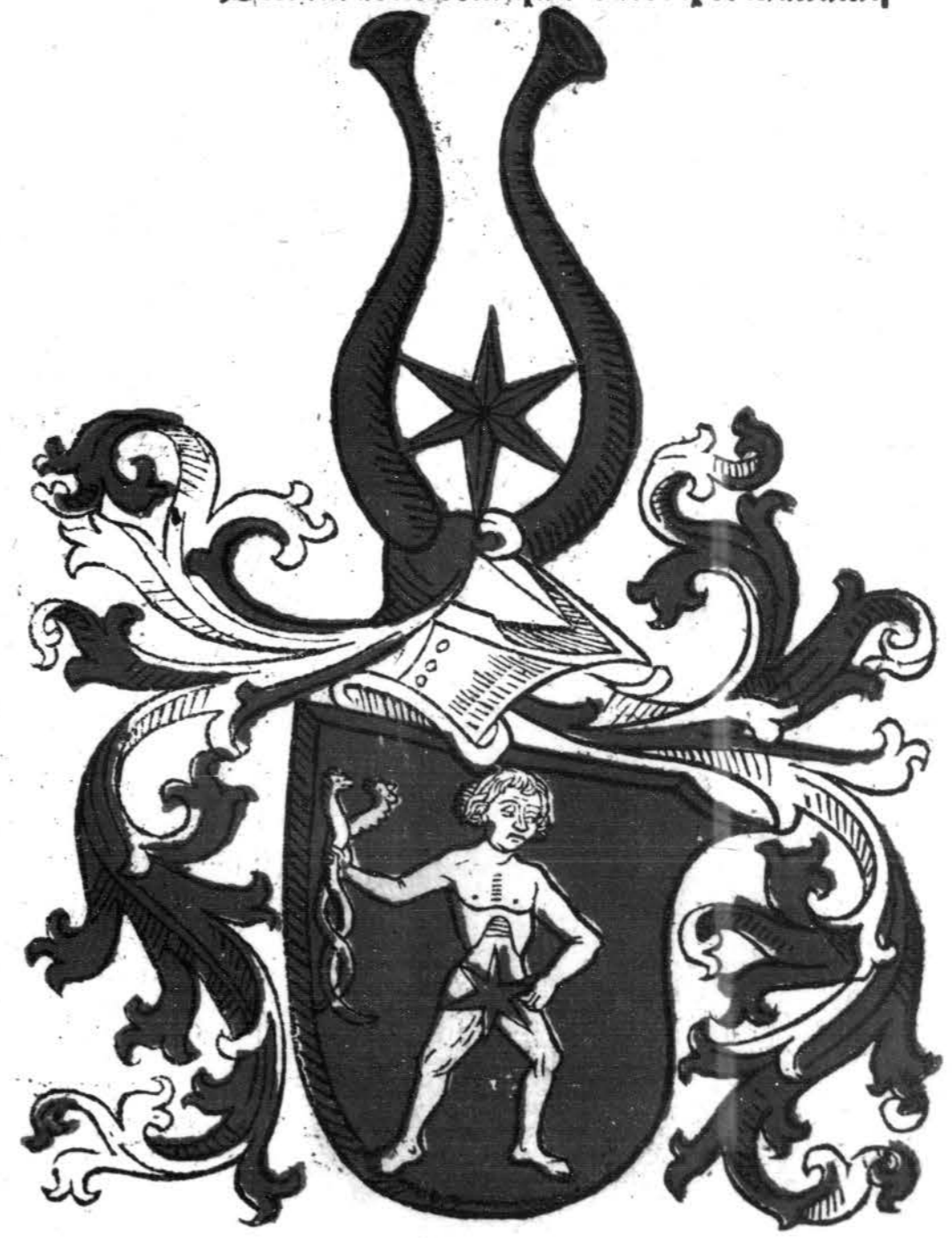

Figura locoꝝ fictoꝝ: cui tres alię ꝑsiles ꝑ cetũ locis ingenio cõlibet cõpari facile erit.

Erhard⁹ Radolt augustensis ingenio miro ⁊ arte ppolita im
pressioni mirifice dedit. AD. cccc. xc. xiiij. kal. Februarij. Aug.

Erhardi Radolt felicia conspice signa.
Testata artificem qua valet ipse manum.

VNIVERSIDAD
DE SALAMANCA

GREDO.SAL.ES